T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

GENÇLİK VE SİYASAL KATLIM: DİYARBAKIR ÖRNEĞİ

Mehmet Mazhar Yıldız

Diyarbakır 2014

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

GENÇLİK VE SİYASAL KATLIM: DİYARBAKIR ÖRNEĞİ

Mehmet Mazhar Yıldız

Danışman
Doç. Dr. Cemal BALTACI

Diyarbakır 2014

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "Gençlik Ve Siyasal Katlım: Diyarbakır Örneği" adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

 Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

 Tezim sadece Dicle Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

 Tezimin beş yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

25 /12 / 2014

Mehmet Mazhar Yıldız

KABUL VE ONAY

Öğrencinin İsim - Soy isim tarafından hazırlanan Tezin/Projenin Adı adındaki çalışma, Savunma Sınavı Tarihi tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından XXXX XXXXXX Anabilim Dalı**,** XXXXXX XXXXXXXXX Bilim Dalında (varsa) **YÜKSEK LİSANS TEZİ/DOKTORA TEZİ/PROJESİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

ÖNSÖZ

Bireyler hayatı anlamaya başladıkları andan itibaren doğrudan veya dolaylı olarak siyasal hayatın içinde yer alırlar. Fakat bireylerin veya grupların hangi düzeyde ve biçimde siyasal hayatın içinde yer aldıkları hep merak konusu olmuştur. Şüphesiz bu gruplar içerisinde en dikkat çekici grup; Osmanlı Döneminde ve cumhuriyetin kuruluşundan sonraki dönemlerde özelliklede 60'lı ve 70'li yıllarda ülke siyasetine etki eden üniversite gençliğidir. Bu araştırma da siyasal katılım düzeyi ile ilgili daha önce farklı üniversitelerde yapılan araştırmalardan yola çıkarak hazırlanmış olup üniversite gençliğinin siyasal hayattaki yerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Bu çalışma ile Dicle Üniversitesi öğrencilerinin siyasal katılım düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma Dicle Üniversitesi öğrencilerinin siyasal katılım düzeyini belirlemek amacıyla yapılan ilk araştırma olduğundan gelecek yıllarda üniversite öğrencilerinin siyasal yaşamları ile ilgili yapılabilecek olan çalışmalara katkı sağlayacağı söylenebilir. Şüphesiz bu çalışma tek bir kişinin ürünü değildir. Çalışmanın sağlıklı ve doğru sonuçlar vermesi amacıyla çalışmanın fikir aşamasında yardımlarını esirgemeyen sayın Prof. Dr. Ömer Çaha hocama teşekkürü bir borç biliyorum. Çalışma esnasında göstermiş olduğu desteklerinden dolayı tez danışmanın Doç. Dr. Cemal Baltacı hocama, çalışmayı titizlikle inceleyip çalışmanın son halini almasına sunduğu katkılardan ve yapmış olduğu faydalı eleştirilerden dolayı Doç. Dr. Seyfettin Aslan hocama ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa Zincirkıran'a teşekkür ederim.

Son olarak iş arkadaşlarım Fundan Uncu, İbrahim Şengün, Remzi Gök, Burhan Durğun'a, çalışmanın anket aşamasında görev alan kamu yönetimi ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

ÖZET

Gençlik ve Siyasal Katılım: Dicle Üniversitesi Örneği" adlı bu çalışma, üniversite gençliğinin siyasal eğilimlerini, siyasal katılım düzeylerini, siyasal katılım biçimlerini ve siyasal katılımlarını etkileyen faktörlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada ortaya konulan veriler, anket uygulaması çerçevesinde alan araştırması ile elde edilmiştir. Anketler, üniversite okuyan 380 öğrenciye tesadüfî örnekleme tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri olan "herhangi bir sınıfta olma", "ailenin gelir düzeyi" ile "anne-babanın eğitim ve meslek" durumlarının "siyasal katılım" olarak belirlenen bağımlı değişken üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan birinci bölümde, 'gençlik, üniversite gençliği ve siyasal katılım' kavramları üzerinde durulmuş, 'gençlik hareketleri' konusunda kısa bir açıklamaya verilmiştir. İkinci bölümde, çalışmanın önemi üzerinde durulmuş ve alan araştırması ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde, alan araştırması ile elde edilen bulgular sergilenmiş, sonuç ve değerlendirmeyi içeren son bölümle çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Gençlik, Siyasal Katılım, Gelir, Oy Kullanma

ABSTRACT

The study, entitled as “Youth and Political Participation: The Case of Dicle University” aims to inquire into political tendencies of university youths, their political participation, participation level and types of participation thoughts about political institutions, their levels of political participation.

The exposed data in this study is obtained from the field-work with surveys. The surveys are applied to 380 students, at the ten faculties which are selected with random sample method from Dicle University. The impact of independent variables -the level of family’s income and mother/father’s education and profession- on dependent variables -the political participation value- is examined.

The study consists of four chapters. The first chapter gives the theoretical framework and explains such concepts as youth and university youth, political participation in addition to preliminary knowledge on ‘youth movement’. In the second chapter importance of the study explained. The third chapter discussed data that obtained from the field-work. The final chapter included conclusion and evaluation.

Keywords

Youth, Political Participation, Income, Voting

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ ..... **I**

ÖZET ..... **III**

ABSTRACT ..... **IV**

İÇİNDEKİLER ..... **V**

TABLO LİSTESİ ..... **VIII**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **X**

KISALTMALAR ..... **XI**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

1.1. GENÇLİK KAVRAMI: TANIM VE ÖZELLİKLER 3

1.1.1. Gençlik 3

1.1.2. Gençlik Kavramının Farklı Tanımları 5

1.1.2.1 Biyolojik Yaklaşıma Göre Gençlik Tanımları 5

1.1.2.2 Psikolojik Yaklaşıma Göre Gençlik Tanımları 6
1.1.2.2 Sosyolojik Yaklaşıma Göre Gençlik Tanımları 7
1.2. ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ VE GENÇLİK HAREKETLERİ 10
1.2.1. Üniversite Gençliğinin Siyasal Önemi 11
1.2.2. Gençlik Hareketleri 12
1.3. SİYASAL KATILIM VE KATILIM SÜRECİNİ BELİRLEYEN ETMENLER 19
1.3.1. Katılım Kavramının Farklı Tanımları 21
1.3.2. Katılımın İşlevi ve Nedenleri 23
1.3.3. Katılım Biçimi 26
1.3.4. Katılım Düzeyi ve Düzeyini Belirleyen Etkenler 30

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ 50
2.2. ALAN ARAŞTIRMASI 51
2.2.1. Araştırma Evreni ve Örneklemi 51
2.2.2. Veri Toplama Teknikleri 53
2.2.3. Ön Deneme ve Veri Analizi 54
2.3. HİPOTEZLER 54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ 56
3.2. AİLEYE İLİŞKİN BULGULAR 62
3.2.1. Anne-Baba Eğitim ve Meslek Durumu 62
3.2.2. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu 67

3.3. GENÇLERİN DEĞER VE TUTUMLARI 70

3.4. ÜNİVERSİTE VE ÖĞRENCİLER 74

3.5. ÖĞRENCİLERİN SİYASAL TUTUM VE DAVRANIŞLARI 79

3.6. AİLENİN GELİR ve EĞİTİM DÜZEYİ İLE ÖĞRENCİLERİN SİYASİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI 93

SONUÇ 95

KAYNAKÇA 99

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Bireylerin Siyasal Hayata Katılım Biçimleri 28
Tablo 2: Ülkelere Göre Kadın Milletvekilleri Oranı..... 34
Tablo 3: Gezi Parkı Olayları Sırasında Atılan Tweet Sayıları 47
Tablo 4: Evrene Göre Örneklem Sayılarının Hesaplanması 52
Tablo 5: Öğrencilerinin Fakültelere Göre Dağılımı..... 56
Tablo 6: Öğrencilerinin Yaş Dağılımları 59
Tablo 7: Diyarbakırlı Olmayan Öğrencilerinin Memleket Dağılımları 60
Tablo 8: Öğrenci Ailelerinin İkamet Ettiği Yerlere Göre Dağılımı..... 61
Tablo 9: Üniversitesi Öğrencilerinin Kaldıkları Yerlere Göre Dağılımı 62
Tablo 10: Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Düzeyleri 63
Tablo 11: Öğrencilerin Anne-Baba Meslek Dağılımları..... 65
Tablo 12: Öğrenci Anne-Baba Bir Arada Yaşama Durumu 67
Tablo 13: Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Dağılımı..... 68
Tablo 14: Ailelerinin Gelirlerine Göre Bulundukları Sosyo-Ekonomik Grup..... 69
Tablo 15: Öğrencilerin Özgür Zaman Faaliyetleri..... 70
Tablo 16: Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Süreleri..... 71
Tablo 17: Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları 73
Tablo 18: Fakültelere Göre Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Dağılımı..... 74

Tablo 19: Fakülte ile Aile Gelirleri Arasındaki İlişki 75

Tablo 20: Öğrencilerin Dicle Üniversitesini Tercih Nedenleri 75

Tablo 21: Öğrencilerin Kendilerini Yakın Hissettikleri Dünya Görüşleri 76

Tablo 22: Öğrencilerin Üniversiteye Başladıktan Sonraki Siyasal 77

Tablo 23: Öğrencilerin Siyasi İlgi Düzeyleri ile Son Seçimde Oy verdikleri Parti Arasındaki İlişki 78

Tablo 24: Öğrencilerin Siyasete Katılım Biçimleri 79

Tablo 25: Öğrencilerin İsimlerini Bildikleri Parti Sayısı 80

Tablo 26: Mecliste Temsil Edilen Partiler İle İlgili Tahminler 80

Tablo 27: Öğrencilerin Yakın Çevreleriyle Siyasi Konuları Konuşma Düzeyi 81

Tablo 28: Öğrencilerin Son Seçimde Oy Verdikleri Partiler 83

Tablo 29: Öğrencilerinin Yarın Seçim Olduğu Takdirde Oy Verecekleri Partiler ... 84

Tablo 30: Öğrencilerin Son Seçimde Oy Verdiği Parti ile Yarınki Seçimde Oy Vereceği Parti arasındaki İlişki 85

Tablo 31: Öğrencilerin Oy Vermeyi Düşünmeği Partiler 85

Tablo 32: Cinsiyet ve Son Seçimde Oy Verilen Parti İlişkisi 87

Tablo 33: Öğrencilerin Siyasal Katılım Düzeyleri 88

Tablo 34: Siyasal Parti Faaliyeti ile İlgi Düzeyi Arasındaki İlişki 90

Tablo 35: Siyasal İlgi Düzeyi ile Siyasal Parti Faaliyeti İlişkisi 91

Tablo 36: Öğrencilerin Siyasi ve Toplumsal Konulara Yönelik Fikirleri 92

Tablo 37: Öğrenci Ailelerinin Geliri ile Öğrencilerin Siyasal Tercih İlişkisi 93

Tablo 38: Gelir Düzeyi ile Oy Kullanma Arasındaki İlişki 93

Tablo 39: Ailelerin Eğitim Düzeyi ile Oy Kullanma Arasındaki İlişki 94

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Öğrencilerin Sınıf Dağılımları 57
Şekil 2: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı 58
Şekil 3: Öğrencilerin Memleket Dağılımları 59
Şekil 4: Öğrenci Annelerinin Eğitim Düzeyi 64
Şekil 5: Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyi 64
Şekil 6: Öğrenci Babalarının Meslek Dağılımı 66
Şekil 7: Öğrenci Annelerinin Meslek Dağılımı 67
Şekil 8: Ailelerinin Gelir Dağılımı 69
Şekil 9: Öğrencilerin Gazete Okuma Düzeyi 72
Şekil 10: Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımın Düzeyi 72
Şekil 11: Öğrencilerin Siyasal Partilerin Faaliyetlerine Katılma Düzeyi 79
Şekil 12: Öğrencilerin Herhangi Bir Seçimde Oy Kullanma Durumu 82
Şekil 13: Öğrencilerin Oy Vermeyi Düşünmeği Partiler 86
Şekil 14: Öğrencilerin Siyasi Partilere Üye Olma Durumu 89

KISALTMALAR

AKP:	Ak Parti
BDP:	Barış ve Demokrasi Partisi
***BM*:**	Birleşmiş Milletler
***CHP*:**	Cumhuriyet Halk Partisi
***D.Ü*:**	Dicle Üniversitesi
***H.Ü*:**	Hacettepe Üniversitesi
***HDP*:**	Halkların Demokrasi Partisi
***MHP*:**	Milliyetçi Hareket Partisi
***HÜDA PAR*:**	Hür Dava Partisi
***SP*:**	Saadet Parti
***SPSS*:**	Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi (Statistical Package for the Social Sciences)
***TKP*:**	Türkiye Komünist Partisi
***UNESCO*:**	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu)

GİRİŞ

Gençlik, toplumun bütününden ayrı ele alınıp tüm derinliğiyle kendi başına incelenebilecek bir kavram değildir. "Gençlik" dediğimiz bu kitleyi oluşturan genç bireyler, bir aile içerisinde, daha geniş perspektifte değerlendirdiğimizde ise yaşadıkları toplum içerisinde dünyaya gelirler; içinde bulundukları toplumun yapısı ve sosyo-kültürel özelikleri çerçevesinde "toplumsallaşma" sürecine girerler, arkadaş çevresi, okul çevresi, iş çevresi vb. çevre bütünü içerisinde o toplumun bir üyesi haline gelirler. Bu nedenle, "gençlik" olgusunun içinde yaşadığı "toplum" ile birlikte ele alınması gerçekçi bir yaklaşım olacaktır (Parlak, 1999).

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkeler açısından "gençlik" olgusu gerek nicel ve gerekse nitel olarak büyük bir önem arz eder. Bu önem, genç nüfusun bir taraftan sayısal olarak ülkenin nüfus yapısında büyük bir çoğunluk oluşturmasından, diğer taraftan da ülkenin ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel yapılarının gelecekteki belirleyicisi ve yönlendiricisi ya da şekillendiricisi olmasından dolayı, tüm toplumlarda (demokratik - otoriter - totaliter) kendini hissettirir. Bundan dolayı sürekli kendini yenileyerek dinçleşen, dinamikleşen gençliğin, oluşturulan siyasal ve ekonomik politikalar çerçevesinde hiç bir zaman göz ardı edilmemesi ve ülke politikaları genç nüfus göz önüne alınarak şekillendirilmesi önemlidir.

Toplumları sosyo-ekonomik ve siyasal değişime zorlayan içsel ve dışsal çok sayıda faktörün olduğu söylenebilir. Bu faktörler özellikle toplumların genç nüfus üzerinde etkisini göstermektedir. Bu yüzden toplumsal değişimlerin doğru olarak

tespit edilebilmesi ancak gençlik konusunda çalışmaların çoğalmasıyla mümkün olabilecektir. Bu çalışma bu konuda az da olsa bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmada kullanılan temel bazı kavramların açıklandığı kısımda daha geniş bilgi verilmekle birlikte, bu noktada şunu söylemekte yarar var; gençlik, içinde bulunduğu ortam ve bu ortama bağlı koşullar çerçevesinde farklı gruplar halinde karşımıza çıkar. Örneğin kır-kent ayrımının belirgin olduğu, kentleşme sürecinin hızla devam ede geldiği ülkelerde kır ve kent gençliğinden bahsedilir. Ekonomik faaliyetler ya da genç işçi istihdamı bakımından "çalışan gençlik", "okuyan gençlik", "işsiz gençlik" bunun da ötesinde "üniversite gençliği", "ortaöğretim gençliği", "suçlu - asi gençlik" gibi çeşitli isimler altında gençlik olgusu ele alınabilir (Gökçe, 1971, s. 14).

Bu çalışmanın örneklemini oluşturan gençlik grubu, üniversite gençliğinden oluşmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, genel olarak bir toplumun gençliği içinde yaşadığı toplumun geleceğini belirlemesi nedeniyle önemlidir. Ancak makro planda "okuyan gençlik" ve mikro düzeyde "üniversite gençliği" çok daha büyük ve özel bir önem arz etmektedir. Çünkü gençliğin üniversiteli kesimi yakın bir gelecekte ülkenin yönetim sorumluluğunu, çeşitli idari ve teknik kadrolar aracılığıyla üstlenecek; yönetim sorumluluğu dışındaki diğer kadrolarda da (tıp, mühendislik, eğitim vb.) yine ağırlıklı olarak bu kesim görev alacaktır. Fakat her ne kadar toplumlar kendi iç düzenlemelerinde ülke yönetimine katılmak isteyen bireylere üniversite mezunu olma şartını istemese de üniversite gençliği, özellikle gelişmekte olan ülkelerde önemli bir toplumsal grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni ise, üniversitenin "aydın" beyinler yetiştirmesinden ileri gelmektedir (Parlak, 1999).

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

Temel kavramların anlatıldığı bu bölümde çalışmanın üzerine inşa edildiği gençlik, üniversite gençliği, siyasal katılım gibi kavramların tanımlamaları yapılacaktır.

1.1.GENÇLİK KAVRAMI: TANIM VE ÖZELLİKLER

Bu çalışmanın teorik kısmını oluşturan birinci bölümde ilk önce gençlik kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. Bazı bölümlerde gençlik ve ergenlik terimler aynı anlamda kullanılmıştır.

1.1.1. Gençlik

Gerek kendi toplumuzda gerekse dünya genelindeki tüm medeniyetlerde gençlik kavramı çok önemli bir unsurdur. Toplumların nesillerini devam ettirebilmeleri, kültürlerini gelecek yıllara hatta yüzyıllara aktarabilmeleri ve de en önemlisi güçlü medeniyetler arasında yerlerini alabilmeleri için şüphesiz tüm toplumlar sağlıklı, eğitimli, kültürel değerlere sahip, dönemin koşullarını iyi değerlendirebilen genç nüfusa ihtiyaç duyarlar. Ülkemizde ve dünyada özelliklede toplumsal çeşitliliğin fazla olduğu yerlerde yaşanan gelişmelerden hareketle birçok toplumsal değişimin arkasında genç kuşakların etkisinin olduğu söylenebilir. Bu etkinin farkında olan Atatürk Gençliğe Hitabe de özellikle vurguladığı ve gençlik ile ilgili söylediği “Milletin bağrından temiz bir nesil yetişiyor. Bu eseri ona

bırakacağım ve gözüm arkada kalmayacak", "Gençler, cesaretimizi takviye ve idame eden sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetlerinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız" gibi sözleri tüm gençler için önem az etmektedir(Özsu ve Baştürk, 2013).

Özellikle de tüm dünyada 1960'lı yıllarda meydana gelen gençlik olaylarından sonra gençlik olgusu ile ilgili farklı zamanlarda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Fakat yapılan tüm araştırmalara rağmen toplum içerisinde gençliğin tanımı ile ilgili kabul edilen, üzerinde mutabık olunan bir tanım mevcut değildir. Gençlik kavramının tek bir çatı kavram ile açıklanamamasındaki en önemli sebep, kavramın sosyolojik, biyolojik ve psikolojik olarak incelenmesi durumunda farklı ülkelerde farklı coğrafyalarda farklı tanımların ortaya çıkmasına sebebiyet verecek kadar geniş anlamlar içermesidir. Bundan dolayı mevcut tüm gençlik tanımlarını ve yaş kategorilerini kabul etmek faydalı olacaktır.

Gençlik kavramının evrensel bir tanımının olmamasına rağmen, insan yaşamı içinde farklı bir evreyi temsil etmesinden dolayı biyoloji, etnografya, tarih, psikoloji ve sosyoloji gibi çok çeşitli bilim dalları tarafından araştırma konusu olmuştur (Şahin, 2005, s. 169). Gençlik dönemi kendine has özelliklerden dolayı sadece bilim adamlarının değil aynı zamanda politika, adalet ve emniyet gibi alanlarda çalışan kişiler tarafından da önem arz eden bir konudur. Gençlik alanında çalışan kişilerin amacı gençleri yaşam sürelerince kendilerini bekleyen tehlikelere karşı bilgilendirmek, onların sağlıklı, mutlu ve güvenilir bir yaşam sürmelerine yardımcı olmaktır (Öztürk, 1995, s. 9).

Bazı araştırmacılar gençliğin genel olarak biyolojik bir kavram olduğu düşüncesinden hareket ederken (Gökçe, 184, s. 4) bazıları da gençlik kavramının aslında tek başına bir anlam taşımadığını gençliğin içinde bulunduğu toplum ve çevre ile ilişkisine göre bir anlam ifade ettiğini dile getirmişlerdir (Gökçe, 1971, s. 14). Sokrates gençler ile ilgili şöyle der: "Şimdiki çocuklar lüksü seviyorlar, kötü davranışlara sahipler ve otoriteyi küçümsüyorlar. Büyüklerine saygı göstermiyorlar ve eğitim yerine aşktan bahsetmeyi seviyorlar." (Öztürk, 1995, s. 14). Aristo gençliğin "sınır tanımamak ihtiraslarına göre hareket etmek ve her konuda aşırılığa kaçmak" gibi duygusal yönlerine dikkat çekmiştir. Michel de Saint –Pierre'ye göre

“gençlik, bir yaş değil bir haldir” (Kışlalı, 1974, s. 14). Platon, J.J Rousseau ve J.Locke gibi filozoflar ise gençliği daha çok insan doğası ve gelişimi açısından ele almışlardır (Burcu, 1998, s. 105-107). Diğer taraftan gençlik, bireyin biyolojik ve duygusal yapısında ki değişikliklerle başlayan, cinsel ve psiko-sosyal olgunluğa ulaşmasına doğru devam ederek bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı bir zamanda sona eren kronolojik bir dönem” olarak da tanımlanır (Öztürk, 1995, s. 12). Gençlik konusunda yapılan araştırmalarda gençlik kavramı çocukluk ve yetişkinlik arası bir geçiş dönemi olarak tanımlanmıştır. UNESCO tarafından yürütülen çalışmalarda kullanılan gençlik tanımları ise şunlardır:

- Genç, öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait bir konutu bulunmayan kişidir.
- Genç, büyük bir hayal gücüne sahip cesaretin çekingenliğe, macera isteğinin rahata üstün geldiği insandır.
- Gençlik, 15-25 yaş arasındakilerden meydana gelen bir yaş gurubudur (Kışlalı, 1974, s. 15).

1.1.2. Gençlik Kavramının Farklı Tanımları

Gençlik, bireyler için çok önemli bir dönemdir. Bu dönemi önemli kılan en büyük etken ise bu dönem içerisinde kazanılan veya kaybedilen biyolojik, sosyolojik ve psikolojik niteliklerin bireyin gelecek hayatını büyük ölçüde etkilemesidir.

Gençlik ile ilgili genel bir tanımlama yapılamayacağından dolayı bu kavramın anlaşılabilmesi açısından farklı yönleriyle ele alınmasında fayda vardır. Bu çalışmada gençlik kavramı üç farklı yaklaşıma göre ele alınmıştır

1.1.2.1. Biyolojik Yaklaşıma Göre Gençlik Tanımları

Biyolojik yaklaşımda, gencin cinsel ve fiziksel değişimi üzerinde durulmuştur (Burcu, 1998, s. 109). Biyolojik yaklaşıma göre gençlik dönemi, genç bir insanın buluğ çağına ermesi ile başlar ve kemik gelişiminin tamamlanması ile sona erer. Bu süreç içerisinde cinsel gelişim başlamış olur ve fiziksel büyüme optimum seviyeye ulaşır. Bu tanımı destekleyen diğer ifade ise, biyolojik anlamıyla gençliğin

büyümenin hızlandığı, bireyin vücudunda fiziksel olarak temel değişim ve farklılıkların ortaya çıktığı 12-25 yaş arası dönemi olduğudur (Özoğlu, 1958, s. 151).

Bu yaklaşımın temel dayanağı cinsel ve fiziksel değişimdir. Çünkü bireydeki sosyolojik ve psikolojik değişimlerin temel sebeplerinin arka planında biyogenetik faktörlerin olduğu bilinmektedir. Bu yaklaşıma göre gelişme herkes tarafından kabul edildiği için evrenseldir (Burcu, 1998, s. 109).

1.1.3. Psikolojik Yaklaşıma Göre Gençlik Tanımları

Gençlik ile ilgili konuları psikolojik yaklaşım çerçevesinde değerlendiren araştırmacılar daha çok ergenin duygu ve düşüncelerinde meydana gelen değişiklikler üzerinde durmuşlardır. Ergende yaşanan bu değişiklik ”kriz dönemi” olarak tanımlanmıştır. Bu dönem içerisinde bireyin davranışlarında ve hislerinde sürekli çatışmalar vardır. Birey kendi iç ve dış dünyasında sürekli çatışma halindedir. Doğru olarak kabul ettikleri bir anda onun için yanlış ve kabul edilemez olurken, saygı duyduğu otoriteye veya kişiye başkaldırıda bulunabilir, çok sevdiği insanları biranda kırabilir (Burcu, 1998, s. 113).

Psikolojik Yaklaşım çerçevesinde gençlik ile ilgilenen önemli araştırmacılar Sigmund Freud, Anna Freud, Peter Blos, Erik Erikson, Edit Jacobson, Granville Stanley Hall’dır. G.Stanley Hall tarafından 1904'te yazılan Adolescence (gençlik) adlı eser gençlik psikolojisi alanında yazılan ilk çalışma olarak kabul edilir. Hall gençlik dönemini insanoğlunun toplumun bir ferdi olacak şekilde uygarlaşması dönemi olarak kabul eder. Hall' a göre gençlik bir yeniden doğuş dönemi olduğundan bu döneme kadar bireyin yaşadığı sıkıntı ve değişiklikler toplumların uygarlık seviyesine ulaşmak isterken çektiği sıkıntılara benzemektedir. (Öztürk, 1995, s. 14)

Psikolojik yaklaşım çerçevesinde kullanılan önemli iki temel teori vardır. Bunlardan biri psikoanalitik teori diğeri ise nesne ilişkileri kuramıdır. Kurucusunun Sigmund Freud’un kabul edildiği, Anna Freud, Peter Blos ve Erik Erikson gibi araştırmacıların da önemli temsilci olduğu psikoanalitik görüşte, ergende biyolojik değişiminin etkisi ile meydana gelen psikolojik değişimler üzerinde durulmuş ve

ergenlik döneminin kişiliğin gelişimine nasıl bir katkı sağladığı araştırılmıştır. (Burcu, 1998, s. 113).

Nesne ilişkileri kuramında ise iki farklı “ayrılma-bireyselleşme” dönemi vardır. Bunlardan ilki, bireyin yaklaşık üç yaşlarında iken annesinden bağımsız bir varlık olduğunu algılamasıyla oluşur. İkinci ise, ergenlik çağlarında bireyin artık tamamıyla ailesinden bağımsız olduğunu hissetmesi ile gerçekleşir. Bu teorinin öncüsü olan Edit Jacobson ergenin anne ve babasından ayrılma sürecini bir yas dönemine benzetir. Bu yas döneminde birey artık ayrı bir varlık olduğu hissettiği anda ben kavramını sürekli kullanarak bencilleşme sürecine girdiğini ifade etmiştir (Öztürk, 1995, s. 16).

Gençlik dönemini "fırtına ve stres" olarak tanımlayan Anna Freud ergenler üzerine ilk klinik çalışmalar yapan kişidir. Freud'un gençlik dönemi için yaptığı bu tanımın temel nedeni ise gençlik dönemi içerisinde ergende meydana gelen iç çatışmalardır. Genç, bir anda çok bencilce duygulara kapılarak tüm dünyanın kendisi için var olduğu hükmüne kapılabilirken aynı anda inandığı şey için aşırı derecede fedakârlık gösterip kendini feda da edebilir. Bazen aşırı bir arzu ile bağlı olduklarını aniden bırakabilir, inandığı bir görüş, otorite, lider için körü körüne savaşabilir diğer yandan biranda tüm otoriteye başkaldırı da bulunabilirler. Duyguları sürekli iyi ile kötü arasında gidip gelebilir, bazen hiç yorulmayacakmış gibi tüm enerjisiyle çalışabilirken bazen de çok kayıtsız ve ilgisiz olabilirler. (Öztürk, 1995, s. 15-16).

Psikolojik yaklaşım çerçevesinde gençlik konusunda araştırmalar yapan Erik Erikson'a göre ergenlik bir "normatif kriz" dönemidir. Bu kriz döneminde birey "ben kimim?" sorusuna cevap arayarak kriz döneminde gerçek kişiliğini kazanmaya çalışır. Erikson'a göre genç, bu kriz döneminde kendilik teorisi geliştirerek nasıl bir hayat yaşayacağı, nasıl bir kişilik yapısına sahip olmak istediği ile ilgili planlamalar yapar. Kendilik teorisi bir bakıma ergen için kriz dönemindeki yol haritası hükmündedir. Bu teoriyle gencin değişen dünya şartları ve zorluklarıyla mücadele edebilme becerisin arttığı söylenebilir (Öztürk, 1995, s. 17).

1.1.4. Sosyolojik Yaklaşıma Göre Gençlik Tanımları

Gençlik dönemi ile ilgili özellikle sosyal çevrenin önemi üzerinde duran sosyologlar toplum ve genç arasındaki ilişkiyi araştırmaya çalışmışlardır. Bu yaklaşım çerçevesinde incelenen gençlik farklı gruplar halinde açıklanmıştır. Bu gruplardan bazıları şunlardır (Tezcan, 1997);

- Gençlik İntiharları
- Yerleşim Birimlerine Göre Gençlik
- Kent Gençliği (Sanayileşmiş Ülke Gençliği)
- Kırsal Kesim Gençliği (Üçüncü Dünya Gençliği)
- Gecekondu Gençliği, Okuyan Gençlik

Sosyolojik yaklaşımın temelinde toplum ile birey arasındaki ilişkiyi araştırmak vardır. Yalnız bu araştırma sürecinde sosyal değişimler, endüstri, eğitim sistemi, kitle iletişim araçları ve medya gibi etkenlerin etkisiyle ortaya farklı sosyal tanımlar çıkmıştır. Hızlı sosyal değişimlerin etkisi ile evden ayrılıp iş hayatına atılan, fabrikalarda, iş merkezlerinde çalışan veya kendi yaşam yerlerinde ayrılıp büyük şehirlere çalışma amacıyla gelip iş hayatında farklı pozisyonlarda çalışan çocukların okul, iş, aile üçlüsü etrafında bir değişime uğramasının ürünü olan gençlik, bu değişim ile birlikte daha çok önem kazanmıştır. Daha önce sadece aile büyüklerini görüp onları örnek alan genç kuşak, endüstrinin etkisi ile aile büyükleri ile aynı işte çalışmaya başlamış bundan dolayı oluşan sosyal değişimin etkisi ile genç adeta yetişkinin bir kopyası haline gelmiştir (Burcu, 1998, s. 119-120).

Sosyolojik yaklaşım çerçevesinde yapılan araştırmaları üç ana başlık altında incelenebilir. İlk olarak, gencin bazı inançlar ile mücadelesi ve uyumunu üzerinde duran araştırmalardır. Bu araştırmada karmaşık gençlik dönemi içinde gencin normatif ilişkilerle uyumu ele alınmıştır. İkinci olarak, gencin ergenlik süresince yaşadığı fiziksel değişime bağlı olarak gencin uyumlu sosyal davranışlar

geliştirmesinde etkili olan faktörler üzerinde durulmuştur. Son olarak, genç ile aile arasındaki etkileşim üzerinde yoğunlaşmıştır (Burcu, 1998, s. 121).

Genel olarak sosyolojik yaklaşım çerçevesinde gençlik ile ilgili geliştirilen üç farklı teorinin olduğu söylenilebilir. Bunlar, çatışmacı, sembolik ve yapısal-fonksiyonalist teorilerdir. (Burcu, 1998, s. 122).

Çatışmacı teori, birey davranışı üzerinde sosyal yapının önemi ve etkisi üzerinde durmasının yanından toplum içerisinde yaşanan hızlı değişimin gencin olgunluk seviyesine ulaşmasını ve yetişkin rolleri edinmesini gün geçtikçe zorlaştırdığını ifade eder. Bu teorinin en önemli temsilcisi Karl Marx' tır. Bu teoriye göre toplum içerisinde meydana gelen hızlı değişimlerin etkisiyle ortaya çıkan sorunlarla karşılaşan gençlerle yetişkinlerle arasında çatışmalar olabilir (Burcu, 1998, s. 123).

Sembolik etkileşimci yaklaşım, biyolojik bir varlık olan insanın grup içindeki etkileşimi ve kişilik gelişimi üzerinde durmuştur. Bu yaklaşım öncelikle toplumda başka insanlar ile yaşayan bireyin davranışları ve yaşamı üzerinde durmuş, ikinci olarak bireyler arası sosyal etkileşim açıklamaya çalışılmıştır. (Burcu, 1998, s. 124).

Sembolik etkileşimci teoriler, özellikle gencin kişilik gelişimi ile ilgilenmişler, kişilik gelişiminde 'kendilik' kavramı üzerinde durmuşlardır. Sembolik etkileşimci teoriler sosyal öğrenme teorileri gibi, yetişkinlerin ne söylediğinden çok gencin davranışını etkileyecek şekilde ne yaptığı ve gencin seçmiş olduğu rol modeller üzerinde yoğunlaşmışlardır. Sembolik etkileşimci teorisyenlere göre, kişiliğin gelişmesinde kültür ve toplumun büyük bir rolü vardır. Farklı durumlarda etkileşim halinde bulunan insanların giderek kişilerarası farklı ilişki tipleri geliştirdikleri bu açıdan sosyalizasyon sürecinin gencin davranış ve duygularının gelişmesinde katkısı olduğu kabul edilmiştir. (Burcu, 1998, s. 124).

Tezcan, sosyolojik yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirdiği araştırmaları dört ana başlıkta toplamıştır (Tezcan, 1997, s. 1-2). Bunlar;

- Gençlik yaşamında arkadaş gruplarının önemini inceleyen araştırmalar

- Gençlik kültürleri ve gençlik alt kültürlerinin anlamı, nedenleri ve işlevleri üzerinde odaklaşan araştırmalar

- Kuşaklararası ilişkilerin nedenleri, örnekleri ve sonuçları ile ya da diğer bir ifade ile yaş grupları arasındaki ilişkilerin kültürel boyutları ile ilgilenen araştırmalar

- Toplumsal değişimlerde ve dönüşümlerde genç katılımının tarihsel ve siyasal önemi üzerinde duran araştırmalar

Ülkemizde gençlik sosyolojisi ile ilgili çalışmaların daha çok 1960'lı yıllarda başladığı söylenebilir. 60'lı yıllarda meydana gelen gençlik olaylarından itibaren gençlik ile ilgili ortak özelliği kuramsal olmalarında ziyada daha çok uygulamalı, deneye dayalı, görgül araştırmalar sonucunda elde edilmiş olmalarıdır (Tezcan, 1997, s. 4).

1.2.ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ VE GENÇLİK HAREKETLERİ

Genel olarak üniversite gençliğinin tüm toplumlardan diğer gençlik gruplarına oranla daha fazla önem arz ettiği söylenebilir. Toplumların sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasal başarıları, iyi bir eğitim alıp çağın şartlarını iyi bilen bunun yanında ileriki dönemlerde olması muhtemel sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmeleri görebilen gençlerin var olmasıyla meydana gelir. Çalışma örnekleminin "üniversite gençliği" den oluşması bu gençliğe verilen önemin bir göstergesidir. Bununla birlikte örneklem biriminin üniversite gençliğinden seçilmesinin nedeni, onların belirli ekonomik ve sosyal çıkarları olan bu çıkarları gerçekleştirmek için siyaset yapan bir sosyal sınıf olmamasının yanında belirli inançları olan bir kuvvet olmalarıdır(Savcı, 1965, s. 830)

Çalışmada konu edilen üniversite öğrencilerinin önemi ve gençlik hareketleri başlığının daha iyi anlaşılabilmesi için öncelikle, öğrencilerin siyasal önemi sonra olarak Osmanlının son döneminden ve cumhuriyetin kuruluşundan sonraki dönemlerde meydana gelen öğrenci hareketleri üzerinde durulacaktır.

1.2.1. Üniversite Gençliğinin Siyasal Önemi

Üniversite öğrencilerinin siyasal önemini açıklayan iki temel sebep vardır. Bunların ilki öğrencilerin siyasal hayat içerisinde aldıkları rol ikincisi ise, bugünün öğrenci gençliğinin yakın zamanın yönetici adayı olmasıdır (Ozankaya, 1966, s. 4).

Şimdi bu iki nedeni yakından görelim.

Birincisi; toplumların gelişmişlik düzeylerine bakılmaksızın öğrencilerin toplumsal ve siyasal hayatta aktif rol oynadıkları söylenebilir. Örneğin İngiltere'de 2010 yılında "parasız eğitim" için öğrenciler ülke çapında protestolara katılıp hükümet binasına yürümüştür(Williams ve Taylor, 2010). Türkiye'de üniversite öğrencilerin siyasal hayata aktif katılım isteğinin tarihsel başlangıcı Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar dayandırılabilir. Fakat Osmanlıda öğrenci hareketlerin yoğun olarak yaşandığı tarih dilimi 18–19. yüzyıllar olduğu söylenebilir. Medrese öğrencilerinin ülke politikası ile ilgili eleştirileri, yöneticilerin kararlarına karşı takındıkları muhalif tavır, istekleri gerçekleşmediği zamanlarda isyan ettikleri ile ilgili birçok örnekler gösterilebilir.

İkincisi; öğrencilerin yakın bir zamanda yönetici kadrosuna geçebilme imkânına sahip olmalarıdır. Üniversite yıllarında öğrencilerin benimsediği siyasal tavır ve davranışların bilinçaltında siyasal düzenle ilgili oluşan değer ve yargıların, bireyin üniversite sonrasındaki hayatta vereceği kararlara etki edeceği söylenebilir. Ozankaya'nın yapmış olduğu araştırmaya katılan öğrencilerinin çoğunluğunun yönetim bilimleri okuyanlardan oluşması bu durumun bir kanıtıdır (Ozankaya, 1966, s. 5). Son olarak, Kışlalı'nın da belirttiği gibi "genç işçilerin, genç köylülerin, genç memurların normal bir memur, işçi ya da köylüden farkı eninde sonunda bir kuşak farkıdır. Oysa üniversite gençliği yalnız kuşak -yaş- farkından dolayı bir ayrılık göstermez. Toplumun diğer kesimlerinden; üretim süreci dışında bulunmaları, bu nedenle benzer alışkanlıkları bulunan, toplu hareket edebilen genç insanların oluşturduğu bir bütündür" (Kışlalı, 1974, s. 16)

1.2.2. Gençlik Hareketleri

Üniversite öğrencilerinin siyasal katılım seviyelerinin hangi düzeyde olduğuna dair yapılan tahminlerin netleşmesi açısından öğrencilerin içinde bulundukları gençlik olayları büyük bir önem taşımaktadır. Dünya genelinde özellikle ikinci dünya savaşından sonra meydana gelen gençlik hareketlerinin Türkiye'nin siyasal tarihine bakıldığında Osmanlı Devleti'nden süre gelen bir geçmişinin olduğu söylenebilir. Osmanlı dönemindeki üniversite gençliğini tanımak ve anlam karışıklığını önlemek amacıyla öncelikle "Üniversite" sözcüğünün kökenini ve tarihsel sürecini bilmek faydalı olabilir.

Üniversite kelimesinin kökeni Latincede topluluk ya da lonca anlamına gelen *"*universitas"tır. Bu sözcük ile kast edilen, öğrenci ve hocaların kurmuş oldukları özel statülü grupladır. Başka bir görüşe göre "Universus" Latince sıfat, "hepsi bir yerde, hep beraber, topluca anlamına gelir. "Universusmundus" deyimi felsefede "var olan şeylerin tümü, bütün dünya" anlamında kullanılmış. Fransızca erken metinlerde aynen "*universemonde* "diye geçer, ama 1550'lerden itibaren universe (daha sonra univers) tek başına aynı işi görür olmuş. İngilizcesi de *universe*, yani evrendir" (Nişanyan, 2009). Günümüzde kullanılan üniversite kavramı Türkçeye Fransızca "université" sözcüğü den geçmiştir.

Genel olarak Osmanlı Dönemindeki ilk yükseköğrenim kurumun 1863'te açılan Osmanlı Darülfünunu olduğu bilinse de aslında bu tarihten önce İstanbul'un fethinden kısa bir süre sonra Fatih Sultan Mehmet tarafından Sahnı-Seman adıyla açılan yükseköğretim kurumları mevcuttu. Dönemin hukuk, ilahiyat ve edebiyat fakülteleri olan Sahn-ı Seman Medreselerinde eğitim alan öğrencilerin maddi ihtiyaçları da karşılanırdı. Sahn-ı Seman'da okutulan başlıca dersler tefsir, hadis, fıkıh, kelâm ve edebiyat konularını içerirdi. Mevcut eğitim düzeninden dolayı Sahnı-Seman bir bakıma ilk Osmanlı Darülfünunu olarak kabul edilmesi gereken bir kurumdur (Aktar, 1990, s. 13-14).

Fatih Sultan Mehmet döneminde öğrenime açılan bu ilk Osmanlı yükseköğrenim kurumu; matematik, tıp ve doğal bilimlere duyulan ihtiyaçtan dolayı, Kanuni Sultan Süleyman döneminde gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir.

Süleymaniye Camii'nin yanında bu amaçla başlatılan 1556'da da bitirilerek, Sahn-ı Semana ek olarak matematik öğrenimi için dört medrese, bir tane Dar'ül-hadis ve bir tane de tıp medresesi açılmıştır. Adı geçen medreseleri bünyesinde bulunduran bu yeni yükseköğretim kurumuna Sahn-ı Süleymaniye denilmiştir. Ortaöğretim kurumlarıyla büyük çapta sağlanan eşgüdüm sayesinde 17.yüzyıla kadar bu kurumlar; belirli ölçüde imparatorluğunun hekim, yargıç, yönetici, bilim adamı vb. gereksinmelerini karşılayabilmişlerdir (Aktar, 1990, s. 13).

Üniversite öğrencilerinin gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde siyasi arenada fazlasıyla yer almasında öğrencilerin ülkedeki üst sınıf ve elitler ile kuracakları ilişkiler ile gelişmiş ülkelerdeki gençlik gruplarına oranla daha fazla bir etki kazanma isteği olduğu söylenebilir (Lipset, 1967: 288). Osmanlı Dönemi'nde 18–19. yüzyılda medrese öğrencilerinin içinde bulunduğu isyanlar, Abdülaziz ve ona bağlı merkezi hükümete karşı ayaklanan Yeni Osmanlı Cemiyeti'nin ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin birçok üyesi genç yaşta siyasal hayatın içinde olmuşlardır. Bununla birlikte Namık Kemal, Mustafa Kemal ve Talat Bey gibi bütün bu örnekler belirli bir eğitim seviyesine sahip genç kuşağın bir şekilde siyasal yaşam içerinde olduklarını kanıtlamaktadır (Çandar, 1983: 807-808).

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bireylerin istenilen oranda siyasal katılım gerçekleştirmemelerinde, devletin şer'i ve örfî hukukun birlikte uygulama alanı bulduğu bir hukuk sistemine sahip olması, monarşik ve merkeziyetçi bir yönetim tarzına sahipti olması etkili olmuştur. Bütün gücün padişahta toplanmasıyla yasama, yürütme ve yargı yetkilerini elinde bulunduran padişah, devlet yönetiminde tek otorite olup, ortak olunamaz bir iktidara sahipti. Klasik dönemde padişahın otoritesi ve merkeziyetçi yönetim anlayışı, kul ve tımar sistemleri aracılığıyla merkezden taşradaki sınır bölgelerine kadar imparatorluğun her tarafına etkin bir şekilde götürülebilmekteydi (Armağan, 2011: 144).

Osmanlı Devlet sistemi bireylerin siyasal yaşama istenilen seviyede katılımı engellediğinden dolayı öğrenciler siyasal yaşama katılımlarını, yöneticilerin aldıkları veya alacakları kararları ile ilgili düşüncelerini daha çok isyanlar ve yürüyüşlerle dile getiriyorlardı.

Osmanlı Devletinde gençlik hareketleri belirli dönemlerde ortaya çıkmışsa da Devletin siyasal hayatına etki eden gençlik hareketlerinin gerileme döneminde yoğun olarak görüldüğü genel bir kabuldür. Bunun sebebi öğrencilerin Devleti-i Aliye'yi eski haşmetli ve kudretli günlerine döndürme gayretleri, askeri yenilgileri, toprak kayıplarını ve hazinede büyüyen açığı önleme çabalarıdır(Kalaycıoğlu ve Sarıbay, 2009: 13). Gösterilen çabalara rağmen ülkenin her geçen gün daha kötü bir duruma düşmesi toplum içinde belirli kesimleri rahatsız etmiştir. Bu durumdan rahatsız olan kesimlerden biri de Osmanlı devleti sınırları içerisinde eğitim gören öğrencilerdi.

Osmanlı döneminde meydana gelen öğrenci olayları genel olarak "medrese ayaklanmaları" ya da " Suhte İsyanları" olarak bilinir (Kabacalı, 2007: 13). Ne zaman başladığı henüz tespit edilemeyen Medreseli İsyanları, kendi zamanındaki tabiri ile "suhtelerin"(softaların) ayaklanmaları, muhakkak ki sosyal tarihimizin en önemli hadiseleri arasındadır. Fakat bu olaylarının sebeplerinin tam olarak tespit edilmeyişi ve olaylar ile ilgili gerekli tedbirlerin alınmamasından dolayı ortaya çıkan karışıklıklar "Celali İsyanları" adı altında devlet sınırları içerisinde geniş çaplı olayların çıkmasına sebebiyet vermiştir (Akdağ, 1949: 361). Suhte isyanlarının konumuz açısından en önemli tarafı bu olaylara karışan gruplar içerinde medrese öğrencilerinin olmasıdır.

Softalar İsyanının başlangıcında temelinde Kırım konusunda herhangi bir başarı elde edemeyen Mehmet Ali paşanın sadrazamlıktan alınmasından sonra kaybettiği itibarını yeniden kazanma çabası olduğu söylenebilir. Sadrazamlığa getirilen Mustafa Reşit Paşanın Kırım konusunda askeri gücün yetersiz olmasından dolayı olası bir savaşa karşı çıkmasından sonra Mehmet Ali Paşa'nın adamları tarafından savaş lehine ve Mustafa Reşit Paşa aleyhine kışkırtılan softaların medreselerini terk ederek isyan etmeleri vardır (Turan, 1970: 174).

Gösterilerin başladığı sıralarda Softalar medreselerini terk ederek "bir iş yapmayan ve yaptığı işlerde de müterediddit olan" hükümet aleyhinde tezahüratta bulunmuşlar. Bunun yanında "ilim göğe yükseldi" diye slogan atarak bir medrese sırasını Beyazıt Camii'nin minarelerinden birine asmışlardır". Bu olaylara karışan birçok kişi tutuklandıktan sonra çeşitli yerlere sürgüne gönderildi (Turan, 1970: 174)

Softalar İsyanında sonra meydana gelen diğer bir olay da Kuleli Vakasıdır. Sultan Abdülmecit döneminde gerçekleşen “Kuleli Vakası” adını isyana katılan kişilerin hapsedildiği yerden almıştır. Kuleli Vakası aynı zamanda Suhte ayaklanmalarından sonraki ilk öğrenci hareketi olarak bilinir (Turan, 1970: 175). Osmanlı İmparatorluğunun büyük değişimler yaşadığı bir dönemde meydana gelen bu vakanın içerisinde çeşitli grupların (Medreselerinde okuyan bir grup öğrenci, hocaları, subay ve memurlar) olduğu söylenebilir. Kuleli Vakası bir bakıma hükümet tarafından başlatılan reform politikasının oluşturduğu zorluklara İslami kesimin karşı çıkması olduğuda söylenebilir (Riedler, 2003, s. 1).

Osmanlı Döneminde meydana gelen diğer bir önemli gençlik hareketi, Talebe-i Ulum İsyandır. Abdülmecit'ten sonra tahta çıkan Sultan Abdülaziz döneminde de savaşlar kaybedilmiş, dışarıdan büyük miktarda borçlar alınmış ve bu borçlarla da gereksiz harcamalar yapıldığı iddia ediliyordu. Bunun yanında bu dönemde dış siyasette Fransa ve İngiltere'den uzaklaşıp, Osmanlının Rusya'ya yaklaşma siyaseti izlemesi, medrese talebelerinin izlenen bu siyasetten Sadrazam Mustafa Nedim Paşa'yı sorumlu tutmalarına neden olmuştur. 10 Mayıs 1876 günü önce Fatih sonrasında Beyazıt ve Süleymaniye medresesi talebeleri gösteriler düzenleyip, sadrazamın azlini talep ettiler. Talebe-i Ulûm olarak tarihe geçen bu isyan iki gün daha devam etmiştir.

Öğrencilerin neden bir hükümet değişikliği istediklerini anlamak için öğrencilerin ve gözlemcilerinin sözlerine bakalım.

"Devlet ve memleketin hukuk ve istiklâli çiğnendiği bir zamanda derslerle uğraşmak hamiyet- ve diyanet şiarı değildir. Her tarafta İslâmlar, Hıristiyanların tahriklerine ve eziyetlerine zebun oluyor. Buna sebep-olan büyükleri ortadan kaldırmak şer an cümlemize vazife borcudur" (Karal, 2007, s. 102).

"Tahsin ve telennun ancak huzur ve sükûn içinde olabilirdi. Böyle fitne ve fetret ve cenkü cidal zamanlarında Talebe-i Ulûm müsellâh bulunmalıydı. Binaenaleyh, ders okumayacağız, şu felâketlere bir çare bulacağız”(Tunata, 1952: 96)

Yukarda adı geçen olaylara ek olarak bir de 31 Mart Vakası vardır. 1909 yılında meydana gelen 31 Mart Olaylarının temelinde sadece öğrenci hareketlerinin olmadığı bilinen bir gerçektir. Fakat araştırmamızın genel çerçevesi öğrenci hareketleri olduğu için vakanın sadece öğrenci boyutu ele alınacaktır.

31 Mart Olayına doğru gidişte etkili olan nedenlerde biri, o zamana kadar askere alınmayan ve "Talebe-i Ulûm" adı verilen medrese öğrencilerinin de askere alınmalarını içeren yasa tasarısının gündeme gelmesidir. Bu tasarıya karşı medrese öğrencileri ve din adamları ayaklanmışlar, "dinimiz elden gidiyor" propagandasını yaparak halkın desteğini almak istemişlerdi (Aysal, 2006, s. 23). Softaların bu olay içerinde yer almasındaki ikinci sebep ise, Derviş Vahdeti'nin Batı tarzı eğitim kurumlarından mezun olan kişileri sadece batının isteğiyle hareket eden kuklalar olarak tanımlamasıdır.

Gazeteci Hasan Fehmi Bey'in öldürülmesi ve halk arasında yayılan, katilin İttihatçılardan Abdülkadir olduğu, ölüm emrinin İttihat ve Terakki Cemiyeti'nce verildiği ve hükümetin de cemiyete bağımlı olması nedeniyle olay ile ilgilenmediği gibi sözler sebebiyle softaların de içinde bulunduğu farklı grupların büyük gösteriler yapmasına sebebiyet vermiştir (Aysal, 2006, s. 15-20).

Uzun ve yorucu savaşlar, ağır şartlar altında imzalanan ve ülkenin geleceğini ipotek altına aldığı iddia edilen anlaşmalardan sonra kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin muasır medeniyetler seviyesinde yerini alması hiç şüphesiz toplumun bütün kesimlerinin özelliklede gençlerin desteğine ihtiyaç duymaktaydı. Bu destek bizzat Mustafa kemal tarafından Nutuk ve Gençliğe Hitabede sürekli dile getirilmişti.

Kabacalı, Cumhuriyet'in ilk yıllarında gençliğe verilen önem konusunda şunları aktarmaktadır:

"Resmi görüş, ulusu aynı ülkeye bağlı bir kütle halinde örgütlemek, kültür ve düşünce birliğini sağlamak, ulusal birliği oluşturan kültür öğelerini ortaya çıkarıp geliştirmek, kır-kent ve köylü-aydın ayrımını ortadan kaldırmak' amacı da güder". (Kabacalı, 2007, s. 70).

Cumhuriyetin ilk yıllarında 1950'ye kadar ki tek partili dönem içerisinde vatandaşların siyasal katılım düzeyleri ve biçimlerinde çeşitlilik olduğu söylenemez. Bireyler yasal olarak seçimlere katılıyorlardı fakat ülke yönetimine katılmak isteyen partiler çeşitli sebepler ile kapanıyor yâda kapatılıyorlardı. Bundan dolayı gençler her ne kadar siyasal bir amaç sahibi olduğunu söyleseler de aradıkları siyasal çeşitliği bu dönemde bulamadıkları söylenebilir. Yalnız tek parti döneminde yapılan bazı değişiklikler gençlerin siyasi arenada daha çok yer edinmesine yardımcı olmuştur. Bu değişikliklerden bazıları şunlardır; seçme yaşının 25'ten 18'e düşürülmesi, Birinci ve ikinci seçmen (müntehib-i evvel ve müntehib-i sani) olabilmek için vergi vermek koşulunun kaldırılması Bu düzenlemelerle oy hakkının genişlemesi yolunda ilk adım atılmıştır(Demiraslan ve Bolat, 2014: 146).

Cumhuriyetin ilk dönmelerinde gençlik hareketlerinin önemli bir özelliği üniversite öğrencilerin örgütlenme yolunu seçerek siyasal hayata katılımı amaçlamalarıdır. Bu amaç doğrultusunda kurulan gençlik örgütleri şunlardır.

- Darülfünun Talebe Birliği
- Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)
- İleri Gençlik Birliği
- Komünist Gençlik Teşkilatı

14 Mayıs 1950'de seçimlerin Demokrat Parti tarafından kazanılması ülke için çok büyük bir dönüm noktası olmuştur. 1950-1960 yılları arasında çok partili siyasal yaşamın getirdikleri ile birlikte DP ve CHP merkezinde odaklaşmaya ve zıtlaşmaya başlayan gençlik özellikle 26-28 Nisan 1960'da gerçekleştirdiği iktidar karşıtı eylemleriyle 27 Mayıs gerekçelerinden birini teşkil etmiştir (Parlak, 1999). Tek partili dönemle karşılaştırıldığında çok partili siyasal bir yaşamın seçme özgürlüğünün var olması sebebiyle kişilere daha özgür bir ortam sunmasına rağmen 1954 yılında yapılan bir araştırmaya göre idarecilerin %48 inin çok partili bir sistemin oluşturabileceği istikrarsızlıktan ötürü endişe duydukları tespit edilmiştir (Abadan, 1964, s. 205).

1950 ve 1960 yıllar arasında Türkiye'deki öğrenci hareketlerinin her türlü ideolojik bağlantıdan uzak olduğu ve bu döneme kadar yapılan hareketlerin temel sebebinin iktidarın keyfi uygulamalarına, yanlış politikalarına ve sosyal adaleti sağlamak için içten gelen tepkiler olduğu söylenebilir (Abadan, 1964: 205).

1950 ve 1960 yılları arasında meydana gelen, üniversite öğrencilerinin içerisinde olduğu üç önemli olay olduğu söylenebilir. Bunlar;

Mareşal Fevzi Çakmak'ın Cenaze Olayı: 1950'li yılların en büyük gençlik olayı olduğu söylenilebilir. Mareşal'in öldüğü gün (10 Nisan 1950) radyonun yayını kesmeyip normal akışına devam etmesi ve radyoda çalan müziğin devam etmesinden dolayı bazı üniversite öğrencileri radyo evinin önünde toplanıp gösteri yaptılar. Daha sonra kendilerine izin verilmemesine rağmen Mareşal'in Teşvikiye'deki evine gidip cenaze törenine katılmak istediler. Çıkan olaylarda birçok öğrenci gözaltına alındı (Kabacalı, 2007, s. 110).

Çiçek Palas Olayı: Nazım Hikmetin hapishaneden çıkması için Çiçek palasta toplantı yapan solcu bir grubun sağ görüşlü öğrenciler tarafından baskına uğratılmasından kaynaklanan bu olayın temel sebebi zıt görüşlü öğrencilerin karşı karşıya gelmesidir (Kabacalı, 2007, s. 112)

Prof. Kubalı Olayı: İstanbul Üniversitesi Öğretim elemanı olan Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı'nın derslerinde iktidar aleyhine sarf ettiği söyler üzerine üniversite senatosu tarafından kendisine verilen derslere girmeme cezası üniversite öğrencileri tarafından protesto edilmiştir. Kubalıya destek vermek isteyen öğrenciler İsmet İnönü ile görüşmüş İnönü lehine tezahüratta bulunarak marşlar söylemişlerdir (Kabacalı, 2007, s. 119-120).

1956 yılında üniversite açılısında öğrencilere söz hakkı verilmemesi öğrenci hareketlerinin hızlanmasına sebebiyet verdi. Sonuçta yöneticilerin olaylara gerekli önemi vermediği ve uyguladığı baskıcı politikaların 27 Mayıs öncesi "Nisan Gösterileri" ne sebebiyet verdiği söylenebilir. 1960 Nisan ve Mayıs ayında özelliklede İstanbul Üniversitesi ve Ankara Siyasal Bilgileri Fakültesi önünde

meydana yapılan gösterilerin 27 Mayıs darbesinin gerekçeleri arasındadır (Çandar, 1983, s. 810)

Türkiye'de 1960'lı yıllardaki olayların diğer gençlik gruplarına oranla daha çok üniversite öğrencileri öncülüğünde gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda 1968 yılında tüm dünyada meydana gelen sosyal olayların bir dönüm noktası olması ve bunu üniversite öğrencilerinin genel genç nüfus içerisinde küçük bir azınlık teşkil etmesine rağmen başarmış olması toplumların siyasi tarihlerinde önemli bir yer edinmiştir (Parlak, 1999, s. 26).

1.3. SİYASAL KATILMA VE KATILMA SÜRECİNİ BELİRLEYEN ETMENLER

Toplumlarda siyasal katılımın ortaya çıkmasına etki eden iki temel gelişme vardır. Bunlardan birincisi ekonomik etken yani sanayileşme ve ticarileşmedir. Sanayileşme; bir mal ortaya koymak, üretmek demekken ticarileşme ise bir yandan hammadde üretmek diğer taraftan da ortaya çıkan bu ürünün dağıtımını gerçekleştirmektir. Bu iki olgu üzerine kurulan ekonomik düzen zamanla değişmiş böylelikle sanayi üretim teknikleri bireyi zorunlu olarak daha büyük yerleşim yerlerine göç etmeye zorlamıştır. Bu yer değişimin etkisiyle sosyo-ekonomik ve siyasal olarak ortak özelliklere sahip vatandaşların bir araya gelmesi ile toplumsal tabakalaşma ve sınıflaşma ortaya çıkarmıştır. Zamanla şekillenen ve güçlenen toplumsal tabaka ve sınıflar siyasal iktidarı yönlendirmeye çalışmış bu durum şiddetli çatışmaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Turan, 1976, s. 68).

İkinci olarak, devletin giderek artan işlevleri bireyin yaşantısını daha yoğun bir şekilde sebebiyet vermesi toplum içerisindeki birey ve grupların siyasal hayatı yakından takip etmeye ve onu etkilemeye yöneltmiştir (Turan, 1976, s. 68).

Eski Yunan yönetim anlayışından günümüze kadar geçen süre zarfında halkın yönetime katılım biçiminde, işlevinde ve katılımı doğrudan veya dolaylı etkileyen faktörlerde büyük değişiklikler yaşanmıştır. Bir devletteki mevcut sistemlerin demokratlığının işareti olan siyasal katılım özelliklede II. Dünya Savaşının sonunda halkın en büyük talebi haline gelmiştir. Bunun sonucunda özellikle 20.yy kitle

iletişim araçları ve her geçen gün gelişen teknoloji sayesinde halkın siyasal sistemden yararlanmak istemesi, gerektiğinde direkt veya dolaylı olarak sisteme meşru dairede müdahale etme isteği, kendi fikirlerinin yönetim tarafından kabul görmesi için yapılan çalışmalara ve iktidarın aldığı kararlara etki edebileceğine şahit olmuştur.

Siyasal katılma olayında ortak noktada buluşamayan iki farklı yaklaşım söz konusudur. Bunların ilki, siyasal katılmayı modernleşmenin bir sonucu ve siyasal gelişmenin bir işareti olarak kabul etmekte olan yaklaşım, diğeri ise, bireyi oy vermeye iten, bireyin siyasal gösterilerde yer alma, siyasi otoritenin kararlarını etkilemedeki nedenlerini araştıran yaklaşımdır. Bu iki yaklaşımın ortak bir noktada buluşamamasında siyasal değişim ile ilgili uzun süreli gözleme dayalı bir araştırmanın yapılamamasından dolayı gerekli verilerin elde edilememesi etkili olmuştur. Meydana gelen veri eksikliği sebebiyle siyasal olaylar ile siyasal katılma arasındaki ilişki yeteri kadar incelenememiş bundan dolayı katılım konusu tam anlamıyla anlaşılamamıştır. Bununla birlikte farklı yaklaşımları kullanan araştırmacılardan dolayı siyasal katılım konusunda birden fazla tanım ortaya çıkmıştır (Kalaycıoğlu, 1983, s. 10)

Siyasal katılmanın siyaset bilimcisini ve siyaset kuramcısını ilgilendiren çeşitli yönleri vardır. Bunların İlki, bir toplumda hangi düzeyde siyasal katılma olduğudur. İkincisi, siyasal katılma konusunun analitik olarak ve sebep-sonuç ilişkileri bakımından ele alınabilmesidir. Son olarak, siyasal katılma kavramı, normatif bir tartışmanın konusu olduğu için ilgi çekicidir (Özbudun, 1975, s. 1).

Siyasal katılımın faklı anlamlarından dolayı bu çalışmada

1) Siyasal katılım sadece bir eylem olarak kabul edilmemiş aynı zamanda tutumlar da siyasal katılım olarak kabul edilmiştir. Yani bireyin (bu çalışmada üniversite öğrencilerinin) siyasal hayatta yer alma, rol alma istekleri veya davranışları siyasal katılma olarak ele alınıp onun sebepleri araştırılmıştır. Diğer taraftan kişinin sürekli başkasının tesiri altında kalaraktan verdiği veya vereceği karar veya kararlar siyasal katılım olarak kabul edilmeyecektir.

2) Siyasal katılım, Dicle Üniversitesi öğrencisi olan bireylerin Türkiye'deki siyasal yaşam ile arasındaki bağ olarak ele alınacaktır.

3) Bu çalışmadaki katılım tanımı, hukuk dışı katılma eylemlerini (isyanlar, kanunlara aykırı gösteriler, siyasal amaçlarla zor kullanılması) ve başarısız etkileme girişimlerini dışarıda bırakmamaktadır. Bu eylemleri bir siyasal katılma biçimi olarak da ele almaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, s. 45).

1.3.1. Katılım Kavramının Farklı Tanımları

Siyasal katılımı tanımlamadan önce bilinmesi gereken siyasal katılım ile kastedilenin ne olduğu ve olaya hangi bakış açısı ile bakıldığıdır. Siyasal katılım bir davranış mı yoksa sadece olay mıdır? Ya da siyasal katılma gerçekten geleneksel devlet anlayışı ile modern devlet arasındaki fark mıdır? (Kışlalı, 1991, s. 220).

Tüm demokratik yönetimler için evrensel bir anlam ifade etmemesine rağmen, katılım konusunda gerek literatürde gerekse uygulamada ortak bir tanımın bulunmamasının iki temel gerekçesi vardır. Bunlardan birincisi, katılımın demokrasi ile özdeşleşmiş olması. Yani demokrasilerin ortaya çıkmasında toplum içerisindeki vatandaşların eşit şartlar altında siyasal yaşama katılabilme imkânına sahip olma isteği vardır. Fakat siyasal katılmanın olduğu her yerde demokrasi mekanizmasının tamamıyla işlediğini söyleyemeyiz. Her ne kadar vatandaşlara yönetimi etkileme imkânı verilse de ülke içerisinde bunun ne derece etkili olduğu bilmek gerekir. Örneğin siyasal katılmanın işlevlerinden biri olan seçimler de sistem sadece halkın kendisini yönetecek olanları seçmesine ve gerisine karışmaması gerektiğine dayanıyorsa bu durum çağdaş demokrasi anlayışına ters düşer (Kışlalı, 1991, s. 220)

İkinci ise, günümüzde katılmanın daha çok uygulamaya yönelik olmasıdır. (Uysal, 1984, s. 1). Diğer bir deyişle siyasal katılma bir fiil, bir eylem, bir harekettir. Siyasal katılmayı, sadece, devlet organlarının kararlarını etkileme amacına yönelik davranışlar olarak tanımladığımız zaman bile, katılma eylemleri, genelde uzun bir liste meydana getirir. Seçimlerde oy vermeden bir siyasal mitinge katılmaya, parti üyeliğinden bir parti rozeti taşımaya kadar, çok çeşitli eylemler bu liste içinde yer alabilir (Özbudun, 1975, s. 6)

Verba, Nie ve Kim, siyasal katılımı hükümetin çeşitli kademelerinde görev alanların seçimi ve bunların izleyeceği siyasaları etkilemek amacıyla vatandaşların giriştikleri faaliyetler olarak tanımlamışlardır (Turan, 1976, s. 69). Frey siyasal katılma ile ilgili altı farklı tanımın olabileceğini dile getirmiştir. Frey siyasal katılmanın sadece devlet hayatı içerisinde değil aynı zamanda devlet dışındaki alanlarda iktidar ilişkilerini kapsayacak şekilde de kullanılabileceğini, siyasal katılmanın sadece siyasal davranışları değil bazen siyasal yönelimleri ve siyasal tutumlarını da içine alabileceğini söylemiştir. Siyasete karşı ilgi, siyaset hakkında bilgi, siyasal yeterlilik veya etkinlik duygusu, vatandaşlık görevi duygusu gibi kavramları da örnek olarak vermiştir(Huntington ve Domınguez, 1975). Kapani, siyasal katılımın vatandaşların siyasal sistem karşısındaki durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirten bir kavram olduğunu ifade eder (Kapani, 1989, s. 130). Özbudun siyasal katılmayı, "vatandaşların, merkezi veya yerel devlet organlarının personelini yahut kararlarını etkilemek üzere kendilerince ya da başkalarınca tasarlanmış, hukuki veya hukuk dışı başarılı veya başarısız eylemlere girişmeleri" şeklinde tanımlamaktadır (Özbudun, 1975, s. 4). Daver, siyasal katılmayı “bireyin (vatandaşın) siyasal sistem karşısındaki durumunu, tutumunu ve davranışlarını gösteren bir kavram” olarak ifade etmektedir (Daver, 1993, s. 203). Kalaycıoğlu, siyasal katılma eyleminin (action) amacını siyasal liderlerin kararlarını etkileme şeklinde tanımlamıştır (Kalaycıoğlu, 1984, s. 63). Kışlalı'da siyasal katılmayı "vatandaşların, devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemleri" olarak tanımlamıştır (Kışlalı, 1991, s. 219). Eroğlu siyasal katılımı devlet yönetimine katılma ile eş görmektedir (Eroğlu, 1991, s. 17). Tokgöz ise oy vermeyi de içerecek şekilde kampanyalarda çalışma, siyasal tartışmalara girme, siyaset adamlarıyla ilişki kurma ve benzer şekildeki pek çok davranışsal faaliyeti siyasal katılma olarak tanımlamıştır (Tokgöz, 1979, s. 297). Baykal’a göre siyasal katılma her şeyden önce bir siyasal davranıştır (Baykal, 1970, s. 32), Hungtington ve Domınguez siyasal katılmayı, özel vatandaşların hükümetçe alınan kararları etkilemek üzerine tasarlanmış faaliyetleri olarak tanımlamışlardır(Huntington ve Domınguez, 1975: 42). Uysal siyasal katılmayı ”demokratik değer ve süreçlerin toplumda benimsenmesine ve demokrasinin işlerlik kazanmasına yönelik kavramlar bütünü” olarak ifade etmiştir (Uysal, 1984, s. 1).

Kısaca bu tanımlardan yola çıkarak siyasal katılımı "kişinin otonom olarak yaptığı tercihler ve verdiği kararlar sonucunda, siyasal karar mevkilerine gelecek olanları veya bu mevkileri ellerinde bulunduranları etkilemek üzere yaptıkları eylem ve faaliyetler" şeklinde tanımlamak mümkündür (Kalaycıoğlu, 1983, s. 83).

1.3.2. Siyasal Katılımın İşlevi ve Nedenleri

Siyasal katılımın toplum içerisindeki en büyük işlevi yöneten ile yönetilen arasına bir köprü vazifesi görerek siyasi kişilerin ve toplum istemlerinin belirlenmesini sağlayarak toplumun tüm unsurları arasında bir eşitlik oluşturmak ve toplumda oluşabilecek olan toplumsal olayları önlemektir. Siyasal katılmanın hiçbir faydası olmasa bile gerilimi azaltıcı, yurttaşlık duygularını güçlendirici bir etkisi vardır (Kışlalı, 1991, s. 220). Böylelikle toplumdaki bütün sosyal gruplar ulusal düzeyde siyasete katılabilme, siyasi mercilere etki edebilme fırsatı elde etmiş olurlar.

Siyasal hayatın gittikçe karmaşıklaşan bir nitelik kazanmasına paralel olarak, vatandaşlar bakımından yönetime katılmayı sağlayacak güçlü ve etkili bir siyasal katılımın gerekliliğine dair isteklerde sürekli artmaktadır. Burada ki yönetimden kasıt sadece devlet endeksli değil yerel ve ulusal düzeyde tüm kamu ve özel alanlarda faaliyet gösteren birimlerdir. İşçiler için yönetim çalıştıkları sanayi kuruluşları, akademik personeller ve öğrencileri için üniversite bünyesinde karar verici mercilerdir.

Siyasal katılmanın literatürde kabul edilmiş ortak veya genel bir tanımı olmadığından seçimlerde oy vermeden başlayarak, siyasal güç ve fayda elde etme, yönetimde görev alma, karar verme sürecinde etkin olma yâda halkın doğrudan yasa koyucu ve yürütücüsü olarak siyasal hayatın içerinde bulunması katılım teriminin şekil olarak açıklanmasıdır (Uysal, 1984, s. 1). Siyasal katılmanın kendisi de bir araç olmasının yanı sıra aynı zamanda bir amaçtır. Seçim yolunun açık olması, bireylerin etkili olmasa da yönetim ile ilgili görüşlerini rahatlıkla söyleyebilmeleri, siyasal yönetime katılabilme hakları toplum içerinde huzurlu bir ortamın oluşmasında yardımcı olur.

Siyasal katılma, her seviyedeki vatandaşa siyasal gelişmeleri yakından izleme, ülke gündemini belirleyecek olan önemli kararlara ve uluslararası öneme sahip konularda siyasal tavır takınabilme imkânı vermektedir. Bunun yanında derneklere, sivil toplum kuruluşlarına ve siyasal partilere üye olma, seçim çalışmalarında görev alma, şiddet olaylarına karışmadan protesto veya mitinglere katılabilme gibi siyasal eylemlere girişilme olanağı vermektedir (Baykal, 1970, s. 27).

Siyasal katılma özelliklede toplumsal çeşitliliğin fazla olduğu rejimlerde temsil olanağı sağlayarak toplumdaki eşitlik kavramının yaygınlaşmasını sağlar. Aksi durumda ülkedeki bir "katılım bunalımı" oluşmasına neden olur. Batı Avrupa'daki 1848 işçi ayaklanması ve dikkatlice incelendiğinde yeryüzünde meydana gelen ister etnik ister siyasi ve ya sosyo-ekonomik sebepler ile ortaya çıkan olayların arka planında bir katılım eksikliğinin olduğu söylenebilir. Oy kullanma haklarının artırılması, sendikal hak ve özgürlüklerin verilmesi, bireye kendini ifade edebilme hakkı verilmesi ile katılma bunalımı atlatılabilir (Kışlalı, 1991, s. 221). Siyasal katılımın toplumda gerilimi azaltıcı etkisinin olması bireylerin huzurlu bir yaşam sürmelerini sağlayarak ülkenin siyasal, sosyal ve ekonomik başarılar elde etmesini kolaylaştırır. Bunun tersi durumuna özelliklede Ortadoğu ülkelerinin içinde bulundukları durum örnek gösterilebilir. Mezhepler arasında ki eşitsizlik, yaşlı Afgan vatandaşlarının oy kullandıkları için parmaklarının kesilmesi gibi örnekler siyasal katılım mekanizmalarının yeterli seviyede çalışmadığının bir göstergesidir.

Özbudun, siyasal katılma ile ilgili dört farklı kaynağın vatandaşları siyasal katılıma sevk ettiğini söyleyip bu kaynakları detaylı bir şekilde açıklamıştır. Bu kaynaklar; kişisel bağlılık, dayanışma, çıkar ve yurttaşlık duygusudur.

Kişisel bağlılığa dayanan katılma; genel olarak, demokrasi mekanizmasının yeterli seviyede işlemediği toplumlarda ve merkezden uzak yerleşim yerlerinde görülebileceği gibi demokrasinim güçlü olduğu toplumlarda da görülebilir. Bu katılma kaynağının işleyişi, geniş seçmen gruplarının, geleneksel liderlerine karşı kişisel bağlılıkları ve bağımlılıklarının sonucu, onlar tarafından siyasal katılıma yönlendirilmeleridir. Dolayısıyla, kişisel bağlılığa dayanan katılma, niteliği gereği olarak, mobilize katılmadır. Örneğin Türkiye'de özelliklede Doğu ve Güneydoğu

Anadolu bölgelerinde bu katılım türü hala devam etmektedir. Kırsal kesimlerde aşiret reislerinin etkileri merkezde ise aile reislerinin baskıları ile bireyler kendi özgür iradeleri ile hiçbir katılım gerçekleştiremedikleri söylenebilir.

Dayanışmadan doğan katılma; bireyin, mensup olduğu sosyal gruba (köy, klan, kabile, etnik veya dinsel cemaat, sosyal sınıf, vb.) olan bağlılığını ve onunla dayanışmasını göstermek üzere, o grubun çoğunluğu yönünde katılma eylemlerine girişmesidir.

Çıkara dayanan katılma veya araçsal katılma; seçmenin cevap verdiği maddi çıkarın ya da özendirici etkenin niteliğine göre, birçok şekiller alabilir. Bu çıkarların, bireylere, cemaatlere veya toplum sektörlerine yönelik olması mümkündür. Buradaki amaç seçime katılan parti veya kişilerin seçilme ihtimallerini artırmak için kendilerini destekleyecek olan katılımcılar bulmaktır. Kayırma, iltimas ve nakdi ödemeler, son dönemlerde sıkça kullanılan olan kömür ve beyaz eşya yardımları çıkara dayanan katılma biçimlerinde araç olarak kullanılabileceği gibi toplum veya grupların isteklerine göre bu araçlar değişebilmektedir. Örneğin yerel topluluklar için çeşitli bayındırlık işleri, eğitim hizmetleri gibi biçimler olabilir iken sektörel çıkarlar ile bazı sosyal sınıf veya grup lehine siyasal değişikliklerin yapılması, örneğin vergi bağışları, sosyal refah programları, fiyat destek politikaları yaratılması olarak söylenebilir. Maddi özendiriciler, yerel veya aile bağlılıklarının olduğu kadar, grup ya da sınıf bağlılıklarının da temeli olabilir. Burada değişen tek şey, partice kendisine rüşvet verilen grubun niteliği ve genişliğidir.

Yurttaşlık duygusuna dayanan katılma: Bir ahlaki yükümlülük duygusundan, bir görev hissinden doğan katılmadır. Bu yükümlülük duygusu, ya ideal toplumun ve devletin niteliği hakkında beslenen inançlardan doğar (ideolojik katılma),ya da belli bir sorun veya bir dizi sorun üzerinde bireyin sahip olduğu güçlü değer yargılarına dayanır (bir davaya hizmet tutumuyla katılma,). Her iki durumda da katılan kişi, mensup olduğu yerel topluluk veya sosyal gruptan dolayı maddi bir kazanç beklemeden siyasal kararlarını bağlı olduğu kurum veya grup ve ya sevdiği kişiler için değiştirebilmektedir. Çünkü birey yapacağı katılma eyleminin ülkenin faydasına olacağına bu eylemi yapmaması durumunda da ülke sınırları içerisinde toplumsal bölünmelerin olabileceği, çeşitli ekonomik krizlerin çıkabileceği veya var olan huzur

ortamının bozulabileceği inancını taşımakta veya bu inançlar bireye dayatılmaktadır (Özbudun, 1975, s. 5-6).

1.3.3. Siyasal Katılım Biçimi

Rejimler her ne kadar sistemlerini siyasal katılımın çok iyi işleyebileceği şekilde tasarlamak isteseler de toplum içerinde yaşayan tüm yurttaşlar siyasal hayata aynı ölçüde katılamazlar veya katılamayabilirler. Diğer taraftan siyasal yaşama katılma isteği her toplumda aynı ilgiyi de görmeyebilir veya ülkenin devlet kuralları belirli katılma biçimini engelleyebilir. Örneğin Amerika'da çok kullanılan "adaylara ya da partilere para yardımında bulunma" uygulamasının diğer ülkelerde de kullanılabileceği şüphelidir (Baykal, 1970, s. 32). Ülkemizde de bu sistem ilk defa Cumhurbaşkanlığı seçimde uygulandı. Vatandaşlar cumhurun başı olarak görmek istedikleri adaylara maddi yardımda bulunarak onun seçim çalışmalarına katkıda bulunabilirler.

Genel olarak oy kullanmak siyasal katılma ile özdeşleşmiş olsa da katılımın tek yolu değildir. Örneğin kadınlara oy kullanma hakkı verilmeyen ülkelerde kadınlar kocalarının fikirlerini etkileyebilecek davranışlarda bulunabilirler. Oy kullanmanın aksine siyasal hayata katılabilmenin çeşitli yollarından bazıları; kitle iletişim araçları, sosyal medya, protesto veya mitinglere katılım ve herhangi bir kuruma yazılabilecek dilekçeler de olabilir. Bu çeşitliliği artırmak mümkündür. Bazen izlediğimiz haber kanalı, okuduğumuz gazete, kullandığımız sosyal ağlar, online kampanyalar, ile bir fikre, ideolojiye, taraf veya aleyhte tavır sergilenebilmektedir. Örnekleri çeşitlendirme amaçlı olarak faklı katılım biçimlerini belirtmek faydalı olabilir. Bunlardan bazıları;

Sivil toplum örgütleri aracılığıyla katılma; bireyler siyasal katılım açısından önemli olan sivil toplum kuruluşlarının yardımı ile organize edilen etkinliklere katılabilir ve bu kuruluşlar aracılığıyla seslerini duyurabilirler. Örneğin, herhangi bir protesto, yürüyüş veya mitinge katılarak siyasal katılımı gerçekleştirmiş olunabilir. Fakat buradaki protesto kavramı ile ifade etmek istediğimiz bireylerin kendi görüşleri doğrultusundaki bir olayı sözleri veya davranışları ile desteklemeleri veya ret etmeleri sonucunda bu davranışlarını kamuoyu vasıtası ile geniş kitlelere

özelliklede yöneticilere duyurmak istemeleridir. Protestolar bireysel olabileceği gibi kitleselde olabilir.

Bireysel siyasal katılma; vicdani ret, politikaya direk katılma, bireylerin çevresindeki kişilerinin görüşünü etkilemeleri, herhangi bir devlet kurumuna dilekçe yazmak siyasal katılımın biçimlerinden sayılabilir ve bunun gibi daha birçok örnek verilebilir.

Siyasal katılma biçimleri çok çeşitlilik gösterse de asıl olarak iki farklı katılım biçimi vardır. Bunlar olağan ve olağan dışı siyasal katılımdır. Olağan ve olağan dışı siyasal katılım türleri arasındaki farklılık tam bir netlik kazanmamıştır. Bu gün protesto gösterileri ve buna benzer hareketleri meşru siyasal katılım türü olarak kabul edenler vardır. Siyasal katılımın olağan dışı görünümlerine radikalizm, şiddete başvurma, siyasi terörizm, aktivizm ve protesto hareketleri girmektedir (Taşdelen, 1997, s. 178).

Milbrath ve Goel uluslararası düzeyde yapılmış olan çok sayıda çalışmaya dayanarak katılım faaliyetlerinin genel olarak "aktif katılımcılar", "pasif destekleyiciler" ve "ilgisizler" (apathetic) olmak üzere üç şekilde gerçekleştiğini ileri sürmektedirler. Aktif katılımcılar içinde başta protestocular olmak üzere, değişik topluluk faaliyetlerine katılanlar, parti kampanyaları içinde yer alanlar, medyada yazıp çizenler ve yetkililerle görüşenler yer almaktadır. Sadece oy vermekle yetinenler, pasif destekleyicileri oluşturmaktadırlar. İlgisizler ise ne seçime katılır, ne oy verir, ne de herhangi bir siyasi konuyla ilgilenirler(Çaha, Toprak ve Dalmış, 2002: 44).

Tablo 1: Bireylerin Siyasal Hayata Katılım Biçimleri

(Milbrath ve Goel, 1965: 18-19)

	Bireylerin Siyasal Sisteme Verdikleri (INPUTS)			**Bireylerin Siyasal Sistemden Aldıkları (OUTTAKE)**
		Katılım Biçimleri	**Özellikler**	
AKTİF	**OLAĞAN DIŞI**	Protestocular	Protestolara katılma (%6) Gerektiğinde İsyan Etme (%2) Adaletsiz Kanunları Reddetme (%16) Devletin Bilerek Uyguladığı Yanlış Politikaları protesto (%26)	Mevki sağlama Haberleşme imkânları Hizmetler Ekonomik fırsatlar Menfaat Çatışmasının Çözümü Adalet
	OLAĞAN	Toplum Aktivistleri	Yerel problemler için diğer gruplar ile beraber olma(%30) Siviltoplum örgütlerine katılım(%18)	Ulusal Semboller Kimliğin idraki Hükümet protestoları Üstünlüğün idraki
		Partiler ve Kampanyalar için Çalışanlar	Partiler ve ya adaylar için çalışırlar(%26), Mitinglere katılım(%19) Seçim adaylarına veya partilere para yardımında bulunma(%13)	Bireyin sistemden kıymete değe bir beklentisi yoktur
		İletişimciler	Politika ilgili bilgilenme (%67) Siyasi tartışmalara katılma(%28)	Eleştirme ve tartışma hakkı
		Toplum Yöneticileri ile İletişimde Olanlar	Devlet ve siyasi parti yöneticileri ile görme(%4)	Bireysel çıkarlar için çözüm yolları arama
PASİF		Oy Kullananlar ve Vatan Severler	Seçimlerde oy kullanma(%63) Ülkelerini sevme(%94)	Kamu Düzeni Güvenlik
İLGİSİZ		EnDüşük Düzeyde Pasif Olanlar	Oy kullanmaz, aktivitelere katılmazlar(%22) Vatanseverlik duyguları olmaz(%3-5)	

Siyasal katılımın çeşitli biçimlerde gerçekleşmesi, katılım biçimlerinde çeşitli sınıflandırmalar yapmayı gerekli kılmıştır. Amerikalı siyaset bilimci Robert Dalh katılımın dört boyutta incelenebileceğini savunmuştur: İlgi, önemseme, bilgi ve eylem. Siyasal olayları takip ve izleme "ilgiyi", bu olaylara verilen önem derecesi "önemsemeyi" onlar ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen veriler "bilgiyi", siyasal olayları etkilemek için yapılan çabalara " eylem" denir (Baykal, 1970, s. 32).

Baykal(1970) Dalh'ın söz konusu sınıflamasını, katılımın farklı düzeylerini ifade edemediği gerekçesi ile kabul etmez. Baykal'a göre katılım düzeylerini belirlemede, seçime katılıp-katılmama ölçü alınabilir, fakat bu yolla, kaba bir ikili ayrımın ötesinde ayrıntılı bir katılım düzeyi belirlenemediği söylenebilir. Bu nedenle Baykal, aşağıdaki belirtilen sınıflandırmayı benimsemiştir:

- Siyasal olayları izleme
- Siyasal olaylar hakkında tavır takınma
- Siyasal olayların içine karışma

Bu noktada izleme faaliyetleri, dergi, gazete, radyo, açık oturum yolu ile siyasi olayları takip etmeyi, dinleyici sıfatı ile parti kongrelerine ve mitinglere katılmayı, özel temaslarla siyasi konularla ilgilenmeyi kapsar. Bütün bu faaliyetlerin ortak niteliği, siyasi hayattan haberdar olmaya yönelik olmasıdır. Bu faaliyetlerin ardından siyasi olaylar hakkında tavır takınma faaliyetleri gelir. Nihayet, en yoğun katılım şekli olan, siyasi olayların içine karışarak yapılan faaliyetlerdir. Siyasi partilere ya da siyasi derneklere üye olmak, yürüyüş, gösteri ve mitinglerde aktif bir şekilde yer almak gibi faaliyetler bu kategori içerisindedir (Baykal, 1970, s. 32-34).

Teknolojinin gelişmesi ile beraber farklı katılım şekilleri ve düzeylerinin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Örneğin, sınırlı imkânlardan dolayı anketler pek kullanılmaz iken günümüzde elektronik ortamda anketler yapılabilmekte bireyler oy kullanmasalar bile bu anketleri cevaplandırarak faaliyetlerini beğendiği siyasi parti veya kişileri destekleyebilmektedirler. Bunun dışında sosyal paylaşım siteleri bir

propaganda aracı olarak kullanılabilmektedir. Bireyler siyasal taraflar için sosyal paylaşım sitelerinde çok büyük kampanyalar düzenleyebilmektedirler.

Siyasal katılımların yasal olanları olabileceği gibi yasal olmayanları da vardır. Yasadışı örgütlerin üyesi veya yöneticisi olmak gizli toplantılara katılmak, yasaklanmış afiş asıp bildiriler dağıtmak, silahlı mücadeleye girmek, bunun gibi pek çok örnek sayılabilir (Kışlalı, 1991, s. 223).

Yukarda da anlatıldığı üzere siyasal katılma biçimleri, siyaset ile ilgilenmek ile başlayıp siyasal nitelik taşıyan örgütlere üye olmaya kadar uzanan geniş bir alanı kapsıyor. Geniş bir alanı kapsayan bu katılım biçimlerin tümüne kısaca alışılagelmiş katılım biçimi diyebiliriz. Bunun yanında bildiri dağıtmak, gösteri yürüyüşleri yapmak, mitingler düzenlemek gibi katılım şekillerine olağandışı katılım biçimi olarak kabul edilmektedir (Turan, 1976, s. 71-72).

1.3.4. Siyasal Katılım Düzeyi ve Düzeyini Belirleyen Etkenler

Vatandaşların siyasal sistem karşısındaki tutum ve davranışları çok çeşitlidir. Bazı bireyler siyasal sistemin akışına göre kendi hayat düzenini belirlerken (pasif vatandaş), bazıları da siyasal sistemi değiştirmek için mücadele etmektedir (aktif vatandaş). Bu iki vatandaş grubu dışında başka bir grup vardır ki onlar da apatetik ve ya parokial (hareketsiz vatandaş) olarak adlandırılan bireylerdir (Daver, 1993, s. 203). Katılma düzeyi ile ilgili çeşitli aktif, pasif gibi sınıflandırmaların dışında değişik sınıflandırmalarda oluşturulabilir. Örneğin az katılanlar çok katılınlar ve sürekli katılanlar gibi. Diğer taraftan bireylerin ne kadarının hangi ölçüde siyasal katılım gösterdiğini belirmek hem siyaset bilimi açısından hem de ülke siyasetinde söz sahibi olanlar ve olmak isteyenler açısından çok önemlidir (Kışlalı, 1991, s. 222).

Araştırmacılar ülkelerin siyasal mekanizmalarının yardımı ile toplum içerisinde meydana gelen katılım hareketliliklerini takip etmenin yanında hiçbir şekilde siyasal hayatın içinde bulunmayan vatandaşların takındıkları tavır ve sergiledikleri ilgisiz kalma davranışının sebebini araştırmışlardır. Araştırmalar sonucunda siyasal sürece katılmayanların oranı ülkeler göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Örneğin; Birleşik Amerika'da % 19, İngiltere'de °/o 32, Almanya'da %

25, İtalya'da % 62, Meksika'da % 44 civarında olduğu söylenebilir (Baykal, 1970, s. 27). Verilen değerlerden de anlaşılacağı üzere ilgisiz olanların oy oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durumun farkında olan siyasal mekanizmalar çeşitli çalışmalar yaparak ve seçim dönemimde tüm halkı ilgilendiren vaatler ile siyasal yaşama ilgisiz vatandaşların da dikkatini çekmek istemektedirler.

Bireyin kendi isteği ile siyasal hayata katılmamasının yanında bazen de bireylerin katılım istekleri siyasal otorite tarafından engellenir veya siyasal otorite tarafından yapılacak düzenlemeler bireyin katılımı güçleştirir. Örneğin genç yaşta milletvekili olmak isteyen vatandaşlar için yasal olarak milletvekili yaşının yüksek olması veya 18 yaş altında ki vatandaşların oy kullanamamaları vb. Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere siyasal konulara herkes aynı ilgiyi göstermeği gibi herkesten aynı ilgili beklemekte yanlış olur. Sürekli siyasetin içerisinde olup gece gündüz siyasi konularla ilgilenen kişilerin yanında herhangi bir siyasal katılım göstermeyen vatandaşlarda vardır. Bundan dolayı siyasal katılımın en belirgin işaretinin seçimlerde oy kullanmak olduğu herkes tarafından kabul edilen genel bir görüştür. (Baykal, 1970, s. 32).

Verba ve Nie Amerika da yaptıkları bir araştırmada vatandaşların siyasal yaşama altı farklı düzeyde katılabileceklerini öne sürmüştür (Turan, 1976, s. 74). Bunlar:

1- Siyasal Sürece Hiç Katılmayanlar: Bu gruptaki vatandaşlar siyasi konular ile hiç ilgilenmemekte hatta oy kullanmayı bile kabullenmeyebilirler.

2- Sadece Oy Kullananlar: Geniş bir vatandaş kitlesi sadece seçimden seçime oylarını kullanır ama diğer siyasi konular ile ilgilenmezler.

3- Kişisel sınırlı katılımcılar: Bunlar oy kullanmaya ek olarak, kişisel sorunlarını çözmek için devlet memurları, milletvekili, bakanlar gib siyasal ve kamusal kimliğe ve güce sahip kişiler ile ilişki kurarlar.

4- Topluluk düzeyinde katılımcılar: Bazı vatandaşlar toplumun genelini yada belirli bir kısmını ilgilendiren çevresel veya toplumsal sorunların çözümü için bazen

bireysel, bazende örgütsel kalabalık bir topluluklar vasıtasıyla siyasal süreci etkilemek isterler.

5- Kampanyacılar: Vatandaşların bazıları seçim faaliyetlerine katılabilir, belirli bir adayın veya partinin seçim çalışmasında görev alabilirler.

6- Yukarda sıralananlara ek olarak siyasi partilerde görev almak, her türlü siyasal faaliyette yer alma.

Çam(1977) siyasal katılma düzeylerini şu şekilde sınıflandırmaktadır.

- Siyasete katılmamak, ilgi duymamak, örneğin oy vermemek

- Yalnız seçimlere katılmak

- Seçimler dışında da siyasete ilgi duymak

Bu son katılma biçimi; olayları sadece izlemeyi, siyasi konuşmaları dinlemeyi, bu konuşmalara katılmayı ve yönetmeyi vb. içerir.

1.3.4.1. Cinsiyet ve Siyasal Katılım

Eski Yunan devletinden 19. yüzyıla kadar birçok toplumda ailedeki görev ayrımı cinsiyet faktörüne göre belirlenmiş olup erkek ev dışındaki işlere bakma, para kazanma, aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılama, toplum bireyleri ve örgütler ile iletişime geçme, siyaset ve güvenlikle ilgili konularda sorumluklara sahipti. Kadın ise, en büyük ve asli görevi çocuk yetiştirmek ile mükellef, aile reisi olan erkeğin sorumluluğunda bir hayat yaşayan, genel olarak ev içi hayatı düzenleyen, toplumsal ve siyasal konularda görev almayan ve ya alamayan, mesleki başarıya yönelmeyen bir varlıktı.

Cinsiyetler arası bu görev farklılığı sebebiyle kadın eğitim, gelir, sosyal ve siyasal hayat gibi konularda daha az bilgi sahibi olduğundan dolayı erkeğe oranla siyasi konularda sürekli arka planda kalmıştır. Kalaycıoğlu(1979) cinsiyet ve siyasal katılma arasındaki ilişkiyi üç hipotez geliştirerek konunun daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. İlk olarak, cinsiyet rollerinin siyasal katılmayı toplumsal statü ve sosyo-

ekonomik statü etkisi dolayısıyla belirlediği; diğer bir deyişle aradaki bu sosyo-ekonomik farktan dolayı erkeğin kadına oranla siyasal konularda daha ön planda olduğu gerçeği belirtilmiştir. İkinci olarak, kadınların erkeklere oranlara daha az sosyo ekonomik imkâna sahip olmalarından dolayı kitle iletişim araçlarından yararlanma, siyasal ilgi, siyasal bilgi, siyasal etkinlik ve örgütsel üyelik gibi katılım biçimlerine çok az katıldıkları tespit edilmiştir. Üçüncü olarak, toplumum kadından "aile", "ev" yaşamına ait beklentisi olmasından dolayı siyasal katılma gibi konularda erkeklere oranla kadınların daha fazla mücadele etme durumunda kalması sebebiyle kadınların siyasal faaliyetlere katılım oranının az olduğunu savunmuştur.

Türkiye'de de bu hipotezleri destekleyecek örneklere sahibiz. Örneğin, kadınların ilk kez oy kullandığı milletvekili seçimlerinde % 4,5 temsil oranıyla 18 kadın TBMM kendine yer almış, bu sayı 2011 seçimlerinde yaklaşık % 10'luk artış ile 79'a yükselmiştir. Diğer bir değişle her toplumun kadına özgü veya erkeğe özgü olarak tanımladıkları yargı kalıplarının olduğu söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1983, s. 18). Fakat dünya genelinde meydana gelen sosyo-ekonomik gelişmelerin etkisiyle bireyin toplum içindeki görevlerinin değişmesine ve toplum içerinde kabul edilen cinsiyete dayalı görev ayrımı ilgili altının değişmesine zemin hazırlamıştır.

Bilinen o ki bazı toplumlarda kadınlar ülkelerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine rağmen 20.yüzyıla kadarda oy kullanma hakkına sahip değillerdi. Örneğin Fransa ve Yugoslavya'da kadınlar seçimlerde oy kullanma hakkını 1954'te İsviçre'de ise 1971'de elde etmişlerdir. Uluslararası alanda bu konudaki en önemli belge BM'nin 20 Aralık 1952'de kabul ettiği, 31 Mart 1953'te imzaya açılan ve 7 Temmuz 1954'te yürürlüğe giren Kadınların Siyasal Hakları Sözleşmesi'dir. Burada kadınların bütün seçimlerde erkeklerle eşit koşullar altında oy kullanma, seçilme ve kamu hizmetlerine girme hakları düzenlenmiştir(Berktay, 2004, s. 1-10).

Uluslararası Parlamentolar Birliği(Inter-Parliamentary Union) raporuna göre Avrupa Birliği Parlamentosunun % 35,2'si (259) kadınlardan oluşmaktadır. Avrupa Birliği Parlamentosunda en çok kadın vekil Almanya'nındır. 37 kadın vekil bu ülkeyi temsil etmektedir (www.ipu.org).

Aynı rapora göre 189 ülkede yapılan araştırmalara göre Ruanda, Andorra, Küba, İsveç ve Güney Afrika, parlamentolarında kadın milletvekili sayısı en yüksek olan ülkelerdir. Sadece erkek milletvekillerinden oluşan parlamentolara sahip olan Mikronezya, Palau, Katar ve Vanuatu ise sıralamanın en altında yer alıyor. Raporda ayrıca Amerika kıtasındaki ülkelerin yüzde 15,2'lik oranla, kadın milletvekili sayısı ortalaması en yüksek ülkeler olduğu belirtiliyor. Bu konuda en fazla kazanım elde edilen bölge ise Arap dünyası. Suudi Arabistan'ın Şura Konseyi'ne 30 kadının atanması, Ürdün meclisineyse 18 kadın milletvekilinin seçilmesi, Ortadoğu'daki kadın siyasetçi sayısını önemli ölçüde arttırdı. Uluslararası Parlamentolar Birliği Genel Sekreteri Anders Johnsson, Afrika kıtasındaysa bu konuda olumlu gelişmelerin olduğunu söyledi. Johnsson, Afrika'da 20 yıl önce yüzde 10'dan düşük olan kadın parlamenter oranının bugün yüzde 22,2'ye ulaştığını dile getirdi.

Tablo 2: Ülkelere Göre Kadın Milletvekilleri Oranı

Ülkeler	Seçim yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	(%)
İsveç	2010	349	156	44,7
Finlandiya	2011	200	85	42,5
Hollanda	2010	150	61	40,7
İspanya	2011	350	126	36
Almanya	2009	620	204	32,9
Türkiye	2011	550	79	14,4
Macaristan	2010	386	34	8,8
Malta	2008	69	6	8,7

*Uluslararası Parlamento Birliği

Kadınların ve erkeklerin siyasal yaşama katılım düzeyleri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde büyük oranda farklılar ortaya çıkmaktadır. 1973 seçimlerinde Şirin Tekeli'nin İstanbul'da yapmış olduğu bir araştırmaya göre, kadınların sandık

başına gitme eğilimi, erkeklerinkinden %13,5 oranında daha düşüktür. Oy verme oranı evli kadınlarda %58,7'ye çıkarken, dullarda bu oran %38,9'a, bekârlarda ise % 37'e kadar iniyor. Kadınlar erkeklere oranda daha tutucu partileri desteklerken parti liderlerinin kişiliği kadınları tercih yapmaya iten bir sebep olarak görülmektedir(Kışlalı, 1992, s. 122-123).

1.3.4.2. Yaş ve Siyasal Katılım

Cinsiyet gibi bireyin etkisi dışında siyasal katılımı etkileyen diğer bir değişkende bireyin yaşıdır. Yalnız şunu bilmek gerekir ki tüm toplumlarda ortak yaş grupları olmadığından dolayı yaş ile ilgili yapılacak kategoriler veya gruplandırmalar evrensel olmayabilir. Örneğin Almanya'nın bazı eyaletlerinde yerel seçimlerde seçmen yaşı 16 iken, genel seçimlerde ve Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise seçmen yaşı 18'dir. Arjantin'de oy kullanma yaşı 16 iken Kanada, Türkiye, İngiltere, Avusturya, Danimarka gibi ülkelerde seçmen yaşı18'dir. Almanya'da 18 yaşın altındaki tüm gençler ve çocuklar 'U-18 Seçimleri' adı verilen seçimlere katılabiliyor.1996 yılından beri yapılan bu sembolik seçimlerin Alman siyasetine doğrudan etkisi olmasa da gençler arasındaki siyasi eğilimi göstermesi açısından büyük öneme sahiptir.

Yaş grupları evrensel olmadığı gibi çeşitli alt gruplar arasında da siyasal katılım farklılık gösterebilir. Örneğin, aynı yaşta olup şehirde yaşayanlar kırsal kesimde yaşayanlara oranla daha katılımcı olabilir (Turan, 1976, s. 80). Bununla birlikte aynı yaş grubunda ve farklı eğitim seviyelerindeki vatandaşlarında katılım düzeyleri farklı olabilir. Örneğin, Üniversite mezunu genç ile ilkokul mezunu genç gibi. Almanya'da yapılan bir araştırmaya göre, Alman halkının %25'i otoriter bir iktidarı destekler iken, bu oran gençlerde %14'e, üniversite öğrencilerinde ise %4'e kadar düşebilmektedir (Kışlalı, 1992, s. 113).

Seçmen davranışları ile ilgi yapılan araştırmalarda gençlerin ilk kez oy kullanma zamanlarında bu durumu pek umursamadıkları hatta çok az bir oranda gencin oy kullandığı tespit edilmiştir. Bireyin yaşının ilerlemesi ve siyasal olayları daha iyi algılayabildiği yaş sınırına geldiğinde bireylerin oy kullanmanın önemini fak ettiği tespit edilmiştir (Kalaycıoğlu, 1983, s. 22).

Yaşın siyasal katılmayı etkileyen bir değişken olmasının temelinde bireyin yaş değerinin yükselmesi ile birlikte olaylara bakış açısının ve siyasal konularda vereceği kararların değişiklik gösterdiği söylenebilir. Bernard Shaw bu durumu şöyle özetlemiştir:" Eğer yirmi yaşında iken komünist değilseniz kalbiniz yok demektir; kırk yaşına geldiğinizde hala komünist iseniz, kafanız yok demektir" (Kışlalı, 1992). Yaşın ilerlemesi ile birlikte diğer bir değişle gençlik döneminden yaşlılık dönemine doğru ilerleyen zaman dilimleri içerisinde vatandaşların sosyo-ekonomik ve siyasal olaylar karşısında daha olgun tavırlar takındığı söylenebilir. Bireyleri siyasal kararlarının nedenleri olgunluk seviyelerine bağlı olarak değişmektedir. Yalnız şunu bilmek gerekir ki, çocukluk döneminde kazanılan temel tutumların ileriki yaş döneminde kesin olarak değişeceğini iddia etmek imkânsız olabilir. Bireyin bazen çocukluk döneminde elde ettiği davranışlar onun ileriki yaşlarında takınacağı tavrın sebebi olabilir.

Günümüz teknolojik imkânlarının artması ile farklı siyasal katılım biçimleri ortaya çıkmıştır. Özellikle darbe dönemlerinde görmeye alışkın olduğumuz duvarlara siyasi içerikli ve yasaklı yazılar yazma veya afişler asarak toplumun dikkatini çekmeye çalışan kişilerin yerine şimdiki genç nesil sosyal medya üzerinden miting ve protesto gösterileri organize etmeye çalışmaktadır. Diğer bir değişle her yaş grubunun kendine has katılım biçimlerinin olduğu söylenebilir. Yalnız bunu sadece yaş odaklı düşünmek yanlış olabilir. Eğitim seviyesi, teknolojinin gelişmesi, ülkelerim mobilizasyon süreçleri gibi etkenleri birlikte ele almak gerekebilir.

1.3.4.3. Aile ve Siyasal Katılım

Bireyin kararlarını etkileyen farklı insan toplulukları vardır. Bu toplulukların tümünü referans grup adı altında toplayabiliriz. Referans gruplar kişinin tutum, davranışlarını, değer yargılarını etkiler onlara yön verirler. Bu gruplar, aile ve diğer yüz yüze ilişkilerin olduğu yakın çevre (arkadaşlar, komşular, meslektaşlar, kurum ve kuruluşlar vb.) ile kişinin üyesi olmadığı gruplar(sivil toplum, partiler) ve doğrudan ilişkisi olmayan kişilerden (artistler, şarkıcılar, sporcular vb.) oluşur (Tek, 1999, s. 201). Referans gruplar bireylerin siyasi kararlarını etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Referans grup içerinde de diğerlerine oranla daha fazla etkili olabilecek etken ailedir.

Toplumsal yapının ilk örgütlenme biçimini oluşturan aileyi karar verme biçimlerine göre iki kategoriye ayırıp incelemek mümkündür: Geleneksel aile ve çekirdek aile. Bu tanım tarımsal ve endüstriyel yapıların farklı aile modellerini açıklamaktadır. Geleneksel aile modeli daha çok tarımsal toplumların yaygın modeli iken, çekirdek ailede sanayi toplumlarının modeli olarak kabul edilir. Bu kategoriler aile sayılarına göre belirlenmiş olsa da bireyin karar verme süresinde etkili oldukları bilinmektedir (Uysal, 1984, s. 89).

Timur, Türkiye'de gerek kırsal gerek kentsel kesimde ailede otorite örüntüsünün benzerlik gösterdiğini; Türkiye'deki ailelerin büyük çoğunluğunun çekirdek aile olduğu halde, aile içi ilişkilerle ilgili konularda geniş aile yapısındaki otorite ilişkilerinin benimsendiğini ifade etmektedir (Timur, 1972, s. 118).

Ailenin çocuk üzerindeki siyasal etkilerini konu alan pek çok araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmaların bazılarında ailenin çok güçlü etkisine rastlanılmış bazılarında da bu etkinin düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. 2004 yılında yapılan bir araştırmada Uysal'ın tespitlerini kanıtlar niteliktedir. Bu araştırmaya göre; ailenin birey üzerindeki etkisinin farklılık gösterebileceği ve bu durumun oluşmasında aile kurumunda son yıllarda yaşanan hızlı sosyo-ekonomik ve sürekli değişimlerin etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu değişimle, aile bireyleri arasındaki iletişim her geçen gün azalmış ve bireyin aile dışındaki etkenlere bağlı olarak karar verdiği görüşünün ortaya çıkmasına neden olmuştur (Aydın ve Ozbek, 2004 :148).

Uysal(1984; 90-94), "Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi" adlı çalışmasında aileleri içerdikleri karar ya da katılma modeline göre üç gruba ayırmıştır. Bunlar:

1- Katılımsız Aile: Geleneksel tarımsal yapının ataerkil aile ilişkilerine özgü biçimde, aile reisinin her tür karar verme yetkisini elinde tuttuğu aile biçimidir.

2- Katılımlı Aile: Aileye ve aile bireylerine ilişkin kararların ortaklaşa alındığı ve çocuğa kendini ilgilendiren konularda söz hakkının tanındığı aile biçimidir.

3- Geçiş Tipi Ailesi: Belli bir karar modeli bulunmayan ne aile reisinin karar verme tekeli, ne de birlikte karar almanın belirgin olmadığı bir aile biçimidir. Uysal'ın araştırma bulgularına göre; babanın dışında aile bireylerine söz hakkı tanımayan geleneksel karar modelinin hâkim olduğu aile ortamında yetişen çocukların, yetişkinlik döneminde karar verme ya da karar verme gereksinimi duymadıkları görülmüştür. Bu tavrın gelişmesinde ailedeki sosyalleşme sürecinin etkisinin büyük olduğu söylenebilir. Çocukların karar vermemesine ilişkin nedenler sorulduğunda araştırmaya katılanların %58,6'sı büyüklerin karar vermesinin adet olduğunu ifade etmişlerdir. Deneklerin %14,ü çocuklara söz hakkı verilmesinin ailede otoritenin sarsılmasına yol açacağını söylemiştir.

Bireyin ilk eğitim yeri olan aile aynı zamanda bireyin siyasi konjonktürü öğrendiği, politik olaylara vereceği tepkiyi, destekleyeceği siyasi partiyi belirleyen yerdir. Diğer bir deyişle aile, çocukların bir siyasal partiye karşı duygusal bir bağ geliştirmesinin temelinde yatan bir etkendir(Aydın ve Ozbek, 2004: 148). Bu sebeple yukarıda da bahsettiğimiz gibi eğer birey geleneksel (kalabalık) bir ailenin ferdi ise kendisinin vereceği karar bireysel olmayabilir. Aile bireyin katılım şeklini iki farklı yoldan etkileyebilir. Birincisi, doğrudan etkiyle yolu ile aile bireyin kararlarını kendi siyasi görüş ve tercihleri doğrultusunda şekillendirir. Kısaca ailenin vereceği karar aynı zamanda aile fertlerinin de kararıdır. İkinci ise, dolaylı olarak birey aileyi kendisine rol model olarak alır onların verdikleri kararları taklit eder. Bu taklit olayı siyasi kararlarda da geçerli olur.

1.3.4.4. Gelir ve Siyasal Katılım

Gelir düzeyi ile siyasal ilgi arasında bir ilişki olduğu kabul edilebilen bir gerçektir. Kışlalı'nın ifadesi ile bu ilişki doğru orantılıdır (Kışlalı, 1991, s. 224). Eskilere bakıldığında daha 1937 yılında H. Tingsten insanların geliri artıkça siyasa ilgilerinin de artacağını söylemiştir (Baykal, 1970, s. 37). Kalaycıoğlu Baykal'ın bu tespitini doğrularken bu durumun ortaya çıkmasında temel olarak vatandaşların elde ettiği sosyo-ekonomik statüyü koruma güdüsünün olduğunu söylemiştir. Bundan dolayı vatandaşların elde ettiği imkânları korumak ve artırmak için yoğun bir siyasal eğilim gösterdikleri söylenebilir (Kalaycıoğlu, 1983, s. 32).

Amerika Birleşik Devletinde yapılan araştırmalarda gelir seviyesindeki artış ile oy kullanma arasında doğru bir orantı tespit edilmiştir. Fakat sonraki dönemlerde farklı ülkelerde yapılan araştırmalara bakıldığında sürekli aynı sonucun elde edilmediği görülmüştür. Milbrath'ın incelemesinde, Japonya'da yapılmış olan bir araştırmanın gelir ile siyasal katılma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Milbrath'ın yanında Baykal'ın da yaptığı araştırmaya göre gelir seviyesi yükseldikçe oy verme oranının artış hızı düşmektedir. Bu özelliğinden dolayı "gelirin, oy verme bakımından bir çeşit azalan verim" ilkesine uyduğunu söylemek mümkündür (Baykal, 1970, s. 38). Tüm bu araştırmalar sonucunda dikkat çeken nokta, gelir ile oy kullanma arasındaki ilişkiye bakılarak yapılacak olan bir siyasal katılım yorumlarının zayıf kalabileceğidir. Çünkü gelir artıkça bireyin katılım şekli oy kullanmadan farklı olarak değişik biçimlere kayabilir. Örneğin aday ve ya yönetici olma isteği artabilir ya da birey gelir seviyesindeki artışla birlikte siyasal olaylara karşı tepkisizde kalabilir. Bu durumu güçlendirmek adına eğitim-meslek-gelir olarak belirlenen, bu değişkenler dizisinde, bunlardan biri yok sayılarak tek başına etkisini saptamak olanaksız olmasa da zayıf bir durum ortaya koymaktadır (Turan, 1976, s. 76).

Genel olarak siyasal katılım ile gelir arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla ile yapılan araştırmalarda örneklem kümesinde deneklerin gelir dağılımı arasında bir ilişki yoksa diğer bir deyişle tüm küme aynı seviyede gelir düzeyinde ise bu örnek kümesinde oy kullanmanın gelir ile arasındaki ilişkiyi tespit etmek zordur. Yapılan araştırmada (bu çalışmanın kendisi) bu durum tespit edilmiştir.

1.3.4.5. Eğitim ve Siyasal Katılma

Eğitim ile siyasal katılma arasındaki ilişkiye bakıldığında eğitim seviyesi yükseldikçe ortaya yoğun bir katılım düzeyinin çıkması beklenen bir sonuçtur. Bu sonucun ortaya çıkmasında eğitimin siyasal değerlerin aktarılmasında başvurulan önemli bir araç olması ve eğitim düzeyi yüksek bireylerin siyasal katılmanın gerekliliğine inanmaları gibi faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Toplumun, eğitim seviyesi yüksek bireylere güven duyması bu bireylerin siyasal eğilim göstermesine yardımcı olmaktadır. Her ne kadar eğitim düzeyi ile oylamaya katılma paralellik

göstermeyebilir ise de diğer siyasal katılma biçimleri de göz önüne alındığında eğitimin uyarıcı bir etkisi olduğu bir gerçektir (Turan, 1976, s. 77).

Baykal(1970) yapmış olduğu çalışmada, eğitim ve siyasal katılım arasında nasıl bir ilişki olduğunu tespit etmek için şu dört soruya cevap arayarak yola çıkmıştır.

1) Acaba eğitim ile siyasal davranış arasındaki ilişkinin mahiyeti nedir?

2) Eğitimin artışı belli bir siyasal davranış şekline doğru mu götürmektedir?

3) Eğer öyle ise bu davranış tipinin özellikleri nedir ve eğitimin hangi niteliği buna yol açmaktadır?

4) Böyle bir durum söz konusu değil ise eğitim siyasal davranış ilişkisini hangi sınırlar içerisinde görmek gerekir?

Eğitim ile siyasal katılma arsındaki ilişkiyi bu sorular üzerinden açıklamak faydalı olabilir.

Eğitim, bireylerin siyasal bilinç düzeylerini arttırarak, onlarda siyasal tercihlerin oluşmasına katkıda bulunur (Altan, 2011, s. 1). Ülkelerin eğitim politikası yöneticilerin nasıl bir vatandaş profili istediklerine göre farklılık gösterebilir. Ayrıca her ülke için değişen derecelerde olmak üzere, eğitim programlarının siyasal bir yönü olduğu söylenebilir. Bireyin ilkokuldan başlayarak aldığı eğitim ile hayata bakış açısı siyasi düşünceleri, kültür seviyesinde değişme meydana gelir. Bir bakıma eğitim vasıtasıyla birey bir sosyalizasyon yaşar. Bireyin zamanla yükselen eğitim seviyesinin sonunda bazı siyasi, sosyal, kültürel fikirlere sahip olarak toplum içerinde yerini alır. Bundan dolayı eğitim ile siyasal katılma arasında pozitif bir ilişki vardır. Eğitim ile siyasal katılım arasında olumlu bir ilişki olduğu yanı bireyin eğitim seviyesi yükselirken aynı zamanda siyasal katılma seviyesinin de yükseleceği Almond ile Verba tarafından Amerika, İngiltere, Almanya, Meksika ve İtalya'da yapılan araştırmalar ile ispatlanmıştır(Almond ve Verba, 1963: 315). Bunun yanında Eğitim ile siyasal katılma arasında olumlu bir bağlantının varlığı değişik ülkelerde yapılmış birçok araştırma ile güvenilir bir şekilde belgelenmiştir. Berelson ve

arkadaşları, Campbell ve arkadaşları, Dalh, Key, Agger ve Ostram gibi araştırıcılar Birleşik Amerika için, Benny ve arkadaşları İngiltere için, Dupeux Fransa için, Allardt ile Pesonnen Finlandiya için, Rokkan Norveç araştırmalar yapmışlar (Baykal, 1970, s. 54-55).

Eğitimin seviyesinin yükselmesi vatandaşlarda belli bir siyasal davranış eğiliminden ziyade farklı davranış şekillerinin oluşmasını sağlar. (Kalaycıoğlu, 1983, s. 26-30) bu davranış şekillerinin oluş biçimlerini şöyle sıralamıştır.

İlk olarak yapılan araştırmalar sonucunda eğitimli bireylerin eğitimli olmayanlara oranla siyasal yaşama katılma konusunda daha duyarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamda eğitim gören bireyler siyasal katılma görevini bir yurttaşlık görevi olarak kabul ederler.

İkinci olarak, eğitim bireye çevresindeki toplumsal kurum ve yapıları kullanmak ve değiştirmek yolu ile belli bir amaca ulaşma kolaylığı sağlar böylelikle aynı veya farklı amaçlara yönelik davranış tipleri ortaya çıkar. Birey aldığı eğitim sayesinde siyasal kaynakları nasıl kullanabileceğini daha iyi öğrenir.

Üçüncü olarak, eğitim bireye gelir ve toplumsal statü sağladığı için aynı gelir ve statü grubundaki bireylerin bir araya gelmesi, karşılıklı fikir alışverişinde bulunması, karşılıklı etkileşim içinde olmaları ve aynı doğrultuda veya aynı görüşte olmaları beklenilebilir.

Dördüncü olarak, eğitim bireyin bilişsel yetenekler kazanmasına ve bu yetenekleri kazanmasına yardımcı olmaktadır.

Beşinci olarak, eğitimli bireyler ile eğitim görmemiş bireylerin hayat tarzları olaylara yaklaşım tarzı farklı olabileceği için eğitimli bireyler ile eğitim almamış bireyler kendi gruplarını oluşturlar.

1.3.4.6. Meslek- Statü ve Siyasal Katılım

Meslek ve siyasal katılım arasında ilk etapta fark edilemeyen karmaşık bir ilişki vardır. Bu karmaşık ilişkinin temelinde öncelikle, mesleklerin kendi aralarındaki durumlarını gösteren bir boyut üzerine sıralanamamasıdır. Bununla birlikte meslek çeşitlerin gün geçtikçe artmasından ve mesleğin gelir gibi hesaplanabilir bir değişken olmamasından dolayı bu sıralamayı oluşturmak güçtür. Bu konu ile ilgilenen araştırmacılar çözüm adına meslekleri saygınlık derecelerine göre değerlendirdikten sonra saygın meslek mensuplarının da siyasete katılım oranlarının daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşmışlardır (Baykal, 1970, s. 45).

Meslek ve siyasal katılım arasındaki karmaşık ilişkinin ikinci sebebi ise, meslek, yaş, cinsiyet, eğitim, gelir gibi değişkenlerden farklı olarak şahsiyetten koparılamayacak bir parça değildir. Vatandaşlar meslek tercihlerini zaman zaman değiştirebilir faklı meslek gruplarına yönelebilirler. Bundan dolayı meslekten gelen belirli alışkanlıklar zamanla değişebilir (Baykal, 1970, s. 45).

Robert A. Dahl siyasal katılımın dört boyutta incelenebileceğini söylediği gibi mesleklerde bu dört boyutta incelenebilir. Fakat bu inceleme durumu bile mesleklerin siyasal katılım ilişkisi ile ilgili genel bir değerlendirme yapma imkânı vermeyebilir.

Bazı meslek grupları kendilerini ilgilendiren konularda belirli zamanlarda siyasal katılım biçimlerine yoğun biçimde yönelebilirler. Örneğin; işten atılmak istenen işçilerin haklarını savunmak için belirli bir zaman diliminde grev haklarını kullanmaları, memurların özlük haklarının düzeltilmesi ve maaşlarının yükseltilmesi için siyasiler ile pazarlık yapmaları, istekleri gerçekleşmediği takdirde mitin ve ya yürüyüşler yapmaları, güvenlik endişesi taşıyan doktorların basın açıklaması yapmaları gibi örnekler çoğaltılabilir. Bazı meslek grupları da endişelerinden ziyade daha fazla gelir elde edebilmek için yoğun katılım biçimlerine yönelirler. Örneğin; Ticari grupları bünyesinde barındıran TÜSİAD, MUİSAD gibi kuruluşlar siyasilerin ekonomik konularda aldığı kararlara çoğu zaman müdahil olurlar. Kuyumcular ve borsa da işlem gören şirket sahipleri siyasilerin aldığı kararlar neticesinde ülkede oluşan ekonomik durum sonucunda aleyhte ve lehte katılımlarda bulunabilirler.

Bazı meslek grupları da sürekli siyasi konular ile ilgilenmelerinden dolayı belli bir zaman sonra eskiye oranla daha yüksek düzeyde katılım gerçekleştirebilir. Örneğin bürokratlar, avukatlar, belediye başkanları, kamu kurum veya özel sektör yöneticileri gibi bireyler belirli bir zaman sonra milletvekili adayı olmak istediklerinden daha yoğun bir katılım gerçekleştirirler.

Mesleğin kendine başına siyasal katılıma etki olmasının yanında tek başına güçlü bir değişken olduğu da söylenemez. Çünkü meslek sahibi olmak için normal şartlar altında iyi bir eğitime sahip olmak gerekir. Bundan dolayı meslek ile eğitim arasında bilinen bir ilişki vardır. Meslek statüsü yüksek olan bireyler büyük bir olasılıkla iyi bir eğitim sahip olup yaşamının önemli bir kısmını kentsel bir çevrede geçirdiğinden dar bir grubun üyesidir. Bu grubun üyesi olması sebebiyle devletin üst düzey mensupları ile yoğun bir şekilde irtibat halinde olabilir, onlar ile ortak zevk ve kültüre sahip olabilir. Dolayısıyla devletin üst makamlarıyla temasta olan birey düşük statüde olanlara oranla daha avantajlı ve katılım derecesi daha yüksektir (Kalaycıoğlu, 1983, s. 31)

Meslek, gelir, eğitim gibi değişkenler bazı araştırmacılar tarafından tek tek ele alınıp etkilerinin incelenmesinin yanında bazı araştırmacılar da bu üç değişkeni tek tek ele almaktansa üçünü birlikte sosyal statü adı altında imcelemiştir. Her ne kadar gelir seviyesi yüksek bireylerin eğitim seviyelerinde yüksek olduğu iddia edilmese de eğitim ve gelir arasında doğru bir orantı olduğu söylenebilir (Turan, 1976, s. 78).

1.3.4.7. Kentleşme ve Siyasal Katılım

Siyasal davranışın açıklanması bakımından önem taşıyan unsurlardan birisi de bireylerin içinde yaşadığı toplumun yapısıdır. Bu yapının şehir veya köy oluşuna göre bireylerin siyasal davranışları da çeşitlilik göstermektedir. Bu durumun böyle olmasını doğal karşılamak gerekir. Çünkü bir şehir-köy ayrımı basit bir yerleşme biçimi farklılaşmasından ibaret değildir. Siyasal davranışı yakından etkilediği bilinen birçok unsurun(gelir, eğitim, meslek, sosyal ortam) dağılımı yerleşme biçimine bağlı olarak değişmektedir (Baykal, 1970, s. 66).

Kentleşme ve siyasal katılma arasındaki ilişki farklı hipotezlerin geliştirildiği ve çeşitli verileri kullanmak suretiyle farklı yorumların yapıldığı bir konudur. Kentleşmeyi modernleşmenin bir boyutu olarak kabul eden görüşten hareket edenler, kentlerin siyasal yaşamı kamçılayan bir kültürel çerçeve oluşturduğunu iddia etmektedirler. Bu görüşe göre, kentsel yaşam katılımcı bir kültüre beşiklik etmektedir. Ayrıca, kentsel yaşam sağladığı eğitim olanakları ve yoğun bir ikincil grup faaliyetleri ortamı oluşturması nedeniyle siyasal olayları izleme ve siyasal olaylara katılma olanaklarının, kırsal yaşama oranla daha fazla olduğu bir çerçeve oluşturmaktadır (Kalaycıoğlu, 1983, s. 23)

Milbrath ve Goel(1965) yattıkları araştırmalarda kentteki bireylerin kendi aralarındaki iletişim yoğunluğu ve kentin grup dinamiklerini bir araya getirebilme etkisiyle bireylerin siyasal yaşama yöneldiği tespit edilmiştir. Diğer taraftan S.Verba, N.H. Nie ve Jae-On Kimen en iyi örneği Milbrath'ı tarafından ortaya çıkarılan akışkanlık (mobilization) adını verdikleri teorinin aksine "toplulukların zayıflaması" olarak adlandırdıkları teoriye göre küçük yerleşim yerinin siyasal katılım avantajının yaşam yerinin küçük olmasından kaynaklandığını söylemişlerdir. Çünkü küçük yerleşim yerlerinde katılım biçimleri karmaşık değil oyunun kuralları bellidir. Birey verdiği siyasi kararın kendisini nasıl etkileyeceğini çok iyi bildiği için takınacağı siyasi tavrı da çok iyi belirler (Kalaycıoğlu, 1983, s. 23).

ABD'de yapılan araştırmalara göre, kentsel şehirlerde oylama oranın kırsal kesime oranla yüksek olduğu, Fransa'da yapılan araştırmalar da ise bu durumun tersi yönünün geçerli olduğu, diğer bir deyişle kırsal kesimde oylamaya katılanların daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Turan, 1976, s. 79).

Modern yaşamın temsili olan kentsel yaşamda aile yapıları farklılık gösterdiği ve özgürlük, adalet, eşitlik, siyaset gibi kavramların sürekli dile getirilmesinden dolayı kent yaşamı süren bireylerin siyasal gelişmelere daha çok maruz kaldığı söylenebilir. Diğer taraftan kırsal kesimde; feodal sistem mekanizmalarının işlediği bölgelerdebireyin özgür iradesiyle siyasal yaşama katılımı istenilen gerçeklikte olamayabilir. Ülke siyasetinde söz sahibi olmak isteyen bazı siyasilerin bu feodal düzeni kendi siyasi kariyerleri için kullandığı da söylenebilir. Örneğin bazı köylerde

yöneticiler halkın isteklerine kulak vermektense köy yöneticisinin halk üzerindeki nüfuzundan yararlandığı bilinmektedir.

1.3.4.8. Kitle iletişim Araçları ve Sosyal Medya

Kentleşmenin, siyasal davranışı yakından etkilediği bilinen birçok unsurun (gelir, eğitim, meslek, sosyal ortam gibi) olanaklarını artırması yanında, kitle iletişim araçlarından da istifade etme olanaklarını da kolaylaştırmaktadır. Kitle iletişim araçlarını kullanabilme bireye, çevresindeki siyasal olaylar hakkında bilgi sahibi olma imkânı verir. Birey bu bilgiler ve imkânlar çerçevesinde çevresiyle veya dünyanın diğer ucundaki bireyler ile siyasal konular ile ilgili tartışmalara katılabilmekte, bilgi alış verişinde bulunabilmektedir (Kalaycıoğlu, 1983, s. 33)

Bireyin siyasal davranışlarını okul çağından önce etkilemeye başlayıp ömrünün sonuna kadar etkisini yitirmeyen temel bir toplumsallaşma kaynağı kitle iletişim araçlarıdır. Bunlar kitap, dergi, gazete gibi yazılı basın araçları olabileceği gibi fısıltı gazetesi(dedikodu), radyo gibi sözlü olabileceği gibi televizyon sinema, tiyatro, video görüntüsü de olabilir (Kalaycıoğlu, 1984, s. 176). Tabi değişen teknolojik imkânlar kitle iletişim araçlarının daha sıklıkla ve etkin kullanılmasına imkân sağlamıştır. Kitle iletişim araçlarının yanı sıra son zamanlarda (Arap Baharı, Gezi Olayları) yaşanan olaylar ile sosyal medyada siyasal katılım aracı olarak kullanılmaktadır.

Sosyal medyanın etkin kullanılması dünyanın birçok yerinde alışılagelmiş siyasi algıları ve düzenleri değiştirmiş, bireylerin artık dünyanın her yerinde meydana gelen olayları aynı anda takip edebilme kolaylığı sağlamıştır. Yapılan bir araştırmaya göre dünyada 750 milyon insan günlük olarak Facebook'u aylık 750 milyar dakika kullanıyor (Skerik, 2011). Verilen değerlere bakıldığında bireylerin dünya ne olup bittiği il ilgili sürekli bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Son yıllarda Dünya'da sosyal medyanın etkin gücünü gösteren en büyük olayın Arap Baharı olduğu söylenebilir. Arap Baharı yerine sık sık "Twitter Devrimi" ya da "Facebook Devrimi" nitelemesinin kullanıldığına da tanık olmaktayız (Sahar Khamish, 2012). Libya'da da sosyal medyanın etkisi önemliydi.

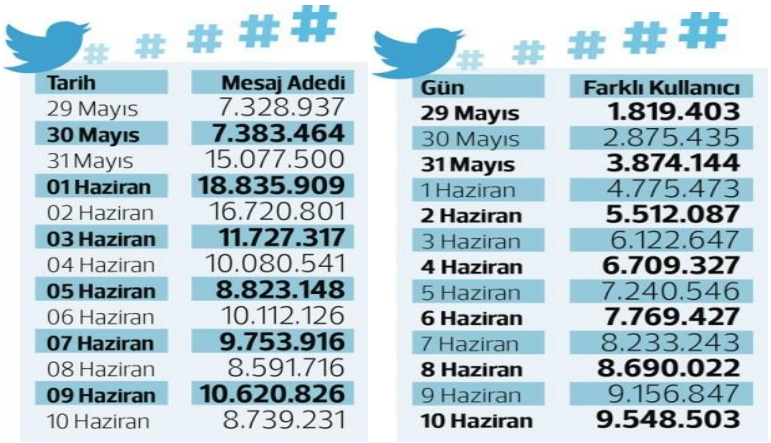
5.613.380 kişilik nüfusunun 954,275'inin, yani sadece %17'sinin internet kullanıcısı olduğu ülkede, sosyal medya en etkili ve çarpıcı görevini devlet başkanı Muammer Kaddafi'nin ölüm anını dünyaya ulaştırmakla gerçekleştirdi (Yüksel, 2013).

Ortadoğu'da yaşanan siyasal gelişmeler süresince atılan tweetler sayesinde "Arap Baharı" olarak bilinen siyasal olaylar dünya gündeminde hızlıca ilk sıralarda yerini almıştır. Mısır'ın Eski Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'in istifasının gerçekleştiği hafta boyunca dü ya genelinde atılan toplam tweet oranı bir günde 2300'den 230.000'lere kadar yükselmiş ve bu durum Twitter gündemine oturmuştur. Tweetlerin bir anda artması "kelebek etkisi" ile açıklanmaktadır. Çünkü Twitter dan gönderilerin içeriklere erişim, Facebook'tan çok daha kolay bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu açıdan Twitter'ın muhaliflere çok önemli bir güç oluşturduğu söylenebilir (Pesen, 2012).

Türkiye'de yaşanan "Gezi Parkı Olayları"sosyal medyanın siyasal katılım açısından ne kadar önemli olduğunu tüm dünyaya göstermiş oldu. New York Üniversitesi Sosyal Medya ve Siyasi Katılım (Social Media and Political Participation-SmaPP) laboratuvarı, Türkiye'de yaşanan Gezi protestolarının Twitter 'da yarattığı trafiği ölçtü. 31 Mayıs gününü kapsayan araştırma, protestoyla ilgili 24 saatte en az 2 milyon tweet atıldığını ortaya koydu (SMaPP, 2013).

Kuşkusuz sosyal medya bu toplumsal hareketin en önemli ayağını oluşturmuştur. Twitter istatistiklerine baktığımızda "Gezi Parkı Direnişi", ilk on günde 143 milyonu geçkin tweet ve 5 katına çıkan aktif kullanıcı sayısı ile dünyada sosyal medyanın etkisini açık şekilde gösterdiği Occupy Wall Street, Arap Baharı, 2011 İran Protestoları gibi önemli protestolar arasında yerini aldı. Olaylar esnasında milyonlarca tweet atıldı. Bu tweetler bireylerin bir araya gelmesini dayanışma içinde bulunmasını sağladı (Özel, 2013)

Tablo 3: Gezi Parkı Olayları Sırasında Atılan Tweet Sayıları



Tarih	Mesaj Adedi
29 Mayıs	7.328.937
30 Mayıs	**7.383.464**
31 Mayıs	15.077.500
01 Haziran	**18.835.909**
02 Haziran	16.720.801
03 Haziran	**11.727.317**
04 Haziran	10.080.541
05 Haziran	**8.823.148**
06 Haziran	10.112.126
07 Haziran	**9.753.916**
08 Haziran	8.591.716
09 Haziran	**10.620.826**
10 Haziran	8.739.231

Gün	Farklı Kullanıcı
29 Mayıs	**1.819.403**
30 Mayıs	2.875.435
31 Mayıs	**3.874.144**
1 Haziran	4.775.473
2 Haziran	**5.512.087**
3 Haziran	6.122.647
4 Haziran	**6.709.327**
5 Haziran	7.240.546
6 Haziran	**7.769.427**
7 Haziran	8.233.243
8 Haziran	**8.690.022**
9 Haziran	9.156.847
10 Haziran	**9.548.503**

Siyasal katılım gerçekleştirmek isteyen bireylerin yanı sıra siyasi liderler de halk ile kucaklaşmak, savundukları ve karşı çıktıkları fikirleri halka anlatabilmek için sosyal medyanın imkânlarından yararlanmaktadırlar. Seçim meydanlarında halk ile buluşan siyasiler sosyal medya sayesinde daha fazla vatandaşa düşüncelerini iletebilmektedirler. Geçmişten günümüze, politikacılar daha kısa sürede daha çok insana ulaşmak için çabalamaktalar. Sosyal medya sayesinde politikacılar artık milyonlarca insanla anlık olarak iletişime geçebiliyorlar. Aşağıdaki istatistikler bazı politikacıların kişisel twitter hesaplarındaki 11 /12 / 2014 tarihi itibariyle takipçi sayılarını gösteriyor:

- Abdullah Gül, T.C eski Cumhurbaşkanı, 5,504.770
- R. Tayyip Erdoğan, T.C Cumhurbaşkanı, , 5.284.826
- Kemal Kılıçdaroğlu, CHP Genel Başkanı, 2.427.041
- Ahmet Davutoğlu, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı, 2.171.409
- Devlet Bahçeli, MHP Genel Başkanı, 1.344.324
- Selahattin Demirtaş, BDP eş Genel Başkanı, 464.668 (Twitter.com, Aralık 2014)

1.3.4.9. Örgütsel Yaşam ve Siyasal Katılma

Kentleşmenin ortaya çıkardığı yeni meslek türleri ve eğitim olanakları bireyin siyasal yaşama katılımı açısından çok önemlidir. Kent ve eğitim olanakları ile birey bir toplumsallaşma sürecine girmiştir. Bireylerin örgütlü yaşama katılımı bu toplumsallaşmanın sonucunda ortaya çıkmıştır (Kalaycıoğlu, 1983, s. 34). Bireyler, siyasal yaşama doğrudan katılıp yöneticileri etkileyebilecekleri gibi başta siyasal partiler olmak üzere, gönüllü kuruluşlar, dernekler vb. örgütlü topluluklar yoluyla da siyasal yaşama katılabilir.

Örgütsel yaşam, bireylerin bir araya geldiği takdirde siyasal kaynaklardan gereğince faydalanamayan, siyasal yaşamda maruz kaldıkları sorunları giderici ve siyasal yaşama katılımda eşitlik meydana getirici bir toplumsal olay olmuştur (Sidney Verba, 1978, s. 81). 19.yüzyıl da gelişip günümüze kadar etkili olan örgütsel yaşam gün geçtikçe nüfus ve nüfuz olarak son derece büyük bir büyüme göstermiştir (Vigoda, 2000, s. 326).

Örgüt faaliyetleri, siyasal katılım çerçevesinde karşılaştırmalı olarak diğer bir deyişle bireyin örgütsel yaşamda maruz kaldığı durumlar ve elde edeceği faydalar ile birlikte değerlendirildiğinde örgütsel yaşamın siyasal katılımı nasıl etkilediği rahatlıkla anlaşılabilir. Yalnız bu karşılaştırmayı yapmadan önce bu çalışmada örgüt kavramının "bireylerin siyasal katılımını legal yollardan sağlayan meclis dışı muhalefet konumundaki sistem" olarak kabul edileceği bilinmesi gerekir. Bu anlamda sürekli bir örgüte üye olmak bireyi üç farklı etkiye maruz bırakabilir. Bunlar;

1) Herhangi bir örgüte üye olmak bireyin öğreneceği, göreceği, hakkında bilgi sahibi olup düşüneceği konuları büyük ölçüde belirler. Bir anlamda birey üye olduğu grubun davranışlarını benimser ve onun davranışlarını taklit etmeye başlar.

2) Birey grubun üyelerinin yaşam tarzını, fikirlerini benimsediği ölçüde onlara benzemek ister ve bu istek ölçüsünde onlar gibi davranmaya başlar.

3) Birey üye olduğu grubun yaşam tarzını ve fikirlerini benimsemediği ölçüde gruptan dışlanmaya başlar. Bu durumda birey dışarıda kalmamak ve

küçümsenmemek için örgüt üyeleri gibi davranmak zorunluluğu hissedecektir (Kalaycıoğlu, 1983, s. 35)

Örgüt üyeliğiyle bireyin elde edeceği kazanım ise şunlardır (Sidney Verba, 1978, s. 81);

1) Örgütler üyelerinin siyasal ilgi ve siyasal etkinlik duygularının oluşmasını ve bu suretle siyasal bilgi elde etmesini sağlarlar.

2) Örgütler üyelerinin, hitabet, insanlar ile kolay iletişim kurabilme vb. beceriler kazanmasına yardımcı olurlar.

3) Örgütler üyelerine öz güven duygusunun oluşmasını ve zor şartlara rağmen mücadele edebilme azmini aşılarlar.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Öğrencilerin siyasal katılım düzeylerinin belirlenmesi için yapılabilecek ve doğru sonuçların elde edilmesini kolaylaştıracak olan bu araştırmada anket çalışmasının yapılmasına karar verilmiştir. Bundan dolayı bu bölümde araştırmanın amacı, önemive anket çalışmasının kimler ile ve nasıl yapıldığıyla ilgili detaylı bilgiler verilmektedir.

2.1. ÇALIŞMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmada öğrenci gençliğinin siyasal katılım düzeyleri, öğrencilerin içinde yaşamış olduğu aile yapılarının sosyo-ekonomik koşulları göz önünde bulundurularak Robert Dalh'ın katılım düzeyi ile ilgili oluşturduğukategorik çerçevede incelenmiştir.

Toplum içindeki gençlik gruplarının özelliklede "üniversite gençliğinin" gelişim düzeylerine bakılmaksızın tüm toplumlarda özel bir önem taşıdığı söylenebilir. Türkiye'de özellikle 1960'lı yıllar ve sonrasında yaşanan öğrenci olayları ülkenin siyasal hayatında yeni bir boyut kazandırmıştır. İşte bu çalışmanın amacı 1960'lı yıllar ve sonrasında sürekli meclis dışı muhalefet görevini üstlenen gençlerin siyasal katılım düzeylerini Dicle Üniversitesi ekseninde açıklamaya çalışmaktır.

Bu çalışma Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (DUBAP) tarafından desteklenen ve bu alanda Dicle Üniversitesi'nde yapılan ilk araştırma olduğu için ayrıca bir öneme sahiptir. Bu çalışma ile birlikte öğrencilerin katılım düzeyleri ile genel bilimsel veriler elde edilmiştir.

2.2. ALAN ARAŞTIRMASI

Alan araştırmasının detaylı bir şekilde anlatıldığı bu bölümde evren küme hakkında gerekli bilgiler verildikten sonra örneklem ile ilgili açıklamalar yapılacaktır.

2.2.1. Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evreni en genel ifadeyle 'üniversite öğrencilerinden" diğer bir ifade ile 'üniversite gençliğinden' oluşmaktadır. Ancak söz konusu evren zaman, kaynak ve eleman kısıtlılıkları çerçevesinde sadece Dicle Üniversitesi Merkez Kampusunda bulunan on fakültede öğrenimlerine devam eden öğrenci gençliği ile sınırlandırılmıştır. Araştırma kapsamına sağlık bilimleri kapsamındaki fakülteler (tıp, eczacılık, diş hekimliği) ile meslek yüksekokulları alınmamıştır. Ayrıca söz konusu fakültelere bağlı bölümlerde okuyan öğrencilerden yabancı uyruklular da, çalışmanın konusu gereği araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Böylece, on fakülteye bağlı 17976 öğrencinin 380'i üzerinde anketler uygulanmıştır. Soru kâğıdının 380 öğrenci tarafından cevaplanmasıyla ilgi gerekli hesaplama tablo 3'te verilmiştir. Bu tabloya göre evren kümesine bakılaraktan örneklem kümesi hesaplanabilir. Bu araştırmada örneklem oranı %2.11'dir

Tablo 4: Evrene Göre Örneklem Sayılarının Hesaplanması

BELİRLİ EVRENLER İÇİN KABUL EDİLEBİLİR ÖRNEK BÜYÜKLÜKLERİ

N	S	N	S	N	S	N	S
10	10	190	127	1100	285	5000	357
20	19	200	132	1200	291	6000	361
30	28	250	152	1300	297	7000	364
40	36	300	169	1400	302	8000	367
50	44	350	185	1500	306	9000	368
60	52	400	196	1600	310	10000	370
70	59	450	212	1700	313	15000	375
80	66	500	217	1800	317	20000	377
90	73	550	226	1900	320	30000	279
100	80	600	234	2000	322	40000	380
110	86	650	242	2200	327	50000	381
120	92	700	248	2400	331	75000	382
130	97	750	254	2600	335	100000	384
140	103	800	260	2800	338	1000000	384
150	108	850	265	3000	341	10000000	384
160	113	900	269	3500	346		
170	118	950	274	4000	351		
180	123	1000	278	4500	354		

(N = EVREN BÜYÜKLÜĞÜ; S = GEREKLİ ÖRNEK BÜYÜKLÜĞÜ)

Kaynak: SEKARAN U. (2003), Research Methods for Business 4E WSE : Skill Building Approach : 253.

Araştırmada güdümlü örneklem tekniğinden sadece Dicle Üniversitesi çalışmanın evreni olarak tespit edilmiştir. Daha sonra kota örneklemesi tekniğiyle Dicle Üniversitesine bağlı, yukarıda adları belirtilen fakülte ve yüksekokullar çalışma kapsamı dışında tutularak, fen ve sosyal bilim ayrımı gözetilmeksizin fakülteler arasından ise basit tesadüfî örnekleme tekniğiyle üzerinde soru kâğıdı uygulanacak örneklem birimi seçilmiştir. Böylece üniversitenin İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk, Mühendislik, Mimarlık, Edebiyat, Eğitim, Fen, İlahiyat, Veterinerlik ve Ziraat Fakültelerine bağlı bölümleri arasından, basit tesadüfî örnekleme tekniği ile seçilen on fakültenin sınıf ayrımı yapılmaksızın 380 öğrencisi araştırmanın örneklem birimini oluşturmuştur. Sınıf ayrımı gözetilmeksizin tüm öğrencilerin araştırma kapsamına alınmasının nedeni, tüm öğrencilerin sosyo-ekonomik faktörleri göz önüne alınarak siyasal katılım düzeylerini inceleyebilmek ve katılıma etki eden faktörleri tespit edebilmektir.

Öğrenci gençliğinin siyasal katılım düzeyleri ve bu düzeylere etki eden faktörlerin, ne olduğu konusu incelenirken, gençlerin aile yapıları, farklı gelir dilimleri, üniversite faktörü gibi değişkenlerin öğrenci gençliğinin katılım ve davranışlarına ne yönde etkide

bulunduğu karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan olan bu çalışma, bir durum saptaması ve belirlenen hipotezlerin test edilmesine yöneliktir. Bu çerçevede çalışma kantitatif (quantitative) ve kalitatif (qualitative) özellikler taşımaktadır. Kalitatif özellik, benzer konularda yapılmış olan eski ve yeni tarihli araştırma sonuçlarının incelenerek, ilişkili olan noktaların çalışmada bir arada verilmesi ve değerlendirilmesi noktasında ortaya çıkmaktadır. Alan araştırmasından elde edilen verilerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi ise çalışmanın kantitatif yönüne işaret etmektedir.

2.2.2. Veri Toplama Teknikleri

Çalışma, hem teorik hem de alan araştırmasına dayalı bölümlerden oluştuğu için, ilk aşamada hem teorik eserler hem de 'gençlik, siyaset ve siyasal katılım, öğrencilerin siyasal yönelimi vb.' konulu alan araştırmalarına ilişkin eserler incelenmiştir.

Daha sonra alan araştırması için hazırlanan soru kâğıdında yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, anne ve babanın eğitim düzeyi ve meslek grupları, üniversite eğitimi gibi bağımsız değişkenlerle; siyasal katılım ve tercihler ile ilgili düşünceler arasındaki ilişkilerin yönü ve derecesi araştırılmıştır.

35 sorudan oluşan soru kâğıdında yer alan sorular içeriklerine göre; gençlerin yaş, cinsiyet, sınıf ve öğrenci ailelerinin ekonomik durumunu belirlemeye yönelik olgusal sorulardan oluşmaktadır. Bunu yanında özgür zaman faaliyetleri, siyasal katılma, gazete okuma ve internet ve sosyal medya kullanımı gibi alışkanlıkları vb. belirlemeye yönelik davranış soruları**,** siyasal tutumlarını, katılım düzeylerini saptamaya ilişkin tutum ve görüş soruları ile bir tane bilgi sorusundan oluşmaktadır.

Soru kâğıdını cevaplayanların, soru kâğıdıyla tanışarak adapte olabilmelerini sağlamak için belli bir zaman tanımak gerekmektedir. Bu nedenle kişiye ve aileye ait bilgileri içeren ve hemen cevaplanabilecek durumdaki olgusal sorular ilk sıralarda yer alırken, düşünmeyi gerektiren sorulara ise daha sonra yer verilmiştir. Soru kâğıdı uygulaması, yerleşke alanının geniş olmasından dolayı anketörler tarafından öğrencilerin sıkça vakit geçirdikleri kampus kafelerde ve sıkça kullanılan yol güzergâhlarında

gerçekleştirilmiştir. Ankete katılma telifini kabul eden öğrenciler ile çalışma yapılırken ankete katılmak istemeyen öğrenciler uygulama dışı bırakılmıştır.

2.2.3. Ön Deneme ve Veri Analizi

Soru kâğıdının çalışma amacına uygunluğunu, soruların öğrenciler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını sınamak amacıyla Kamu Yönetimi bölümü öğrencileri üzerinde bir ön deneme yapılmış ve yapılan değerlendirmeler sonucunda bazı sorular çıkarılmış, bazılarında değişikliğe gidilmiş ve soru kâğıdı son halini almıştır.

Veri giriş ve analizleri araştırmacı tarafından yapılmış olup, analiz için SPSS paket programı kullanılmıştır. Analizde, her sorunun frekans dağılımı ile ikili değişkenler arasında karşılaştırmalı tablolar (crosstabulation) ve ikili değişkenler arasındaki ilişki (Correlation) oluşturularak değişkenler arası ilişkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2.3. HİPOTEZLER

Araştırmaya katılan öğrencilerin siyasal katılım seviyelerini belirlemek amacıyla sadece, öğrencilerin herhangi bir secime katılıp katılmamadurumuna bakılabilir. Ne var ki bu yolla, kaba bir ikili ayrımın ötesinde, ayrıntılı bir şekilde siyasal katılma seviyelerini elde etmek mümkün değildir(Baykal, 1970, s. 32). Bundan dolayı bu çalışmanın ortaya çıkmasının temelindeki hipotezlerin bir kısmı Dalh'ın siyasal katılmanın boyutlarını belirlemek amacıyla yapmış olduğu gruplandırmaya göre belirlenmiştir. Böylelikle siyasal katılımın her bir boyutu için öğrencilerin katılım düzeylerini ayrı ayrı tespit edilebilmesi hedeflenmiştir.

Hipotez 1: Dicle Üniversitesi öğrencilerinin "ilgi" düzeylerinin %40–50 düzeyinde olduğu söylenebilir.

Hipotez 2: Dicle Üniversitesi öğrencilerinin "önemseme" düzeylerinin %40–50 düzeyinde olduğu söylenebilir.

Hipotez 3: Dicle Üniversitesi öğrencilerinin "bilgi" düzeylerinin %40–50 düzeyinde olduğu söylenebilir.

Hipotez 4: Dicle Üniversitesi öğrencilerinin “eylem” düzeylerinin %40–50düzeyinde olduğu söylenebilir.

Hipotez 5: Üniversite ortamı öğrencilerin siyasal ilgi düzeylerini artırmaktadır.

Hipotez 6: Öğrencilerin %50’den fazlası Diyarbakırlıdır. Diğer bir deyişle öğrencilerin büyük bir kısmı kendi şehirlerinde öğrenim görmektedir.

Hipotez 7: Öğrenci ailelerinin gelir düzeyi ile öğrencilerin son seçimde oy verdikleri parti arasında bir ilişki beklenebilir. Beklenen bu ilişki; alt gelir grubunda yer alan öğrencilerin sol partilere ve üst gelir grubundaki öğrencilerin sağ partilere oy verdiği yönündedir.

Hipotez 8: Aile eğitim düzeyi ile öğrencilerin “oy kullanma” düzeyi arasında bir ilişki olduğu aile eğitim düzeyi yüksek öğrencilerin “oy kullanma” düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

Hipotez 9: Öğrencilerin seçimlere katılım oranı yüksektir(+%50).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde anket sonuçlarından elde edilen verilerin tablo ve grafikler ile detaylı olarak analizleri yapılacaktır.

3.1. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

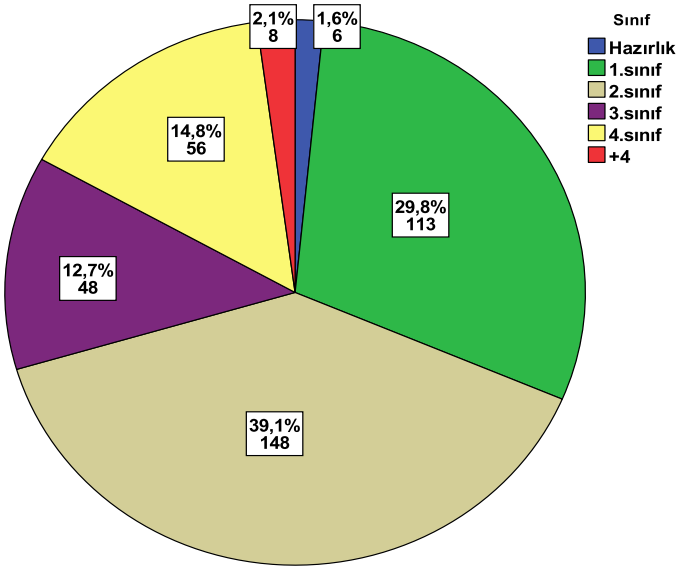
35 sorudan oluşan soru kâğıtları Dicle Üniversitesi'nin İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk, Mühendislik, Mimarlık, Edebiyat, Eğitim, Fen, İlahiyat, Veterinerlik ve Ziraat Fakültelerinde uygulanmıştır. Üniversite gençliğinin katılım düzeyi ile ilgili genel bir sonuca ulaşabilmek için bu araştırma, öğrencilerin hangi sınıfta oldukları ile ilgili herhangi bir sınırlandırma yapmadan ankete katılmak isteyen 380 öğrenciyle yapılmıştır. Soru kâğıtlarını cevaplayan öğrencilerin bölümleri tablo 4' de ve sınıf dağılımları şekil 1'de verilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerinin Fakültelere Göre Dağılımı

Bölüm Adı	Fakültedeki Tüm Öğrencilerin Toplamı	Araştırma Örneğinin Toplamı	Araştırma Örneğindeki Oranı
EDEBİYAT	2727	55	%14,5
EĞİTİM	3926	81	%21,3
HUKUK	1048	44	%11,6
İİBF	1752	50	%13,2
İLAHİYAT	3953	47	%12,4

MÜHEN.-MİMAR.	2381	59	%15,5
ZİRAAT	802	20	%5,3
FEN FAK.	1034	3	%,8
VETERİNERLİK	353	21	%5,5
Toplam	17976	**380**	100,0

Tablo 5'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrenciler arasında en çok katılımı gösteren fakültelerin, %21,3 ile Eğitim ve %15,5 ile Mühendislik-Mimarlık fakülteleri tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunun yanında araştırmaya katılan öğrencilerin%14,5'i Edebiyat, %11,6'sı Hukuk, %13,2'si IIBF, %12,4'ü İlahiyat, %5,3'ü Ziraat fakültesi, %0,8'inin Fen fakültesi, %5,5'inin Veterinerlik fakültelerinde öğrenim gördüğü tespit edilmiştir. Üniversite yerleşkesinin çok geniş olması ve fakülteler arası mesafenin uzak olmasından dolayı katılımın en az olduğu yer Fen fakültesidir.

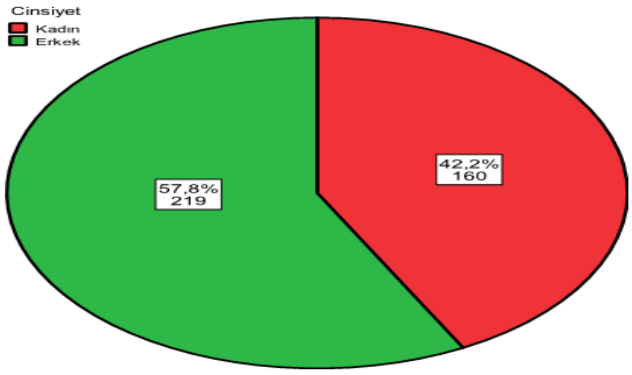


Şekil 1: Öğrencilerin Sınıf Dağılımları

Şekil 1'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %1,6'sı hazırlık sınıfı, %29,7'si 1.sınıf, %38,9'u ikinci sınıf, %12,6'sı üçüncü sınıf, %14,7'si 4.sınıf öğrencisidir. Dört yıllık bölümleri zamanında bitiremeyip bölümü uzatanlar ve veterinerlik gibi bölümün 5 yıl olduğu fakültelerde araştırmaya katılan öğrencilerin

oranı %2,'dir. Araştırmanın bütünü göz önüne alındığında 1.sınıf ve 2.sınıf öğrencilerinin örneklemin 2/3 den fazlasını oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Ozankaya(1966) yaptığı araştırmaya göre öğrenciler arasında herhangi bir sınıf ayrımı olmadığı görülmektedir. Diğer taraftan Kışlalı (1974) ve Parlak (1999) araştırmalarında sadece birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin olduğu görülmektedir. Örneklemin bu şekilde belirlenmesinde üniversite hayatının öğrencilerin siyasal hayatı üzerindeki etki seviyesini belirleme isteği etkili olduğu bilinmektedir.



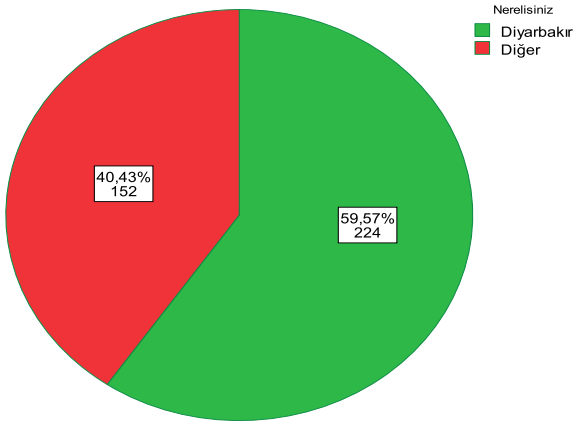
Şekil 2: Öğrencilerin Cinsiyet Dağılımı

Şekil 2'e göre örneklemi oluşturan öğrencilerin %42,1'i kadın %57,6'sı da erkektir. Özer(1996) yapmış olduğu araştırmasında çalışmaya katılan öğrencilerin %38,5'i kadın, %61,5'i ise erkektir. Ozankaya(1966) araştırmasında ise kadın öğrencilerin oranı %35, erkeklerin oranı ise %65'tir.

Tablo 6: Öğrencilerinin Yaş Dağılımları

YAŞ	TOPLAM	ORAN%
18 yaş ve daha küçük	4	1,1
19----20	101	26,6
21----22	143	37,6
23----24	96	25,3
25----26	23	6,1
+26	10	2,6
Cevapsız	3	0.8
Toplam	380	100,0

Tablo 6'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %1,1'i 18 ve daha küçük yaşta, %26,9'u 19–20, %37,8'i 21–22, %25,3'ü 23–24, %6,1'i 25–26, %2,6'sıda +26 yaş grubundadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin geneline bakıldığında öğrencilerin 2/5' inin 21–22 yaş grubunda olduğu söylenebilir.



Şekil 3: Öğrencilerin Memleket Dağılımları

Şekil 3'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlasının Diyarbakırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Diyarbakırlı Olmayan Öğrencilerinin Memleket Dağılımları

ŞEHİR	TOPLAM	ORAN(%)
Adana	3	0,8
Adıyaman	5	1,3
Ağrı	4	1,1
Ankara	1	0,3
Bartın	1	0,3
Batman	18	4,7
Bingöl	4	1,1
Bitlis	1	0,3
Denizli	1	0,3
Düzce	1	0,3
Elazığ	1	0,3
Erzurum	2	0,5
Gaziantep	2	0,5
Hakkâri	6	1,6
İstanbul	6	1,6
İzmir	1	0,3
İzmit	1	0,3
Kastamonu	1	0,3
Kocaeli	1	0,3
Malatya	4	1,1
Maraş	1	0,3
Mardin	29	7,6
Mersin	5	1,3
Muş	8	2,1
Niğde	1	0,3
Ordu	1	0,3
Osmaniye	1	0,3
Siirt	10	2,6
Şanlıurfa	11	2,9
Şırnak	6	1,6
Trabzon	1	,3
Tunceli	3	,8
Van	9	2,4
Yozgat	1	,3
Zonguldak	1	,3

Şekil–3 ve tablo-7'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin yarsından fazlasının (%59,57) yüksek öğrenin hayatlarına kendi şehirlerinde devam ettiği görülmektedir. Bölgesel dağılıma bakıldığında %78,2 ile Güneydoğu Anadolu

bölgelisi ilk sırada yer alırken ikinci sırada ise, %11,8 oranıyla Doğu Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Çevre illerden gelen öğrenciler arasında % 7,6 ile Mardin ve % 4,7 ile Batmandan gelenler çoğunluktadır.

Tablo 8: Öğrenci Ailelerinin İkamet Ettiği Yerlere Göre Dağılımı

	Toplam	**Oran %**
İl	202	53,4
İlçe	101	26,8
Köy	71	18,7
Yurt Dışı	4	1,1
Cevapsız	2	0,4
Toplam	380	100,0

Tablo 8'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrenci ailelerinin %53,4'ü (202) il merkezinde, %26,8'i (101) ilçede, %18,7'si (71) köyde ve %1,1'i (4) de yurt dışında yaşamaktadır. Ozankaya(1966), Kışlalı(1974) ve Özer'in(1996) yaptıkları çalışmalarda da ailelerin yaşadıkları yerler arasında "şehir" ilk sırada yer almaktaydı. Ozankaya'nın çalışmasında bu oran %72,9, Kışlalıda bu oran %88,4 (H.Ü. için) ve Özer'de ise büyük ve küçük kentte yaşayanların oranı %73,2'dir.

Tablo 9: Üniversitesi Öğrencilerinin Kaldıkları Yerlere Göre Dağılımı

	Toplam	Oran %
Aile ile Birlikte	120	31,6
Öğrenci Yurdunda	134	35,3
Akrabalarıyla Birlikte	12	3,2
Bekâr Evinde	111	29,2
Cevapsız	3	,8
Toplam	**380**	**100,0**

Tablo 9'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenimlerine devam ederken %31,6'sı ailesiyle birlikte, %35,3'ü herhangi bir öğrenci yurdunda, %29,2'si bekâr evinde, %3,2'si de akrabalarıyla birlikte kalmaktadır.

Özer (1996) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin %42,7'si aileleri ile birlikte, %37,3'ü öğrenci yurtlarında, %14,5'i arkadaşları ile birlikte ayrı bir evde ve tek başına kalanlar, %4,9'u ise akrabaları ile birlikte kalmaktaydı.

Ozankaya(1966) yapmış olduğu araştırmada öğrencilerin %46,7'si aileleri ile birlikte, %37,8'i öğrenci yurdunda, % 6'sı bir akrabasının yanında, %7,9'u otelde veya bir akrabasının yanında kalmaktaydı.

3.2. AİLEYE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmada merak edilen sonuçlardan biride öğrenci ailelerinin gelir ve eğitim düzeyleri ve bu düzeylerin öğrencilerin siyasal yaşamına etkisinin ne düzeyde olduğudur. Ailelerin gelir ve eğitim düzeylerinin belirlenmesiyle öğrencilerin nasıl bir aile yapısına sahip oldukları ilgili gerçekçi bilgilere ulaşılabilir.

3.2.1. Anne-Baba Eğitim ve Meslek Durumu

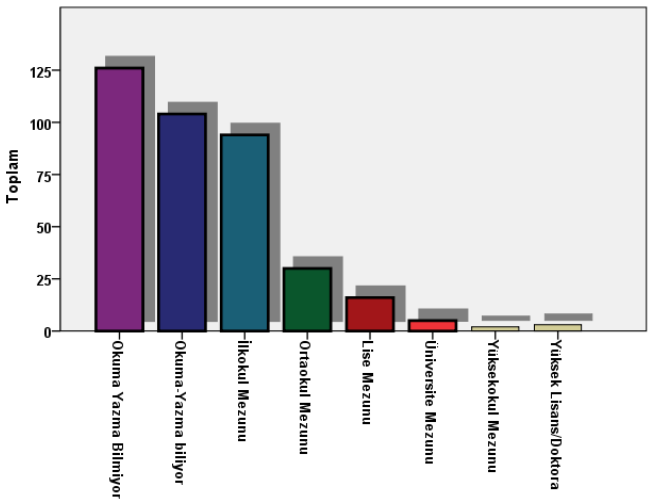
Tablo 10'a göre araştırmaya katılan öğrenci ailelerinin eğitim seviyelerine bakıldığında okuma yazma bilmeyen annelerin oranının %33,2 olduğu

görülmektedir. Yapılan araştırmaya göre okuma yazma bilmeyen annelerin aynı grupta yer alan okuma yazma bilmeyen babalardan otuz kattan fazla olduğu söylenebilir. Araştırmada dikkat çeken başka bir noktada anne eğitim seviyesi ile baba eğitim seviyesi arasında büyük farklılıkların olmasıdır. İlkokul mezunu anne oranı %24,7 iken aynı grupta yer alan ilkokul mezunu baba oranı %32,6'dır. Araştırmaya katılan öğrenci annelerinin %1,8'i üniversite ve yüksekokul mezunu (yüksek lisans ve doktora yapmış olanlarla birlikte bu oran %2,6'ya ulaşmaktadır). Araştırmaya katılan öğrenci babalarının üniversite ve yüksekokul mezunu olanların oranı da %8,4 (yüksek lisans ve doktora yapmış olanlarla birlikte bu oran 9,5'e yükselmektedir).

Tablo 10: Öğrencilerin Anne-Baba Eğitim Düzeyleri

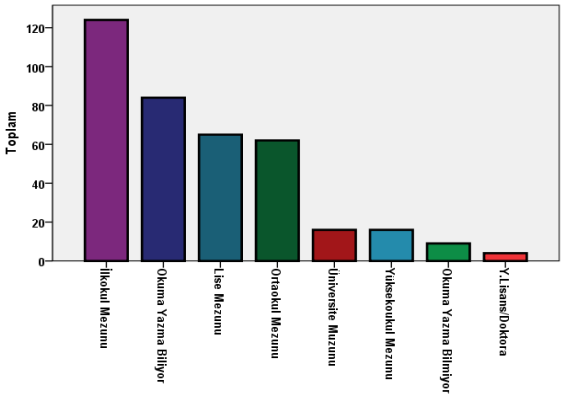
Eğitim Durumu	Anne		Baba	
	N	**%**	**N**	**%**
Okuma Yazması Yok	126	33,2	9	2,4
Okur-Yazar	104	27,4	84	22,1
İlkokul Mezunu	94	24,7	124	32,6
Ortaokul Mezunu	30	7,9	62	16,3
Lise Mezunu	16	4,2	65	17,1
Yüksek Okul Mezunu	2	0,5	16	4,2
Üniversite Mezunu	5	1,3	16	4,2
Yüksek Lisans / Doktora	3	0,8	4	1,1
Toplam	**380**	**100.0**	**380**	**100.0**

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin % 27,4'ünün sadece okuma yazma bilmesi, % 33,2'sinin okuma yazma bilmemesi ve %24,7'sinin ilkokul mezunu olmasından dolayı öğrenci annelerinin %85,3'ü düşük eğitim seviyesinde diğer bir deyişle ilkokul ve daha altı eğitim düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu oran öğrenci babalarında ise %57,1'dir.



Şekil 4:Öğrenci Annelerinin Eğitim Düzeyi

Ozankaya(1966) yapmış olduğu araştırmaya göre Ankara Üniversitesi öğrencilerinin babalarının %12,3'ü tahsilsiz, %22,4'ü ilkokul mezunu, %14,5 ortaokul mezunu, %21,1 lise mezunu, %28,1'i üniversite mezunudur. Ozankaya'nın yapmış olduğu bu araştırmaya göre Ankara Üniversitesi'nde okuyan öğrencilerinin Üniversite muzunu olan babalarının oranı Dicle Üniversitesi öğrencilerinin yaklaşık 7 katıdır.



Şekil 5: Öğrenci Babalarının Eğitim Düzeyi

Türkiye İstatistik Kurumundan alınan bilgilere göre Türkiye nüfusu 2013 yılı için 76 667 864 olarak hesaplanmıştır. Yapılan bu hesaplamaya göre nüfusun %49,8'ini kadın (38 194 504), %50,2'sini erkekler (38 473 360) oluşturmuştur. Kurumunun verdiği rakamlara göre 2013 yılında 6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun

%93,65'i okuryazardır. Kışlalının(1974) yaptığı araştırmada 1965 yılı verilerine göre 6 ve daha yukarı yaştaki nüfusun ancak % 48,7'si okuryazardı. Nüfus artışı ve değişen sosyo-ekonomik faktörler göz önüne alındığında okuryazar oranının artması normal bir olduğu söylenebilir.

Tablo 11: Öğrencilerin Anne-Baba Meslek Dağılımları

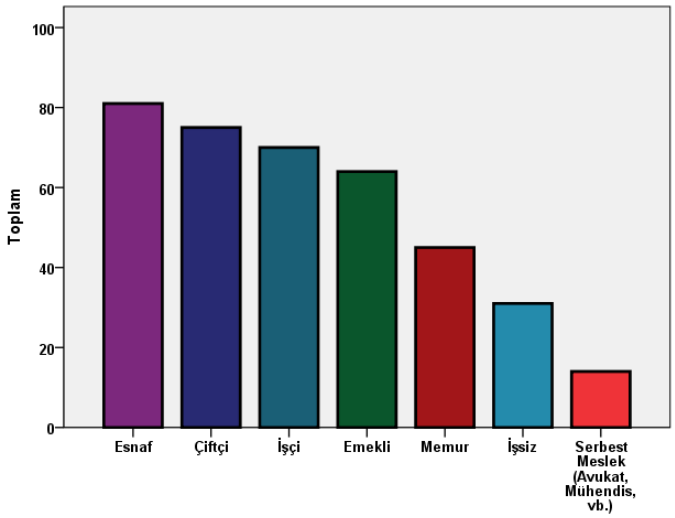
Meslek Grupları	Anne		Baba	
	N	%	N	%
Esnaf	7	1,8	80	21,1
Memur	6	1,6	43	11,3
İşçi	4	1,1	68	17,9
Serbest Meslek(Avukat, Mühendis. vb.)	8	2,2	24	6,3
Çiftçi	2	0,5	73	19,2
İşsiz	--	--	29	7,6
Emekli	2	0,5	63	16,6
Ev hanımı	351	92,4	--	--
Toplam	380	100.0	380	100.0

Tablo 11'e göre araştırmaya katılan öğrenci annelerinin %92,4'u ev hanımı, %1,8'i esnaf, %1,6'sı memur, %1,1'i işçi, %2,2'i serbest meslek sahibidir. Araştırmaya katılan öğrenci babalarının % 21,1'i esnaf, %17,9'u işçi, %11,3'ü memur, %19,2'si çiftçi, % 16,6'sı ise emekli, %6,3'ü serbest meslek sahibidir.

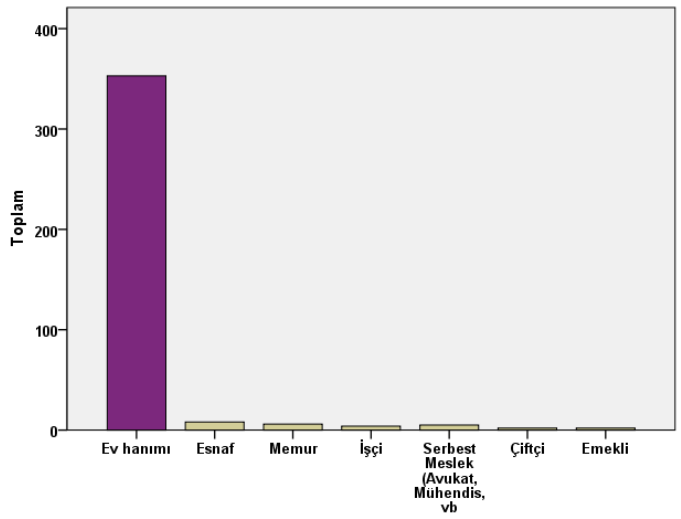
Ozankaya(1966)'nın araştırmasında öğrenci babalarının %53,6'sı memur-subay, %16,1'i esnaf-tüccar, %15,5'i çiftçi, %6,3'ü serbest meslek, %5,7'si işçidir.

Kışlalı'nın(1970) yapmış olduğu araştırmada öğrenci babalarının meslek dağılımı ile ilgili veriler ise şöyledir: Memur- subay-öğretmen-emekli %44,1, tüccar-sanayici %4,5**,**küçük esnaf-zanaatkâr %12,4, serbest meslek (Doktor, Avukat, vb.) %7,9, çiftçi %18,4, işçi %9,0 işsiz %0,7, diğer %2,6'dır.

Araştırmada öne çıkan bir önemli nokta, emekli grubundaki oranın fazla olmasıdır. Tabi bunun temel sebeplerini saptamak zordur. Kışlalının çalışmasında memur-emekli grubu beraber alındığında bu oran 44,1 iken bu çalışmada memur-emekli oranı 27,9 dur.



Şekil 6:Öğrenci Babalarının Meslek Dağılımı



Şekil 7: Öğrenci Annelerinin Meslek Dağılımı

3.2.2. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu

Tablo 12: Öğrenci Anne-Baba Bir Arada Yaşama Durumu

	Toplam	Oran %
Evet	349	91,8
Hayır	27	7,1
Cevapsız	4	1,1
Toplam	**380**	**100**

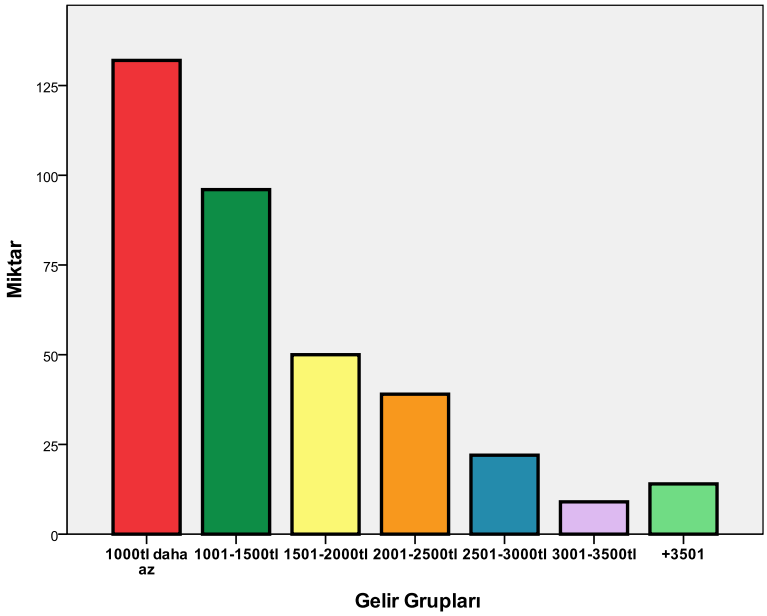
Tablo 12'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin %91,8'inin anne babası bir arada yaşarken %7,1'i ayrı yaşamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %1,1 bu soruya cevap vermemiştir.

Tablo 13: Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Dağılımı

	Toplam	Oran %
0-1000tl	132	34,7
1001-1500tl	96	25,3
1501-2000tl	50	13,2
2001-2500tl	39	10,3
2501-3000tl	22	5,8
3001-3500tl	9	2,4
+3501tl	14	3,7
Cevapsız	18	4,7
Toplam	380	100

Öğrenci, ailelerinin gelir düzeylerine gör oluşan dağılımlar incelendiğinde, ailelerin %60'ı 1500tl ve daha az gelire sahip olduğu böylelikle ailelerin büyük çoğunluğunun alt gelir grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 13'e göre araştırmaya katılan öğrenci ailelerinin %34,7'si 1000tl ve daha az, %25,3'ü 1001–1500tl arası, %13,2'si 15001-2000tl arasındadır. 3000tl den fazla gelire sahip olan ailelerin oranı %6,1dir.



Şekil 8: Ailelerinin Gelir Dağılımı

Tablo 14: Ailelerinin Gelirlerine Göre Bulundukları Sosyo-Ekonomik Grup

AİLELERİN AYLIK GELİRİ	Öğrencilerin Ekonomik Olarak Ailelerini Kabul Ettikleri Ekonomik Sınıf			TOPLAM
	ALT	ORTA	ÜST	
1000tl ve daha az	47	82	1	130
1001-1500tl	17	77	0	94
1501-2000tl	4	46	0	50
2001-2500tl	2	37	0	39
2501-3000tl	0	20	2	22
3000-3500tl	1	6	1	8
+3500tl	1	5	8	14
TOPLAM	72(%20,2)	273(%76,5)	12(%3,4)	357

Tablo 14'e bakıldığında öğrencilerin %76,5'i ailelerini ekonomik olarak orta sınıf olarak tanımlamaktadır. Ailelerini üst sınıfta görenlerin oranı sadece %3,4 tür.

3.3. GENÇLERİN DEĞER VE TUTUMLARI

Tablo 15: Öğrencilerin Özgür Zaman Faaliyetleri

	Toplam	**%**
Kültürel faaliyet(Sinema/tiyatro/konsere giderim, Gazete\dergi\kitap vb. okurum)	188	49,5
Çeşitli alanlarda faaliyet gösteren dernek vb. topluluklarda faaliyetlere katılırım	32	8,4
Kahvehane\Kafe\Oyun salonları gibi yerlere giderim.	42	11,1
Sportif aktivitelere katılırım.	36	9,5
Siyasi faaliyetlere (toplantılara, konferans, seminer vb.) katılırım	17	4,5
Ailemle beraber vakit geçiririm	55	14,5
Cevapsız	10	2,6
Toplam	**380**	**100**

Tablo 15'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %49,5'i diğer bir deyişle yaklaşık yarısı özgür zaman vakitlerini kültürel faaliyetler (Sinema/tiyatro/ konsere giderim, Gazete\dergi\kitap vb. okurum) ile değerlendirdiği tespit edilmiştir. %11'i oyun salonlarında, %14,5'i ailesi ile birlikte, %8,4'ü dernek veya topluluk faaliyetlerinde, %9,5'i sportif aktivitelerle, %4,5 ise siyasi faaliyetlere katılaraktan özgür zamanlarını değerlendirdiklerini söylemişlerdir. Burada dikkat çeken bir noktada siyasi faaliyet konusudur. Çalışmaya katılan öğrenciler içerisinde boş veya özgür vakitlerinde siyasal faaliyetlere (toplantılara, konferans, seminer vb.) katılırım diyenlerin oranı %4,5 ile en düşük sırada yer almaktadır.

Dünya genelinde 2,5 milyar insanın internet kullandığı tahmin edilmektedir. Bu kullanıcıların 1,8 milyarının sosyal medya ağlarında hesabının olduğu bilinmektedir var. Bu durum günümüzün teknoloji çağı olduğunu doğrulmaktadır.

Tablo 16: Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Süreleri

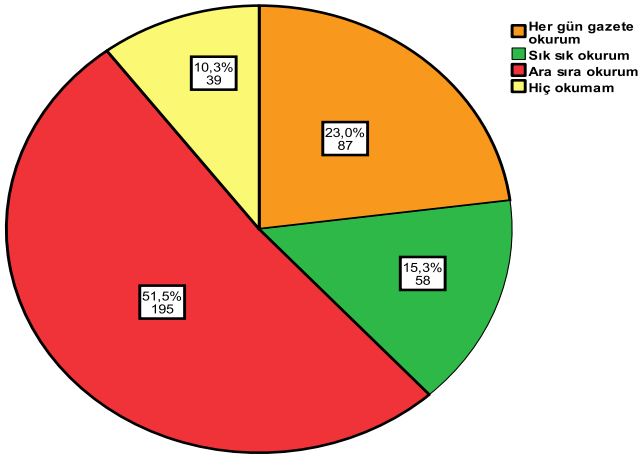
	Toplam	**%**
Hiç kullanmam	34	8,9
1 saatten az	127	33,4
1–3 saat	151	39,7
4–6 saat	51	13,4
7-10saat	8	2,1
11 saat ve üstü	6	1,6
Cevapsız	3	0,8
Toplam	**380**	**100**

Tablo 16'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin %8,9'u Hiç internet kullanmazken, %33,4'ü bir saatten az, %39,7'si bir ve üç saat arası, %13,4'ü dört ve altı saat arası, %3,7 ise günlük yedi saat ve yedi saatten fazla interneti kullanmaktadır. Bu sonuçlar Zincirkıran ve Tiftik (2014), yaptığı araştırmadaki öğrencilerin internet kullanım düzeyleri ile ilgili sonuçlarla da örtüşmektedir.

TÜİK tarafından yapılan araştırmaya göre gençlerin (16–24 yaş grubu) 2013 yılında internet kullanım oranı %68,7'dir. Bu oran genç erkeklerde %80,1 iken, genç kadınlarda %57,5'tir. Aynı yaş grubundaki gençlerin bilgisayar kullanım oranı %70,6'dır. Genç erkeklerde bu oran %82 iken, genç kadınlarda %59,5'tir.

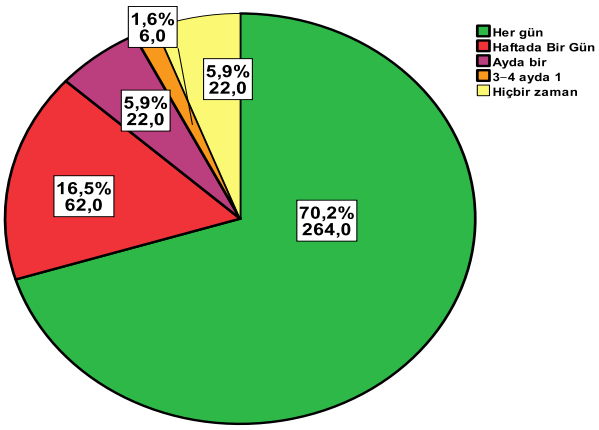
Marmara Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmaya göre araştırmaya katılan 1085 öğrencinin bir haftada ne sıklıkta internette kullandığı sorgulandığında %54'ünün 10 saate kadar internet kullandığı tespit edilmiştir. Genel olarak uzun süreli internet kullanımı % 20 civarındadır. Haftalık 15 saat ve altında internet

kullananların oranı ise % 71,2'dir. Bu sonuçlara bakılarak öğrencilerin büyük kısmının interneti uzun süreli kullandığı söylenebilir(Rüzgar, 2011).



Şekil 9: Öğrencilerin Gazete Okuma Düzeyi

Şekil 9'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %89,3'ü gazete okuduklarını söylemiştir. Bu oran içerinde öğrencilerin %51,5'i ara sıra gazete okurken, %23'ü her gün, %15,3'ü nün sık sık gazete okuduğu sonucunu varılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %10,3'ü ise gazete okumadıklarını söyledi.



Şekil 10: Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanımın Düzeyi

Şekil 10'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %95,1'i sosyal medyayı kullanmaktadır. Bu öğrencilerin %70,2'si sosyal medyayı her gün, %16,5'i

haftada bir, %5,9'u ayda bir, % ,6'sı üç-dört ayda bir, %5,9 ise sosyal medyayı hiç kullanmamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilere sorulan 'sosyal medyayı ne sıklıkla kullanmaktasınız' sorusunda ki amaç tablo 17'de sorulan 'sosyal medyayı hangi amaçla kullanmaktasınız' sorusu ile öğrencilerin soysal medyayı kullanım sıklıkları içerinde hangi amaçlar doğrultunda kullandıklarını öğrenmektir.

Dünya genelinde yapılan araştırmalar göre sadece 2013 yılında 135 milyon insan daha sosyal ağlarda hesap oluşturdu(Özerli, 2014). Bireyler kendi telefonlarından ve bilgisayarlarından istedikleri anda internete bağlanıp sosyal medyayı rahatlıkla kullanabiliyor.

Tablo 17: Öğrencilerin Sosyal Medya Kullanım Amaçları

	Toplam	**%**
Haber/ Yorum/oyun/Eğlence	224	58,9
Siyasi/ideolojik	58	15,3
Toplumsal Etkileşim	78	20,5
Ders amaçlı	3	0,8
Hepsi	5	1,3
Cevapsız	12	3,2
Toplam	380	100

Tablo 17'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin % 58,9'u sosyal medyayı haber/ yorum/oyun/eğlence için kullanırken, %20,5'i toplumsal etkileşim, %20,8'i ise sosyal medyayı Siyasi/ideolojik amaçlar için kullanıldığını belirtilmektedir.

3.4. ÖĞRENCİLER VE ÜNİVERSİTE

Tablo 18: Fakültelere Göre Öğrenci Ailelerinin Aylık Gelir Dağılımı

FAKÜLTE	Öğrencilerin Ailelerinin Aylık Geliri							TOPLAM
	0-1000tl	1001-1500tl	1501-2000tl	2001-2500tl	2501-3.000tl	3.001-3.500tl	+3501	
Edebiyat	17	19	6	4	5	0	2	53
Eğitim	39	15	10	5	5	3	0	77
Hukuk	9	11	6	6	5	2	2	41
İİBF	19	12	10	3	2	0	0	46
İlahiyat	24	11	4	3	1	0	3	46
Mühendislik-Mimarlık	9	15	9	15	2	3	4	57
Ziraat	5	5	3	2	2	0	2	19
Fen	0	3	0	0	0	0	0	3
Veterinerlik	10	5	2	1	0	1	1	20
TOPLAM	132	96	50	39	22	9	14	362

Tablo 18'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin fakülteleri ile aile gelirleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir. Gelir ile fakülte arasında herhangi bir ilişki tespit edilememesinde öğrenci gelirlerinin bir birine yakın olması etkili bir durum olabilir.

Tablo 19: Fakülte ile Aile Gelirleri Arasındaki İlişki

		1	2
1. Fakülte	Spherman Correlation Coefficient	1	,086
2. Aylık Gelir			

Tablo 19'a bakıldığında fakülte ve gelir arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı korelasyon katsayısının(0,086) üzerinde yıldız (*) işareti olmamasından anlaşılabilir. Eğer ki 086'nın üstünde * işareti olsaydı herhangi bir ilişki olduğuna dair yorum yapılabilirdi.

Tablo 20: Öğrencilerin Dicle Üniversitesini Tercih Nedenleri

	Toplam	Oran %
Yerleştirme Puanı	107	28,2
Aile kararı	69	18,2
Siyasi	29	7,6
Ekonomik	15	3,9
Kendi şehrim olması	89	23,4
Yakın olması	66	17,4
Cevapsız	5	1,3
Toplam	**380**	**100**

Tablo 20'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %28,2'si Dicle Üniversitesini yerleştirme puanından dolayı, % 23,4'ü üniversiteyi kendi şehirlerinde olmasından dolayı, %17,4'ü üniversitenin yakın olmasından, %18,2'i de aile kararında dolayı tercih ettiği ortaya çıkmıştır.

Şekil 3'te araştırmaya katılan öğrencilerin memleket dağılımına bakıldığından öğrencilerin %59,57'sinin Diyarbakırlı olmasındaki temel sebeplerin, tablo 20'e

bakılarak araştırmaya katılan öğrencilerin % 62,9'unun Dicle Üniversitesini tercih etmelerinde sosyo-ekonomik etkenlerin sebep olduğu söylenebilir

Araştırmaya katılan öğrencilerin ‘’siyasi’ sebeplerden dolayı Dicle üniversitesini tercih etmelerinin oranı % 7,6'dır. Bu oran diğer sebepler göz önüne alındığında küçük bir değere gibi görünse de bunun yanında sayısal olarak siyasi sebeplerden dolayı üniversite tercihi yapanların üniversite içerisindeki nüfuzları ve üniversite sınırları içerisinde meydana gelen olaylarda nasıl ve ne derecede yer aldıkları tam olarak bilinemediğinden dolayı sözü edilen oranın küçüklüğünden söz edilemez.

Tablo 21: Öğrencilerin Kendilerini Yakın Hissettikleri Dünya Görüşleri

	Toplam	**%**
SOSYALİST	111	29,2
DEMOKRAT	97	25,5
İSLAMCI	64	16,8
MUHAFAZAKÂR	40	10,5
LİBERAL	27	7,1
MİLLİYETÇİ	7	1,8
ANARŞİST	9	2,4
MARKSİST-KOMÜNİST	6	1,6
CEVAPSIZ	19	5,0
TOPLAM	**380**	**100,0**

Tablo 21'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %29,2 ile kendini sosyalist olarak tanımlarken %25,5 demokrat ve %16,8 de kendisinin İslamcı bir görüş benimsediği söylemiştir. Marjinal görüşler olarak tanımlanan Milliyetçilik, Anarşist ve Marksist-Komünist görüşü benimseyenler ise toplamda % 5,8dir

Tablo 22: Öğrencilerin Üniversiteye Başladıktan Sonraki Siyasal İlgi Düzeylerindeki Değişim

	Toplam	%
Artma Oldu	168	44,2
Değişmedi	183	48,2
Azalma Oldu	25	6,6
Toplam	376	98,9
Cevapsız	4	1,1

Tablo 22'ye bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %44,2'sinin siyasal ilgi düzeyinde artış, %48,2'sinde değişme olmaz iken, %6,6'sında da azalma tespit edilmiştir.

Tablo 23: Öğrencilerin Siyasi İlgi Düzeyleri ile Son Seçimde Oy verdikleri Parti Arasındaki İlişki

Üniversiteye başladıktan sonra öğrencilerin siyasal ilgilerindeki değişim		Son Seçimde Oy Verilen Partiler				
		Oy kullanmadım	AKP	BDP-HDP	CHP	HÜDAPAR
Artma oldu	**Toplam**	14	16	111	2	7
	Üniversiteye başladıktan sonra öğrencilerin siyasal ilgilerindeki değişim içerisindeki oranı(%)	9,2%	10,5%	73,0%	1,3%	4,6%
Azalma oldu	**Toplam**	5	1	8	1	1
	Üniversiteye başladıktan sonra öğrencilerin siyasal ilgilerindeki değişim içerisindeki oranı(%)	29,4%	5,9%	47,1%	5,9%	5,9%
Değişmedi	**Toplam**	45	27	79	1	4
	Üniversiteye başladıktan sonra öğrencilerin siyasal ilgilerindeki değişim içerisindeki oranı(%)	28,0%	16,8%	49,1%	,6%	2,5%
Toplam	**Toplam**	64	44	198	4	12
	Üniversiteye başladıktan sonra öğrencilerin siyasal ilgilerindeki değişim içerisindeki oranı(%)	19,4%	13,3%	60,0%	1,2%	3,6%

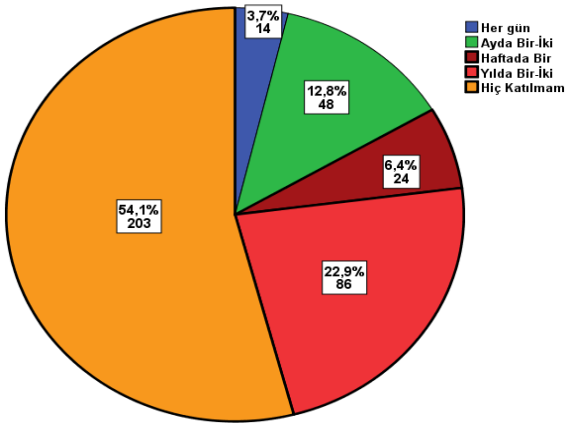
Tablo 23'e Bakıldığında siyasal ilgi düzeylerinde artma olduğunu söyleyenlerin %73,'ü son seçimde BDP-HDP' ye, %10'5'i ise AKP'ye oy vermiştir.

3.5. ÖĞRENCİLERİN SİYASAL TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Tablo 24: Öğrencilerin Siyasete Katılım Biçimleri

	Toplam	Oran %
Hiç, Oy Bile Vermem	32	8,4
Sadece Oy Veririm	174	45,8
Siyasi Olayları Yakından Takip Ederim	135	35,5
Parti Faaliyetlerini Takip Ederim	34	8,9
Cevapsız	5	1,3
Toplam	380	100

Tablo 24'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %8,4'ünün siyasal katılımda bulunmadığı, %45,8'inin sadece oy verdiği, %35,5'inin siyasal olayları yakından takip ettiği, %8,9'unun parti faaliyetlerini takip ettiği anlaşılmaktadır. Baykal (1970) siyasal katılımı siyasal olayları izleme, siyasal olaylar hakkında tavır alma ve siyasal olayların içine karışma şeklinde üç gruba ayırmıştır. Ayrıca Tablo 21'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin Baykal'ın ilk iki katılım türünü gerçekleştirdiği anlaşılabilir.



Şekil 11: Öğrencilerin Siyasal Partilerin Faaliyetlerine Katılma Düzeyi

Şekil 11'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %54,1'i Herhangi bir siyasi partinin faaliyetine hiç katılmadığını, %22,9 'u yılda bir –iki defa katıldığını,

%12,8'i ayda bir, % 6,4'ü haftada bir, %3,7'si ise her gün katıldığını söylemiştir. Şekilden de anlaşılacağı üzere öğrencilerin en çok 45,9'u herhangi bir siyasi partinin faaliyetine katılmıştır.

Tablo 25: Öğrencilerin İsimlerini Bildikleri Parti Sayısı

	Toplam	Oran %
Bir	4	1,1
İki	9	2,4
Üç-Dört	50	13,2
Beş-Altı	82	21,6
+7	232	61,1
Cevapsız	3	,8
Toplam	**380**	**100,0**

Tablo 25'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin %61,1'i yedi ve daha fazla partinin adını bildiği tespit edilmiştir. Genel duruma bakıldığında öğrencilerin en 95,9'u en az üç partinin adını bilmektedir.

Tablo 26: Mecliste Temsil Edilen Partiler İle İlgili Tahminler

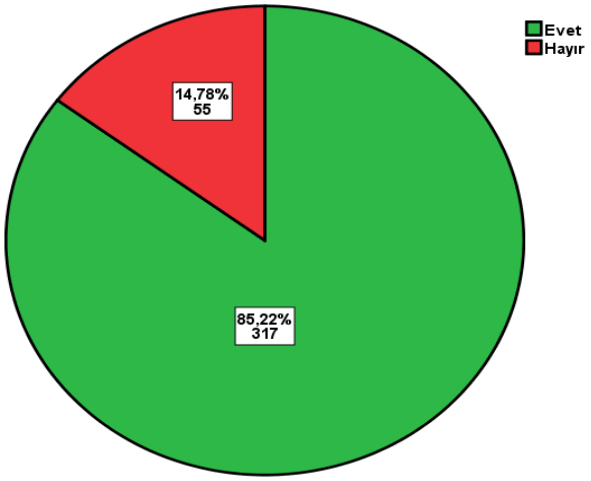
	Toplam	Oran %
Bir	23	6,1
İki	19	5,0
Üç	30	7,9
Dört	262	68,9
Beş	22	5,8
Cevapsız	24	6,3
Toplam	**380**	**100,0**

Tablo 26'a Araştırmaya katılan öğrencilerin %68,9 'unun mecliste temsil edilen parti sayısını bildikleri görülmektedir. Bu sonuca bakılarak öğrencilerin siyasal bilgi yönünün yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 27: Öğrencilerin Yakın Çevreleriyle Siyasi Konuları Konuşma Düzeyi

	Toplam	Oran %
Her gün	136	35.5
Haftada Bir	93	24,5
Ayda Bir	53	13,9
3-4 Ayda Bir	40	10,5
Hiçbir Zaman	52	13,7
Toplam	374	98,4
Cevapsız	6	1,6

Tablo 27'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin %35,5'i yakın çevreleri ile siyasi konuları her gün, %24,5 haftada bir, %13,9'u ayda bir, %10,5'i üç-dört ayda bir, %%13,7'si hiçbir zaman konuşmadıklarını belirtmişler.



Şekil 12:Öğrencilerin Herhangi Bir Seçimde Oy Kullanma Durumu

Siyasal yaşama katılımın en büyük işreti olan oy kullanma eylemi, Şekil 14'e bakıldığında öğrencileri tarafından yoğun bir şekilde gerçekleştirilmiştir.''Herhangi bir seçimde oy kullandınız mı?'' sorusuna, öğrencilerin %83,4'ü evet cevabı vermiştir. Bu oran ile üniversite öğrencilerinin sadece oy verme eğilimi göz önüne alındığında siyasal yaşama yoğun bir şekilde katıldıkları söylenebilir.

Parlak (1999;148) çalışmasında 'halkın yönetimi etkilemesinde en uygun yol' sorusunda öğrencilerin %36,6'sı oy kullanmak yönünde cevap vermiştir. Bu durum oy kullanmanın temel siyasal katılım olduğu tezini doğrulamaktadır.

Belirli bir seviyedeki siyasal katılmanın aynı derecede ilgi, bilgi ve hareket gerektireceği bilindiğinden siyasal katılmanın çeşitli seviyelerde nasıl belirleneceği sorunu ortaya çıkmaktadır. Gündelik hayatta siyasal katılmanın farklılaşma göstermesi bilinen bir gerçektir. Siyasal konularda herkesten aynı ilgiyi beklemek zor bir durumdur. Sürekli siyasetle ilgilenenler kadar siyasi hayatın hiçbir yerinde yer almayan kişilerde vardır. Fakat bireyin temel derecede katılımını ölçen, geniş kabul gören ve kesin ve kullanışlı olan tek etken bireyin herhangi bir seçime katılıp katılmadığının tespitidir (Baykal, 1970, s. 32-33). Yani bireyin siyasal katılımda bulunup bulunmadığını ölçmek ilk etapta bireyin oy kullanıp kullanmadığı ile ilgilidir

Tablo 28: Öğrencilerin Son Seçimde Oy Verdikleri Partiler

	Toplam	Oran%
Oy Kullanmadım	64	16,8
AKP	45	11,8
BDP-HDP	200	52,6
CHP	4	1,1
HÜDA PAR	13	3,4
MHP	3	,8
TKP	4	1,1
SAADET	1	,3
Toplam	334	87,9
Cevapsız	46	12,1

Tablo 28'e bakıldığında araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin siyasal ilgi ve sempatilerini belli bir parti etrafında topladıklarını görmekteyiz. Öğrencilerin %52,6'sı son seçimde siyasal tercihinin BDP-HDP yönünde kullandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin % 12'si oylarını AKP'ye verdiğinden dolayı BDP-HDP'ye oy verenler AKP'yi destekleyenlerin beş katı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Tablodan da anlaşılacağı üzere Dicle Üniversitesi öğrencileri siyasal tercihlerini büyük bir oranda BDP-HDP lehine kullanmaktadırlar. Burada dikkat çeken önemli bir noktada araştırmaya katılan öğrencilerden çok az bir kısmının (% 0,8) Milliyetçi Hareket Partisi den yana tercih yapmasıdır. Diyarbakır için söylenen Barış ve Demokrasi Partisi'nin kalesi sıfatı gerçeklik arz ediyor. Ozankaya (1966;75) çalışmasında öğrencilerin %47,7'si (dernek yöneticileri ile bu oran % 83,5'i bulmakta) oylarını Cumhuriyet Halk Partisi 'ne vermişlerdir. Parlak(1999) yaptığı araştırmada Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin %37,6 'sının Anavatan Partisine,

%27,8'inin Demokratik Sol Partiye, %30,7 'sinin Cumhuriyet Halk Partisine oy verdiklerini tespit etmiştir.

Tablo 29: Öğrencilerinin Yarın Seçim Olduğu Takdirde Oy Verecekleri Partiler

	Toplam	%
Oy Kullanmam	60	15,8
AKP	49	12,9
BDP-HDP	216	56,8
CHP	1	0,3
HÜDA PAR	13	3,4
MHP	2	0,5
TKP	10	2,6
SAADET	1	0,3
KARARSIZ	2	0,5
Toplam	354	93,2
Cevapsız	26	6,8

Tablo 29'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilere sorulan 'yarın seçim olsa hangi partiye oy verirsiniz?' sorusu ulaşılmak istenen öğrencinin daha önce oy verdiği partiyi tekrardan destekleyeceği mi yoksa alternatif bir arayış içerisine gireceğinin tespitidir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %56,8'inin yarın seçim olsa Barış ve Demokrasi Partisine oy vereceğini söylemesi siyasal tercihte herhangi bir değişimin olmadığını göstermektedir. Daha öncede söylediğim gibi öğrencilerin siyasal eğilimleri BDP ye yöneliktir.

Tablo 30'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin son seçimde oy verdiği parti ile yarın seçim oldu takdirde oy vereceği parti arasında küvetli bir ilişki var. Araştırmaya katılan öğrenciler %1 hata payıyla diğer bir ifadeyle %99 güven aralığında son seçimde hangi partiye oy vermiş ise yarın olabilecek herhangi bir seçimde de yine aynı partiye ov verecektir

Tablo 30:Öğrencilerin Son Seçimde Oy Verdiği Parti ile Yarınki Seçimde Oy Vereceği Parti arasındaki İlişki

		1	**2**
1. Son Seçimde Oy verilen Parti	Spherman Correlation Coefficient	1	**,598****
2. Yarınki Seçimde Oy Verilecek Parti			1

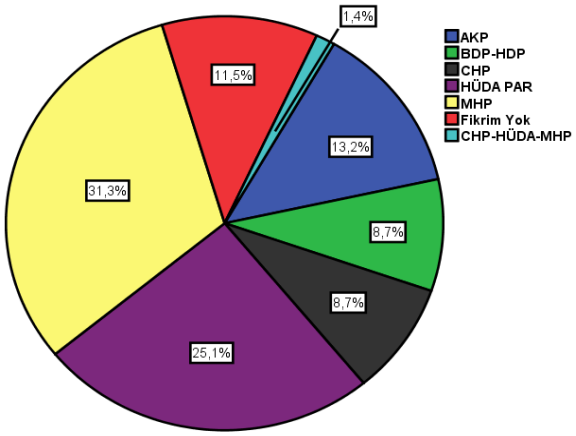
**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 31: Öğrencilerin Oy Vermeyi Düşünmeği Partiler

Partiler	**Toplam**	**Oran %**
AKP	47	12,4
BDP-HDP	31	8,2
CHP	31	8,2
HÜDA PAR	89	23,4
MHP	111	29,2
FİKRİM YOK	41	10,8
CHP-HÜDA-MHP	5	1,3
Toplam	**355**	**93,4**
Cevapsız	25	6,6

Tablo 28 ve 29'ebakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin siyasal tercihlerinin hangi yönde olacağına dair edindiğimiz bilginin yanında aynı zamanda öğrencilerin siyasal tercihlerini hangi yönde kullanmayacağına dair tahminlerde bulunulabilir. Tablo 31 ve şekil 13'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin

hangi partiye oy vermek istemedikleri detaylı bir şekilde verilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %29,2'si MHP'ye, %23,4'üde HÜDA PAR'a oy vermek istemediklerini belirtmiştir. Öğrencilerin % 12,4'ü AKP'ye, %8,2'si de CHP'ye oy vermeyi düşünmediği sonucuna ulaşılmıştır.



Şekil 13: Öğrencilerin Oy Vermeyi Düşünmeği Partiler

Tablo 32: Cinsiyet ve Son Seçimde Oy Verilen Parti İlişkisi

Cinsiyet		Son Seçimde Oy Verilen Partiler								TOPLAM
		Oy kullanmadım	AKP	BDP-HDP	CHP	HÜDA PAR	MHP	TKP	SP	
Kadın	Toplam	30	23	75	1	5	1	2	1	138
	Cinsiyet İçindeki Oranı(%)	21,7%	16,7%	54,3%	,7%	3,6%	,7%	1,4%	,7%	100,0%
Erkek	Toplam	33	22	125	3	8	2	2	0	195
	Cinsiyet İçindeki Oranı(%)	16,9%	11,3%	64,1%	1,5%	4,1%	1,0%	1,0%	,0%	100,0%
Toplam	Toplam	63	45	200	4	13	3	4	1	333
	Cinsiyet İçindeki Oranı(%)	18,9%	13,5%	60,1%	1,2%	3,9%	,9%	1,2%	,3%	100,0%

Tablo 32'e bakıldığı zaman araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet durumlarına göre oy verdiği partiler görülmektedir. Araştırmaya göre BDP-HDP' ye oy veren kadınlar tüm oy kullanan kadınların %54,3'ünü oluşturmaktadır. Yapılan araştırmaya göre BDP-HDP' ye oy veren erkekler tüm oy kullanan erkeklerin %64'1'ini oluşturmaktadır.

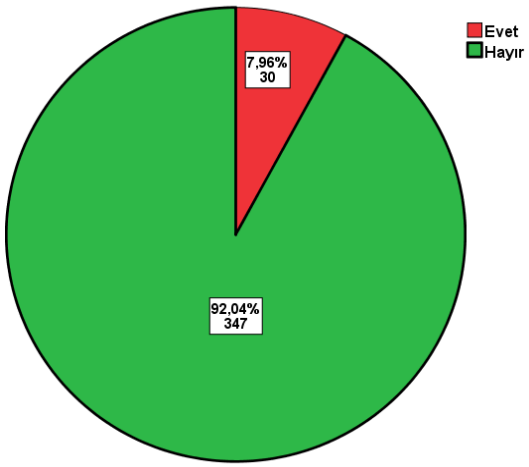
Tablo 33: Öğrencilerin Siyasal Katılım Düzeyleri

Katılımcılara Yöneltilen Sorular	**EVET (%)**	**HAYIR (%)**	**TOPLAM**
1) Kurulan hükümetleri yakından takip ederim	60,8	39,2	100
2) Herhangi bir toplu yürüyüşe katıldınız mı?	46,6	53,4	100
3) Herhangi bir protesto eylemine katıldınız mı?	45,3	54,7	100
4) Sosyal medya üzerinden herhangi bir organizasyon, toplantı veya mitinge katıldınız mı?	34,2	65,8	100
5) Yaşadığınız şehir veya mahalledeki herhangi bir sorunla ilgili yetkili belediye veya benzeri mercilere dilekçe yazdınız mı?	29,7	70,3	100
6) Siyasi partiler dışında herhangi bir sivil toplum örgütüne (üniversite dışında) üye misiniz?	16,8	83,2	100
7) Herhangi bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında broşür dağıttınız mı?	13,9	86,1	100
8) Bir siyasi partinin veya adayın seçim kampanyasında kapı kapı dolaştınız mı?	10.3	89,7	100
9) Herhangi bir siyasi partiye üye olma	7,96	92,04	100
TOPLAM YÜZDE	30	70	100

Tablo 33'e bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilere siyasal katılım düzeylerini ölçmeye yönelik likert ölçeğine uygun birtakım sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevapların yüzde olarak dağılımları aşağıdaki gibidir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,8'i kurulan hükümetleri yakından takip ettiğini, %46,6'sı herhangi bir toplu yürüyüşe katıldığını, %45,3'ü herhangi bir protesto eylemine katıldığını, % 34,2'si sosyal medya üzerinden herhangi bir organizasyon, toplantı veya mitinge vb. katıldığını söylemiştir. Bunun yanında araştırmaya katılan öğrencilerin %29,7'si yaşadığı şehir veya mahalledeki herhangi bir sorunla ilgili yetkili belediye veya benzeri mercilere dilekçe yazdığını, %16,8'i

üniversite dışında bir sivil toplum örgütüne üye iken %7,96'sınında herhangi bir siyasi parti üye olduklarını söylemiştir.



Şekil 14: Öğrencilerin Siyasi Partilere Üye Olma Durumu

Öğrenci gençliğinin büyük bir bölümü ''Herhangi bir siyasi partiye üye misiniz?'' sorusuna hayır cevabı verdiği gibi ''Siyasi partiler dışında herhangi bir sivil toplum örgütüne (üniversite dışında) üye misiniz?'' sorusuna da %83,2 oranında hayır cevabı vermişlerdir. Fakat diğer taraftan Dicle Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı'nın vermiş olduğu bilgiye göre üniversite bünyesinde toplamda 140 kulüp mevcut ve yaklaşık olarak 4200 öğrenci bu kulüplere üyedir. Diğer bir deyişle öğrencilerinin % 14,47'si üniversite içeresinde herhangi bir kulübe üyedir.

Parlağın(1999) çalışmasında öğrencilerin büyük bir bölümü çeşitli alanlarda faaliyet gösteren herhangi bir dernek ya da kuruluşa üye misiniz? Sorusuna hayır cevabı vermiştir. Öğrenciler %13,1 oranında sanatsal ve kültürel etkinliklerde bulunan bir dernek ya da kuruluşa üye %5,3 oranında ise siyaset ile ilgili bir dernek ya da kuruluşa üyedir. Özer(1996) çalışmasında da öğrenciler en yüksek sportif amaçlı derneklere (%7,9) üyedirler.

Araştırma kapsamında yapılan çalışmalarda mecliste temsil edilen partilerin ülke geneli ve Diyarbakır'daki toplam üye sayılarına bununla birlikte partilerin gençlik kolları üye sayılarına ulaşılmıştır.

Elde edilen bilgilere göre;

AKP'nin ülke genelinde 9.351.751 üyesi vardır. Bu üyelerin yaklaşık onda biri (1.732.233) gençlik kollarına(18–30 yaş) üyedir. AKP'nin Diyarbakır'daki gençlik kollarındaki üye sayısı ise 32,611'dir[1].

CHP'nin ülke geneli 1.353.000 üyesi, gençlik kollarında (18-30 yaş) ise 125.000 üyesi mevcuttur[2]. Diyarbakır'daki toplam üye sayısı 3,873.000[3]

BDP toplamda 50.000 üyesi olup bu üyelerin 4,497'si genç(18-28 yaş) üyedir. BDP'nin bilgi merkezinden alınan bilgilere göre BDP'nin Diyarbakır'da 8,916 üyesi vardır. Bunların 1596'sı ise genç üyedir.[4]

Tablo 34: Siyasal Parti Faaliyeti ile İlgi Düzeyi Arasındaki İlişki

		1	**2**
1.Herhangi Bir Siyasal Partinin Faaliyetline Katılım	Spherman Correlation Coefficient	1	**,355****
2. Üniversiteye Başlandıktan Sonraki Süreçte Siyasal İlgide Yaşanan Değişim			1

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 34'e bakıldığında bir siyasal partinin faaliyetlerine katılım sıklığı ile öğrencilerin üniversiteye başladıktan sonraki süreçte siyasal ilgi düzeylerindeki değişim arasında (p<0,001)orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir

[1] Bu veriler 04.11.2014 tarihinde AK teşkilatı ile yapılan telefon görüşmesi ile elde edilmiştir.

[2] Bu veriler 04.11.2014 tarihinde AK teşkilatı ile yapılan telefon görüşmesi ile elde edilmiştir.

[3]Bu rakamlar 07.11.2014 tarihinde telefon görüşmesi ile Diyarbakır il başkanlığından alındı

[4]Barış ve Demokrasi Partisi Bilgi İşlem Merkezi

Tablo 35: Siyasal İlgi Düzeyi ile Siyasal Parti Faaliyeti İlişkisi

Üniversiteye başladığınızdan beri siyasal katılım düzeyiniz de nasıl bir değişiklik oldu		Herhangi Bir siyasal partinin faaliyetlerine katılım sıklığı					Toplam
		Her gün	Ayda Bir-İki	Haftada Bir	Yılda Bir-İki	Hiç Katılmam	
Artma oldu	**Toplam**	12	31	21	41	62	167
	Üniversiteye başladığınızdan beri siyasal ilgi düzeyi içindeki oranı(%)	7,2%	18,6%	12,6%	24,6%	37,1%	100,0%
Azalma oldu	**Toplam**	1	1	0	11	12	25
	Üniversiteye başladığınızdan beri siyasal ilgi düzeyi içindeki oranı(%)	4,0%	4,0%	,0%	44,0%	48,0%	100,0%
Değişmedi	**Toplam**	1	15	3	34	129	182
	Üniversiteye başladığınızdan beri siyasal ilgi düzeyi içindeki oranı(%)	,5%	8,2%	1,6%	18,7%	70,9%	100,0%
Toplam	**Toplam**	14	47	24	86	203	374
	Üniversiteye başladığınızdan beri siyasal ilgi düzeyi içindeki oranı(%)	3,7%	12,6%	6,4%	23,0%	54,3%	100,0%

Tablo 35'e bakıldığında siyasi partinin faaliyetlerine "her gün" katılım gerçekleştiren öğrencilerin %7,2'sinde, "ayda bir-iki" katılım gerçekleştirenlerin %18,6'sında, "hiç katılmam" diyenlerin %37'sinde üniversiteye başladıktan sonra siyasal katılım düzeylerinde artış tespit edilmiştir. Tablonun geneline bakıldığında öğrencilerin üniversiteye başladıktan sonra bir siyasi partinin faaliyetlerine katılım sıklığında çok ciddi değişimin olmadığı görülmektedir. Bu sonuç araştırmanın genelindeki diğer sonuçlar ile paralellik göstermektedir.

Öğrencilere 5'li likert tipinde **1:**Kesinlikle Katılmıyorum**, 2:** Katılmıyorum, **3:**Kararsızım, 4**:** Katılıyorum, **5:** Kesinlikle Katılıyorum olacak şekilde birtakım sorular yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevapların yüzde olarak dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 36: Öğrencilerin Siyasi ve Toplumsal Konulara Yönelik Fikirleri

	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**TOP (%)**
Dicle Üniversitesi'nde okumak siyasi görüşlerimi etkiler	**28,7**	21,3	13,9	20,5	15,5	100
Toplumsal meselelerin en iyi çözüm yolu orta yoldan ayrılmamak ve aşırı görüşlerden kaçınmaktır	12,9	14,2	12,1	**28,4**	32,4	100
Kadınlar, erkekler ile eşit şartlarda siyasete katılmalıdır.	14,5	9,2	10,5	17,9	**47,9**	100
Kadın yakınlarımın (Annem, ablamvb.) aktif siyaset yapmasını isterim	**29,2**	16,3	15,3	17,4	21,8	100

Tablo 36'a bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilere likert ölçeğinde sorulan soru öğrencilerin siyasal yaşam ile ilgili fikirlerini öğrenmek amaçlıdır. Tabloya bakıldığında dikkat çeken nokta öğrenciler çoğunlukla kadınların erkekler ile eşit şartlarda siyaset yapmasını destekler iken kendi ailelerinden birinin siyaset yapmasını desteklemedikleri tespit edilmiştir.

3.6. AİLENİN GELİR VE EĞİTİM DÜZEYİ İLE ÖĞRENCİLERİN SİYASİ TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Tablo 37: Öğrenci Ailelerinin Geliri ile Öğrencilerin Siyasal Tercih İlişkisi

		1	2	3	4
1.Gelir	Spherman Correlation Coefficient	1	-0,064	-0,030	-0,340
2. Son Seçimde Oy Verilen Parti			1	,598**	-0,486**
3.Yarınki Seçimde Oy Verilecek Parti				1	-0,251**
4.Herhangi bir Seçimde Oy Kullanma					1

Tablo 37'deki ilişkilere bakıldığında öğrencilerin siyasal tercihleri ile gelir durumları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Parlak(1999) yaptığı çalışmada gelir ile parti tercihi arasında güçlü bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. ANAP, CHP, DYP 'ye oy veren öğrencilerin gelir düzeyinde sürekli bir artış vardı.

Tablo 38: Gelir Düzeyi ile Oy Kullanma Arasındaki İlişki

Ailenizin Aylık Geliri	Oy kullandınız mı?		Toplam
	Evet	Hayır	
1000tl daha az	112	18	130
1001-1500tl	81	14	95
1501-2000tl	37	13	50
2001-2500tl	34	3	37
2501-3000tl	21	1	22
3001-3500tl	8	0	8
+3501	12	1	13
Total	305	50	355

Tablo 38'e bakıldığında oy kullanma ile gelir arasında sistematik bir ilişkiden bahsedilemez. Tüm gelir grubundaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun herhangi bir seçimde seçimlerde oy kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 39: Ailelerin Eğitim Düzeyi ile Oy Kullanma Arasındaki İlişki

		1	**2**	**3**
1. Herhangi Bir Seçimde Oy Kullanma	Spherman Correlation Coefficient	1	,006	0-,056
2. Anne Eğitim Düzeyi			1	-0,004
3. Baba Eğitim Düzeyi				1

Tablo 39'a göre öğrencilerin siyasal katılma düzeyi ile aile eğitim düzeyleri arasında herhangi bir ilişki yoktur.

SONUÇ

Bu bölümde, araştırma bulgularına ilişkin kısa bir özet verildikten sonra sonuç ve değerlendirme kısmına geçilecektir.

Dicle Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen bu çalışma Dicle Üniversitesi öğrencilerinin siyasal katılım düzeylerini belirlemek amacıyla üniversitenin çeşitli fakültelerinde okuyan 380 kişi ile yüz yüze görüşme yöntemiyle yapılan anket sonucunda elde dilen verilerin SPSS programı kullanılarak yapılan analizler sonucunda ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan gençlerin %1,6'sı Hazırlık sınıfı, %29,7'si 1.sınıf, %38,9'u ikinci sınıf, %12,6'sı üçüncü sınıf, %14,7 si 4.sınıf öğrencisidir. Dört yıllık bölümleri zamanında bitiremeyip bölümü uzatanlar ve veterinerlik gibi öğrenim süresinin beş yıl olduğu fakültelerde araştırmaya katılan öğrenciler %2,1 oranındadır. Öğrenci annelerinin %24,7'si ilkokul mezunu, %33,3'ü okuma-yazma bilmemekte, %27,4'ü diplomasız okur-yazar iken, üniversite mezunu olanların oranı %1,3'tür. Öğrenci babalarının ise %32,6'ü ilkokul mezunu, %2,4'ü okuma-yazma bilmemekte, %22,1'i diplomasız okur-yazar iken, %4,2'si de üniversite mezunudur. Anne-babanın eğitim düzeylerine ilişkin bu veriler Türkiye ortalamasının oldukça altında olduğu tespit edilmiştir.

Meslek dağılımında ise, öğrenci annelerinin %92,4'u ev kadını iken sadece %7,6'sı ise iktisaden faal durumdadır. Öğrenci babalarının meslek dağılımına bakıldığında %21,1'lik oranında esnaf ve %19,2 oranında emeklilerden

oluşmaktadır. Öğrenci ailelerinin %34,7'sinin aylık geliri 1000tl veya daha az iken, %25,3'ünün eline geçen aylık gelir ise 1001-1500tldir. Dolayısıyla ailelerin %60'ının aylık geliri 1500tl nin altındadır. 3000tl den daha fazla gelire sahip olan ailelerin oranı %6,1dır. Türkiye İstatistik Kurumunun 2012 verilerine göre Türkiye'de hane halkı başına düşen ortalama yıllık kullanılabilir gelir 26 577 TL iken, ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir gelir 11 859 TL olarak hesaplandı. İstanbul Bölgesi 16 126 TL ile ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir geliri en yüksek olan bölge oldu. Bunu, 14 160 TL ortalama gelir ile Batı Anadolu Bölgesi izledi. En düşük ortalamaya sahip bölge ise 5 870 TL ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi oldu(TÜİK). Bu veriler ışığında örneklemi oluşturan öğrenci ailelerinin alt gelir grubunda yer aldığı açıktır.

Öğrencilerin özgür zamanlarını değerlendirme etkinlikleri arasında ilk sırayı 'kitap-gazete-dergi okuma, sinema-tiyatroya gitme, ikinci sırada "ailemle beraber vakit geçirme" ve son olarak "Kahvehane\Kafe\Oyun salonları gibi yerlere gitme" yer almaktadır. Siyasal içerikli etkinlikler ise %4,5 ile en az tercih edilen etkinlik olarak tespit edilmiştir.

Çalışmada Dicle Üniversitesi öğrencilerinin siyasal ilgi düzeylerinin ilk hipotezde yüksek olduğu öngörülmüştü. Tablo 32'e görüldüğü gibi öğrencilerin "ilgi" düzeylerinin %60,8 düzeyinde olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonuca bakılarak Dicle Üniversitesi öğrencilerinin büyük çoğunluğunun siyasal olayları yakından takip ettiği söylenilebilir.

Öğrencilere sorulan "herhangi bir sorunla ilgili yetkili belediye veya benzeri mercilere dilekçe yazdınız mı?" sorusu ile öğrencilerin önemseme düzeyleri belirlenmek istenmiştir. Hipotez 2'de araştırmaya katılan Dicle Üniversitesi öğrencilerinin "önemseme" düzeylerinin %40–50 düzeyinde olduğu öngörülmüştü. Araştırma sonucunda Tablo 32'e bakıldığında öğrencilerin "önemseme" düzeylerinin % 29,7 olduğu tespit edilmiştir.

Üçüncü hipotezde Dicle Üniversitesi öğrencilerinin "bilgi" düzeylerinin %40–50 düzeyinde olduğu tahmin ediliyordu. Tablo 25 ve 26'a bakıldığında öğrencilerin siyasal bilgilerini ölçmek üzere sorulan sorulara öğrencilerin yaklaşık

%65 doğru cevap vermiştir. Bu sonuçlara bakılarak araştırmaya katılan öğrencilerin siyasal bilgi düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Dördüncü hipotezde Dicle Üniversitesi öğrencilerinin "eylem" düzeylerinin %40–50 düzeyinde olduğu öngörülmüştü. Yapılan araştırma sonucunda tablo 32'deki verilere bakılarak öğrencilerin "eylem" düzeylerinin %25 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Böylelikle öğrencilerin siyasal "ilgi", "bilgi", önemseme" seviyesi yüksek olmasına rağmen bu eğilimlerin "eylem" aşamasında düşük bir oranda geçekleştiği söylenebilir.

Çalışmanın beşinci hipotezinde üniversite ortamının öğrencilerin siyasal ilgi düzeylerini artırdığı ileri sürülmüştür. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen verilere (tablo 22) bakıldığında araştırmaya katılan öğrencilerin öğrenimlerine başladıktan sonraki süreçlerinde siyasal olaylara ilgi düzeylerinin %44,2 oranında arttığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu verilerin ileri sürülen hipotezi desteklediği görülmektedir. Araştırma sonucuna bakılarak üniversite ortamının öğrencilerin siyasal ilgi düzeyine etki ettiği söylenebilir. Ne var ki ortaya çıkan yüksek etkinin temel sebeplerinin ise ne olduğu bilinmemektedir. Diğer bir deyişle bu etkinin kaynağının; üniversitedeki eğitim müfredatı mı, akademisyenler mi, yoksa sadece sosyal çevre mi olduğu bilinmemektedir.

Çalışmanın altıncı hipotezinde öğrencilerin yarısından fazlasının kendi şehirlerinde öğrenim gördüğü öngörülmüştür. Yapılan araştırma sonucu bu hipotezi desteklemiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilere (şekil 3 ve tablo 7) bakıldığına araştırmaya katılan öğrencilerin yaklaşık %60'ı kendi memleketinde eğitim gördüğü anlaşılmıştır. Ortaya çıkan bu yüksek oranın sebepleri konusunda yapılan araştırmada tablo 20'e bakıldığında öğrencilerin kendi şehirlerinde eğitim almak istemlerinde temel ve ağır basan bir sebebin olmadığı ve tercih sebeplerinin farklılık gösterdiği görülmektedir.

Çalışmada öğrenci ailelerinin gelir düzeyi ile öğrencilerin son seçimde oy verdikleri parti arasında bir ilişki bekleniliyordu. Fakat yapılan araştırma sonucunda tablo 37'e bakıldığında, öğrencilerin aile gelirleri ile oy kullanmaları arasında herhangi bir ilişki tespit edilememiştir. Araştırma sonucuna göre gelirin öğrencilerin

katılım düzeylerine etki ettiği veya alt gelir ve üst gelir grubundaki öğrencilerin farklı siyasal eğilimde olacaklarına dair bir ilişkinin olduğu söylenemez.

Ayrıca ailenin eğitim düzeyi ile öğrencilerin "oy kullanma" düzeyi arasında bir ilişki olduğu tahmin ediliyordu. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda tablo 39'a bakıldığında öğrencilerin herhangi bir seçime katılmaları ile aile eğitim düzeyleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadı söylenilebilir.

Son olarak öğrencilerin ülke genelinde yapılan seçimlere katılım oranlarının yüksek olduğu düşünülüyordu. Araştırma sonucunda oraya çıkan sonuçlara bakıldığında (şekil 13) öğrencilerin %83,4'ü herhangi bir seçimde oy kullanmıştır. Siyasal katılım düzeyi sadece öğrencilerin oy kullanmalarına göre hesaplandığı takdirde, Dicle Üniversitesi öğrencilerinin katılım seviyelerinin çok yüksek olduğu rahatlıkla söylene bilinir.

KAYNAKÇA

Abadan, N. (1963). Values And Political Behaviour of Turkish Student. *International Assoaciation of Political Science*, (s. 81-102). Genava.

Abadan, N. (1964). Türk Gençliğinin Değer Yargıları ve Siyasi Davranışı. *International Political Science Association* , (s. 199-221). Cenevre.

Akdağ, M. (1949). Medreseli İsyanları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1*(4), 391-387.

Aktar, Y. (1990). *İkinci Meşrutiyet Dönemi Öğrenci Olayları(1908-1918).* İstanbul: Gündoğdu yayınları.

Almond, A. G ve Sidney,V. (1963). *The Civic Calture.* New Jersey: Princeton University Press.

Altan, C. (2011). Eğitim-Siyasal Eğilim İlşkisi: Mersin Örneği. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12*(1).

Armağan, A. (2011). Klasik Dönemde Osmanlılarda Devlet Yönetim Anlayışına Dair Bazı Düşünceler. *Akademik Bakış, 5*(9).

Aydın, K ve Ozbek, V. (2004). Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.

Aysal, N. (2006, Mayıs-Kasım). Örgütlenmeden Eyleme Geçiş: 31 Mart Olayı. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*(37-38), 15-53.

Baykal, D. (1970). *Siyasal Katılma Bir Davranış İncelemesi.* Ankara: Ankara Üniversitesi.

Burcu, E. (1998). Gençlik Teorilerinin Sınıflandırılmasına İlişkin Bir çalışma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 105-136.

Çaha, Ö., Toprak, M. ve Dalmış, İ. (2002). *Siyasal Parti Üyelerinde Siyasal Katılım Düzeyi: Kırıkkale Örneği.* İstanbul: Gendaş .

Çam, E. (1977). *Siyaset Bilimine Giriş* . İstanbul: Der Yayınları.

Daver, B. (1993). *Siyaset Bilimine Giriş.* Ankara : Siyasal Kitapevi.

Eroğlu, C. (1991). *Devlet Yönetimine Katılma Hakkı.* Ankara: İmge Yayınevi.

Huntington, S. P. ve Domınguez, J. I. (1975). *Siyasal Gelişme.* (E. Ozbudun, Çev.) Ankara: Siyasi İlimler Derneği Yayınları.

Gökçe, B. (1984). *Orta Öğrenim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları.* Ankara: MEGSB Yayınları.

Gökçe, B. (1971). *Gecekondu Gençliği.* Ankara: HAcettepe Üniversitesi Yayınları.

Kabacalı, A. (2007). *Türkiye'de Gençlik Hareketleri.* İstanbul: Gürer.

Kalaycıoğlu, E. (1979). *Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış* . İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi .

Kalaycıoğlu, E. (1983). *Çağdaş Siyasal Bilim:Teori Olgu ve Süreçler.* İstanbul: Beta Yayım.

Kalaycıoğlu, E. (1983). *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma Siyasal Eylem Kökenleri Üzerien Bir Araştırma.* İstanbul: İ.Ü Siyasal Bilimler yayınları .

Kalaycıoğlu, E. ve Sarıbay, A. Y. (2009). *Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme.* İstanbul: Dora Yayınları.

Kapani, M. (1989). *Politika Bilimine Giriş.* İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Karal, E. Z. (2007). *Osmanlı Tarihi.* Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu yayınları.

Khamish, S., Gold, P.B. ve Vaughn, K. (2012).
Beyond Egypt's "Facebook Revolution" and Syria's "YouTube Uprising:" Comparing Political Contexts, Actors and Communication Strategies.
http://www.arabmediasociety.com/index.php?article=791&printarticle.

Kışlalı, A. T. (1974). *Öğrenci Ayaklanmaları.* İstanbul: Bilgi Yayınevi.

Kışlalı, A. T. (1991). *Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma Ve Uzlaşma.* Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.

Kışlalı, A. T. (1992). *Siyaset Bilimi.* Ankara: İmge Kitabevi.

Milbrath, L. W. ve Goel, M.L. (1965). *Political Participation.* Boston: Rand McNally College.

Lipset, M. (1967). *Universty Students and Politics: In Underdevelopet Country.* New Jersey.

Lüküslü, D. (2013). *Türkiye'de "Gençlik Miti" 1980 Sonrası Türkiye Geçliği.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Nişanyan, S. (2009, Şubat 19). *http://arsiv.taraf.com.tr/yazilar/sevan-nisanyan/universite/4072/*. Aralık Cumaertesi, 2014 tarihinde Taraf. adresinden alındı

Ozankaya, Ö. (1966). *Üniversitei öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri.* Ankara: A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi.

Ozankaya, Ö. (1971). Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür. *Amme İdaresi Dergisi*.

Özbudun, E. (1975). *Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma.* Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Özel, İ. (2013, Ağustos Cuma). *http://insanhaber.com/insan-ozel/gezi-direnisinde-sosyal-devrim-h18942.html*. Aralık Cuma, 2014 tarihinde alındı

Özer, İ. (1966). Üniversite Öğrencileri Demokrat mı? *Amme İdaresi Dergisi, 29*(3).

Özerli, B. (2014, 2). *İnternet Ve Sosyal Medya Kullanım İstatistikleri 2014*. Kasım 2014 tarihinde http://www.dijitalajanslar.com/: http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2014/ adresinden alındı

Özoğlu, Ç. (1985). *Gençlerde Kişilik Gelişimine Nasıl Yardımcı Olabiliriz.* Ankara: Ted Yayınları.

Özsu, H. ve Baştürk, N. (2013). *11.Sınıf Tarih*. Eylül Salı, 2014 tarihinde palmeyayinevi: http://palmeyayinevi.com/UserFiles/File/OnbirSinifTarihKonu/Unite1.pdf adresinden alındı

Öztürk, H. E. (1995). *Gençlik.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Parlak, İ. (1999). Türkiye'de Gençlik ve Siyaset H.Ü Beytepe Kampüsü Örneği. Ankara.

Pepe, K. (2008). Mehmet Akif Ersoy'da Spor Sevgisi Ve Gençlik İdeali. *I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu.*

Pesen, M. (2012, 9). *Sosyal Medyanın Arap Baharı'ndaki Rolü Bilimsel Olarak Kanıtlandı*. 12 2014 tarihinde www.e-siber.com: http://www.e-siber.com/sosyal-medya/sosyal-medyanin-arap-baharindaki-rolu-bilimsel-olarakkanitlandi adresinden alındı

Riedler, F. (2003, Mayıs). Opposition to the Tanzimat State Conspiracy and Legitimacy in the Ottoman Empire, 1859-1878. Londra.

Rüzgar, B. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin İnternet Eğilimleri.* Kasım 2014 tarihinde http://ab.org.tr/: http://ab.org.tr/ab04/tammetin/16.pdf adresinden alındı

Savcı, B. (1965). Gençliğin Siyasal Hayata Hazırlanması. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 20*(2).

Skerik, S. (2011). *www.brandchannel.com*. Aralık Cuma, 2014 tarihinde http://www.brandchannel.com/images/papers/530_prnewswire_ebook_social_media_for_pr_0911.pdf adresinden alındı

SMaPP. (2013, Mayıs). *http://smapp.nyu.edu/papersSocialMediaData.html*. Aralık Cuma, 2014 tarihinde alındı

Şahin, M. C. (2005). Türkiye'de Gençliğin Toplumsal Kimliği ve Popüler Tüketim Kültürü. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 25*(2), 157-181.

Şemin, R. (1992). *Gençlik Psikolojisi.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Taşdelen, M. (1997). *Siyaset Sosyolojisi.* İstanbul: Kocav Yayınları.

Tek, Ö. B. (1999). *Pazarlama İlkeleri (Global Yönetimsel Yaklaşım Türkiye Uygulamaları).* İstanbul: Beta.

Tezcan, M. (1997). *Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları.* Ankara: Ankarara Üniversitesi.

Timur, S. (1972). *Türkiye'de Aile Yapısı.* Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Tokgöz, O. (1979). *Siyasal Haberleşme ve Kadın.* Ankara: A.Ü Siyasal Bilimler Fakültesi.

Tunata, T. Z. (1952). *Türkiye'de Siyasal Partiler.* İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Turan, İ. (1970). Osmanlı İmparatorluğunun Son Döneminde Öğrenci Olayları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 29*(1-4), 171-192.

Turan, İ. (1976). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış.* İstanbul: Der Yayınları.

Uysal, B. (1984). *Siyasal Katılma ve Katılma Davranışına Ailenin Etkisi* . Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Verba, S., Nie, N. H ve Kim, J. (1978). *Participation and Political Equality.* Cambrıdge: Cambrıdge University Press.

Verba, S. ve Nie, H. N (1972). *Participation in Amerika: Political Democracy and Social Equality*. Newyork.

Vigoda, E. (2000). Organizational Politics, Job Attitudes, and Work Outcomes: Exploration and Implacations for Public Sector. *Journal of Vocational Behavior*.

Williams, R. ve Taylor, M. (2010, Kasım). *Student fees protest: 'This is just the beginning'*. Kasım 2014 tarihinde www.theguardian.com: http://www.theguardian.com/education/2010/nov/10/student-fees-protest-conservative-hq adresinden alındı

Yüksel, O. (2013, Temmuz). *http://politikakademi.org/*. Aralık Cuma, 2014 tarihinde http://politikakademi.org/2013/07/arap-bahari-ve-sosyal-medya/ adresinden alındı

Zincirkıran, M. ve Tiftik, H. (2014). Innovation or Technological Madness? A Research on the Students of Business Administration for Their Preferences of Innovation and Technology. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 320-336.

tr.wikipedia.org. (2014, Ağustos). Wikipedia: http://tr.wikipedia.org/wiki/Kad%C4%B1nlara_oy_hakk%C4%B1 adresinden alındı

www.ipu.org. (tarih yok). Women in Regional parliamentary assemblies: http://www.ipu.org/wmn-e/regions.htm adresinden alındı